

TER GEDACHTENIS

**aan het leven, de arbeid, de ziekte, het sterven en de begrafenis van
de Weleerwaarde heer**

Ds. L. G. C. LEDEBOER

In leven Gereformeerd Leraar te Benthuizen

EN GEDICHTEN

Uitgegeven door een lid van de Gereformeerde Gemeente te Benthuizen

N.V. Drukkerij "De Banier Rotterdam, 1938

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2014**

INHOUD

I. TER GEDACHTENIS

Voorwoord ds. A. van Stuijvenberg
Voorwoord van de schrijver

Hoofdstuk 1.

Ds. Ledeboer's geboorte, afkomst, studiën, beroep te Benthuizen tot aan zijn uitzetting uit de Ned. Herv. Kerk te Benthuizen.

Hoofdstuk 2

Dominee Ledeboer na zijn ontzetting als predikant in de Ned. Herv. Kerk.

Hoofdstuk 3

Enkele trekken uit het particuliere leven en uit het Gemeenteleven van Ds. Ledeboer.

Hoofdstuk 4

Ds. Ledeboer's laatste reis, ziekte, sterven en begrafenis.

Hoofdstuk 5

Gedichten. Enige verzen van Ds. Ledeboer

II. SIONS LOFZANGEN IN BENAAUWDE TIJDEN, blz. 43

III. TOEKOMSTVISIE VAN LEDEBOER, blz. 58

IV. Weeklacht over de droevige toestand van Christus' kerk in Nederland "Met Simson in Delila's schoot". Blz. 60

V. Meditatie over Hebréeën 13:13. "Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende." Blz. 67

VI. JEZUS ONDER DE HEIDENSE SOLDATEN OVERDENKING OVER JOH. 19:1-5. Blz. 68

VII. ENIGE GEDACHTEN OVER DE TIEN PLAGEN VAN EGYPTE,

Vermeerderd met 2 gedichten over het vaderland. Blz. 81

Voorwoord

L. S.

Aan het verzoek, een aanbevelend woord te schrijven bij de verschijning van de tweede druk van "Ds. Ledeboer's Leven en sterven", wil ik gaarne voldoen.

Het zal deze zomer honderd jaar geleden zijn, dat deze onvergetelijke en nu zalige leraar, zijn intrede deed in de Gemeente van Benthuisen. *De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn.* Inderdaad, dat is ook aan hem bevestigd.

God heeft Zelf getuigenis gegeven aan het leven, aan de strijd, aan de bediening en aan het sterven van die getrouwe Godsgezant.

Na Ds. Ledeboer's dood is de Gemeente 73 jaar vacant geweest, en in al die tijd was Gods zorg over haar. De Heere Zelf heeft er voor gewaakt, en om Jonathan's, Zijns knechts wil, haar weldadigheid bewezen.

Straks is het twee jaar geleden dat ik mij aan die Gemeente mocht verbinden, nadat de Heere mij eerst aan dat volk verbond.

Reeds als kind heb ik onder het volk van God veel van Ds. Ledeboer gehoord, en tijdens mijn verblijf hier, nog veel meer. Zeer zeker, hij was ook een mens van gelijke beweging als alle anderen; in Adam verdoemelijk voor God; en uit al zijn geschriften en gedichten is het duidelijk openbaar geworden dat hijdit zelf grondig wist. Och, wat heeft hij zichzelf verfoeid voor God en mensen in stof en as. maar het heeft God behaagd Zijn genade rijkelijk in hem te verheerlijken, niet alleen tot ontdekking aan zijn zonden, maar ook tot verlossing in Christus. Ja de Heere Zelf heeft zijn bediening heerlijk willen maken, tot beschaming van de hel en tot verheerlijking van Zijn

Driemaal Heilige Naam. Met vrijmoedigheid mogen wij zeggen dat de Heere Ds. Ledeboer voor velen gebruikt heeft als een middel tot bekering, tot ontdekking, maar ook tot bemoediging en vertroosting.

Zwaar en gedrukt was heel zijn leven; maar in ruime mate zijn hem de vertroosting des Heiligen Geestes geschonken.

Het leven en sterven van die leraar, wat u in de volgende bladzijden vindt, is op eenvoudige wijze verhaald. Het is waard aan de vergetelheid te worden ontrukkt en ik hoop van harte dat ook deze Godsmen door dit geschrift nog zal spreken nadat hij gestorven is.

De Heere stelle deze uitgave lot een rijke zegen.

Wij mochten met al Gods volk in deze verwaterde en donkere tijden, waar de vreze Gods zozeer gemist wordt, er door beschaamd en verlegen gemaakt, maar ook opgewekt worden en bemoedigingen en leringen eruit ontvangen, tot ons waarachtig heil, en verheerlijking van Gods Naam.

Ds. A. VAN STUIJVENBERG.

Benthuisen, Januari 1938.

Aan de lezer

"Het loon der nederigheid, met de vreze des Heeren, is rijkdom, en eer, en leven", zo lezen we in Gods Heilig Woord, Spreuken 22: 4.

Als we het leven van de reeds lang gestorven godzalige dominee Ledeboer in enkele trekken uit diens geschriften en mededelingen onzer vaders, een weinig naspeuren, dan vinden we van deze dienstknecht des Heeren die ware nederigheid, met de vreze des Heeren, uitgedrukt in zijn handel en wandel, leer en leven, arbeid en strijd, ja tot zijn dood toe, telkens weer die ware zelfvernietiging en door het geloof die Godsverheerlijking.

En daarom ook alleen zal voor dominee Ledeboer en voor al het oprechte volk des Heeren, de vreze des Heeren de ware rijkdom zijn, omdat de vreze Gods de belofte heeft, voor het tegenwoordige en het toekomstige leven.

Ds. Ledeboers *eer* is niet vergaan, altijd weer hoort men door het oprechte volk des Heeren zijn naam met ware eenvoud en oprechtheid prijzen.

Ziet hier dan, in korte en eenvoudige aantekeningen van de trouwe Godsgezant, wat Ds. Ledeboer geleden en gestreden heeft voor de Waarheid. Maar ook hoe Ds. Ledeboer met het loflied der overwinning, is ingegaan in de zalige heerlijkheid, in de vreugde des Heeren, om de Heere eeuwig te loven en te prijzen.

Dat het lezen van deze regelen, van het leven, de arbeid, de strijd en het zalig afsterven van deze getrouwen dienstknecht des Heeren enige vrucht moge afwerpen voor lezers of lezeressen, is de wens van uw heilwensende vriend,

De schrijver.

Hoofdstuk 1

Ds. Ledeboer's geboorte, afkomst, studiën, beroeping te Benthuizen tot aan zijn uitzetting uit de Ned. Herv. Kerk te Benthuizen.

In het begin der negentiende eeuw woonde in de stad Rotterdam een rijk koopman, zijn naam was Bernardus Ledeboer, zijn huisvrouw Anna Christina van der Ende, de dochter van een in Delft gewoond hebbend koopman in lijnwaden, enz.

Deze mensen behoorden in die dagen tot de deftigste stand van de stad Rotterdam.

Uit deze ouders is de 30ste September van het jaar 1808 geboren de zo veel besproken en voor ouden van dagen nog bekende Lambertus Gerardus Cornelis Ledeboer.

Als kind is Ledeboer in de ouderlijke woning christelijk opgevoed. Voor de moeder van Ledeboer was het een zoon, waarvoor zij bijzondere voorliefde had; wat hiervan de oorzaak was, is ons niet zo zeer bekend, maar er kunnen redenen zijn geweest, bij deze moeder, als weleer bij een Hanna, dat zij hem voor de dienst des Heeren wenste af te staan, waar wel veelvuldige blijken van geweest zijn in zijn leven.

Men vindt vermeld uit verschillende geschriften, dat de ouders van Ledeboer van eenvoud en christelijke opvoedkunde waren.

Of zij waarachtige kinderen des Heeren waren, is ons niet voldoende bekend; wel heeft Ledeboer in latere tijden met veel lof over zijn ouders gesproken. Zijn vader noemt hij een wijs vader in de opvoeding, waarvan Ds. Ledeboer zegt een slecht gebruik te hebben gemaakt.

Over zijn moeder heeft Ds. Ledeboer weinig gesproken; alleen vinden wij dat Ledeboer in een gedicht, bij het sterven van zijn moeder, zich aldus in een der coupletten uitlaat:

*Haar hoop was niet op eigen doen,
Maar op des Heeren Jezus' zoen,
Bij kennis van ellende!
Zij diende God al in haar jeugd,
En zocht in zijn dienst haar vreugd,
Dat deed zij tot aan 't einde.*

Hieruit blijkt wel dat Ledeboer van zijn moeder vermeldt, dat zij een mens was, met genade begiftigd.

Verder vinden we niet veel van de ouders van Ledeboer vermeld, evenmin vinden we veel over zijn kinderjaren.

Als hij zelf van zijn kinderjaren spreekt of schrijft, zei Ledeboer reeds als kind liet bewustzijn om te dragen in zijn ziel, omtrent de eeuwige belangen, betreffende het onmisbaar heil zijner ziel, voor een nimmer eindigende eeuwigheid. Van kind af aan had hij diepe en levende indrukken van de grootheid en heiligheid Gods.

Veel aantrekkelijkheid had voor hem het ware volk des Heeren. Teder van consciëntie, was hij bij vermaning zeer bewogen.

Als kind reeds lag in Ledeboer een begrip, om door natuurlijke dingen terstond opgeleid te worden tot geestelijke zaken, wat hem altijd bijzonder is bijgebleven, hetgeen we in verschillende zaken wel zullen bemerken. Na eerst de gewone lagere school bezocht te hebben, is Ledeboer overgegaan naar het Gymnasium te 'Rotterdam o.a. om de oude talen te bestuderen.

Reeds vroeg lag in het hart van Ledeboer predikant te worden; mede door zijn ouders tot het ambt bestemd, was daaraan niet veel moeite in de uitwendige zin verbonden.

Daar de ouders van Ledeboer zeer bemiddelde mensen waren, was er ook voor de kosten der studiën geen enkel bezwaar. Op het Gymnasium onderscheidde Ledeboer

zich in het leren, vooral in de Latijnse taal, zodat bij het gehouden examen Ledeboer met een prijs werd vereerd.

Op achttienjarige leeftijd is Ledeboer van Rotterdam naar Leiden vertrokken, om zijn studiën aan de Leidse Universiteit voort te zetten; ook daar onderscheidde Ledeboer zich in het leren der Oosterse talen, waar vooral Hebreeuws en Syrische zijn volle aandacht hadden. Hij volgde deze lessen dan ook zeer getrouw en heeft mei vrucht gestudeerd. Vermeld wordt dat Ledeboer zeer ver gevorderd was in het bestuderen der dode talen.

Als student was hij zeer ingetogen en een vijand van brooddronkenheid en gekkernij. Maar al te veel wordt bij de studenten gevonden dat, zelfs al is het dat zij studeren in de theologie, en dus later het predikambt zullen aanvaarden, zij niet het minste besef omdragen van de hoge en dure roeping die op het predikambt rust, om de goddelozen het eeuwig wee, en de rechtvaardigen het eeuwig wel aan te zeggen!

Bij zijn leraren stond Ledeboer wel in achtiging wat zijn studiën betreft, maar met de godsdienstige gevoelens van Ledeboer konden ook al in die dagen maar weinige professoren zich verenigen. Ledeboer gevoelde toen reeds, al schenen de lessen soms rechtzinnig, dat het niet stond in het teken van het geloof der vaderen en de eeuwige onfeilbaarheid van Gods Heilig Woord.

Dit gaf reeds oorzaak tot ernstig nadenken bij Ledeboer, met gevolg dat hij zichzelf veel afzonderde en bijna geen studievrienden had; alleen vinden wij als een zijner boezemvrienden vermeld: A. J. C. Blokhuisen, die op jeugdige leeftijd aan de tering is bezweken.

Op later leeftijd heeft Ledeboer zich wel meer uitgelaten over het onderwijs aan de Universiteit, o.m. in "De Spiegel dezes Tijds."

"Godgeleerdheid moet van God geleerd worden, of zij is het niet. Toekomstige dienaren des Goddelijken Woords moeten in dat Woord, volgens de regel daarin voorgeschreven, onderwezen worden, of alles is ijdel, Prediker 12: 10. Wat zonder God begonnen wordt, mist gewis Zijn onmisbare zegen.

Wanneer de Hoogleraren zelf niet, van de Oppersten Leermeester geleerd en door Zijn Heiligen Geest geleid, menselijke leringen verachten, en des Heeren Woord alleen en geheel leren en onderrichten, wat is er dan van de leerlingen te verwachten, die alleen in de letter van Gods Woord, vaak nog verdraaid en vervalst, of waar toe- en afgedaan is, onderwezen worden?

De eerezucht wordt geprikkeld, de hoogmoed voedsel gegeven, eigen wijsheid en krachten angeblazen, niet wetende dat de kennis op zichzelf niets is, waar ze niet geheiligd wordt aan het harte, beoefend in de wandel, geprezen niet alleen in woord, maar met de daad en in waarheid.

Kunnen wij elkaar broeders noemen, die van een verschillende vader zijn? Zijn wij leerlingen van één school, als Jezus niet de Meester en de Heilige Geest de Leidsman is? Als boeken en geschriften, onderwijzingen en leringen, de handel en wandel der leraren en hoogleraren, geen sprekende bewijzen zijn van hun leer, dienst en tucht der Gereformeerde Kerken?

Wat is er te wachten van leerlingen van zulke meesters, van scholen van zulke onderwijzingen; van academiën, kansels en gemeenten onder zulk op- en toezicht?

Hebben daartoe onze dierbare vaderen hun goed en bloed opgeofferd, hun leven veil gehad, op brandstapels en schavotten hun leven geëindigd?

O land! land! land! waar de regeerders kinderen, leraars verleiders, de meesters onkundigen zijn."

Waar zal dat in eindigen, wil de godzalige Ledeboer zeggen. Het zal leiden tot niet anders dan verharding en verwoesting van land, Kerk en Staat.

Ziedaar enige gedachten van Ledeboer over het onderwijs aan universiteiten.

Nadat nu in Februari van het jaar 1832 Ledeboer in zijn studiën zover gevorderd was, dat hij, na proefpredicatiën, tot kandidaat kon worden bevorderd, is Ledeboer in Augustus van het jaar 1833 geëxamineerd en tot de openbaren predikdienst toegelaten. Hij verliet hierna de Leidse Academie en ging naar zijn ouderlijke woning in Rotterdam, om zich voor het kerkelijk examen voor te bereiden, wat een jaar later voor het Provinciaal Kerkbestuur van Noord-Holland door hem werd afgelegd, met het gevolg dat Ledeboer tot kandidaat van de heilige eredienst en tot het predikambt werd toegelaten.

Nadat Ledeboer kandidaat was, heeft hij zich óf niet dadelijk beroepbaar gesteld, óf geen beroep gekregen; hoe dit zij, vijf jaren heeft Ledeboer nog in Rotterdam bij zijne ouders verkeerend, totdat de 2de Mei van het jaar 1838 van de Ned. Herv. Kerk te Benthuizen een beroep op hem werd uitgebracht.

Deze beroeping opgevolgd en door hem aangenomen, was hij op de vergadering, gehouden de 28ste Juli van het jaar 1838, persoonlijk tegenwoordig, waar Ledeboer door de consulent Ds. C. R. Benthfort van Valkenburg, predikant te Zoeterwoude, met zijn beroeping werd geluk gewenst, en hem de beste zegeningen bij de aanvaarding zijner bediening op Zondag 29 Juli werden toegebeden.

Op de 29ste Juli had de bevestiging van de te Benthuizen beroepen herder en leraar L. G. C. Ledeboer plaats door een neef van hem, n.l. de predikant P. H. Hugenholtz, Theologisch Doctor en predikant te Rotterdam, aan wiel de consulent, Ds. Benthfort van Valkenburg, op verzoek van Ledeboer de bevestiging had afgestaan.

De bevestiging geschiedde naar aanleiding van het eerste kapittel van de Openbaring van Johannes, en wel de verzen 17 en 18: "En toen ik Hem zag, viel ik als dood aan Zijne voeten, en Hij leidde Zijne rechterhand op mij, zeggende tot mij: Vrees niet, Ik ben de Eerste en de Laatste, en Die leef en Ik ben dood geweest en zie Ik ben levendig in alle eeuwigheid."

Daar stond dus Ledeboer als herder en leraar der Ned. Herv. Gemeente van Benthuizen, niet wetende welke strijd hem in deze gemeente te wachten stond.

Ds. Ledeboer deed 's namiddags zijn intrede met een predicatie uit Psalm 121: 2: "Mijne hulp is van de Heer, Die hemel en aarde gemaakt heeft."

Zoo had de intrede plaats gehad en Ds. Ledeboer betrok de grote pastorie met een oude huishoudster.

Met veel lust en ijver aanvaardde Dominee zijn zware taak. Hoe hij naar Benthuizen is gegaan, beschrijft Ds. Ledeboer in zijn boekje: "Des Hoeren wegen gehouden met een alles verbeurd hebbend zondaar." Daar schrijft Ds. Ledeboer: "Ik mocht de Heere bidden, voor ik op mijn tegenwoordige standplaats werd geroepen, dat de Heere mij nergens brengen mocht, of het mocht zijn, om ter verheerlijking van zijn Naam, tot mijner en anderer ziel zaligheid te strekken. Hij liet mij niet toe, dan zelden, voor zover ik met mijn wegen bekend of onbekend was, mezelf te prediken dit is in die zin, dat Hij mijn gaven liet besteden niet om voor de mensen te schitteren, noch die uit te zetten tot mijn eer; nee! maar om die schade te achten om Hem. Dat legde de Heere in mij."

"Hij moest mij brengen, waar Hij mij hebben wilde. Zo ben ik tegen wens en gedachten te Benthuizen geroepen niet door mensen, maar door de Heer dat heeft Hij mij klaar getoond en bevestigd aan mijn en andere zielen, die Hij uit de duisternis wilde trekken tot Zijn wonderbaar licht, en dat bevestigd tot op deze dag."

Ziedaar een getuigenis van Ds. Ledeboer hoe hij leraar in Benthuizen geworden is.

Al spoedig bleek dan ook dat Dominee zijne roeping ernstig en nauwgezet opvatte. Op een kerkenraad vergadering stelde Ds. Ledeboer voor, dat winkeliers en anderen verkopers, en de herbergier, vriendelijk zou worden verzocht op Gods dag niets te verkopen.

Ds. Ledeboer beschrijft ook nog, hoe hij bijzonder in die dagen, door het ontdekkend licht van des Heeren Geest, in zichzelf werd ingeleid en gered door de verlossing die in Christus Jezus is.

Wanneer nu Ds. Ledeboer in de eerste tijden in de Ned. Herv. Kerk optrad om te prediken, kwamen er mensen van heinde en verre hem beluisteren niet zozeer omdat Ds. Ledeboer zulk een redenaar was, maar veel meer, om de diepen en heiligen ernst, die uit zijn preken sprak.

Inderdaad was hij een ernstig prediker, bij wie steeds naar voren kwam: "Kent uw ongerechtigheden" het gewicht der eeuwigheid drukte hem altijd. Van jongsaf vervuld met diepe indrukken van Gods heiligheid en dat schone kenmerk van genade, lust tot heiligmaking, door de vernieuwing zijns gemoeds, kon het niet anders of Ds. Ledeboer stichtte door leer en leven, door handel en wandel, waardoor hij beslag legde op zijn ganse omgeving.

Het gebeurde dat wanneer Ds. Ledeboer over de weg ging en jongens aan het dobbelen of knikkeren waren, zij uit achting en vrees voor deze geliefde leraar hun centen, knikkers of dobbelstenen opraapten, opdat de dominee het toch niet zien zou.

Zo zien we dat Ds. Ledeboer een goed getuigenis heeft gegeven, toen hij nog als Hervormd predikant zijn gemeente leerde en hoedde. Veel zou er nog gebeuren, als de Heere hem steeds meer en meer door genade komt te leren en te ontdekken, en hem een blik geeft ook op het kerkelijke leven in de Hervormde Kerk.

Ledeboer krijgt dan ook ernstige bezwaren tegen het gebruik der gezangen. Het feit dat de tucht in de Ned. Herv. Kerk, welker reglementen hij bij de aanvaarding van zijn herders- en leraarsambt genoodzaakt was te ondertekenen, niet volgens de ordinantiën des Heeren gehandhaafd werd, deed hem benauwd naar de ziel worden om daarin te leren en te leven. Evenwel schrijft Ds. Ledeboer: 'Het moest des Heeren tijd worden, mijn ogen te openen. Hij ontbindt de ezelin op Zijn tijd, leidt Abraham uit Ur der Chaldeeën, in een land dat de Heere hem wijzen zal.'

Maar de Heere zal met Ds. Ledeboer toch een weg ingaan, waarop hij vrijmoedigheid krijgt, de knellende banden te verscheuren en tot eer van zijn Koning de boeien weg te werpen.

Nadat Ds. Ledeboer voor zijn eigen ziel een strijd heeft gestreden, maar de Heere ruimte in zijn ziel schonk, na ruim negen maanden er mee gelopen te hebben, schrijft hij: 'Het pak waar ik negen maanden mee gelopen heb, ontviel mij. Ik was als opnieuw geboren in dezen, want ik had er barensweeën over uitgestaan.'

Toen dan ook op Zondagmorgen de 8ste November van het jaar 1840 Ds. Ledeboer voor zijn gemeente optrad, was hij geheel vervuld met hetgeen er in de voorgaande tijd in zijn ziel was omgegaan, en waar het besluit bij hem was, zich daarin aan zijn gemeente te openbaren, was het deze morgen een bijzondere ernst, die uit zijn predicatie sprak.

Te midden der prediking wierp hij met diepe verontwaardiging het gezangenboek en het ondertekeningformulier van de kansel, met de woorden: (terwijl een vrouw het wilde oprapen): "Laat het liggen, straks zullen wij het begraven." Dit was dan de lont in het kruit, waardoor een ontzettende strijd zou ontbranden in het kerkelijk leven van deze dienstknecht des Heeren. Na de dienst verzocht Ds. Ledeboer aan de gemeente mede te

gaan, naar een door hem gekocht huis, (wat thans nog het gemeentehuis van Benthuizen is).

Toen allen in de tuin bij genoemd huis gekomen waren, werd eerst gezongen Psalm 68: 1 en 2, daarna begroef Ds. Ledeboer de gezangen en reglementen, als niet in de kerk behorende en velen zwoeren trouw bij Gods Woord.

Ik had, schrijft Ds. Ledeboer, niet anders gedaan dan de wijngaard gezuiverd, die de Heere aan mijn zorgen had toevertrouwd, de tempel, waarin ik geplaatst was, niet in eigen, maar in des Heeren kracht, want de ijver des Huizes des Heeren verteerde mij, waar ik vrede op ondervond aan mijn ziel, ja met vernieuwde belofte des Heeren! Jobsweeën waren er voorafgegaan, maar nu volgde ook Jobsvrijmaking. Ik lag als een gespeend kind in de schoot zijner moeder.

's Namiddags trad Ds. Ledeboer nogmaals voor zijn gemeente op de Heere ondersteunde hem en deed hem het grote voorrecht smaken, dat hij mocht geloven in de weg Gods te mogen gehandeld hebben.

Zoals wel te denken was, zouden de vijanden van Ds. Ledeboer hier niet stil onder zitten. Binnen enkele dagen was reeds een aanklacht tegen de handelingen van Ds. Ledeboer bij het Classicaal Bestuur te Leiden ingediend door een lid der Ned. Herv. Gemeente te Benthuizen.

Het Classicaal Bestuur te Leiden vond in alles wat te Benthuizen geschiedde op 8 November 1840, redenen genoeg onmiddellijk, d.w.z. op de 13de November 1840, te vergaderen en Ds. L. G. C. Ledeboer en zijn beide ouderlingen C. Veldhuijzen en A. Korenwinder, als gedaagden op deze vergadering te horen en te ondervragen naar deze handelwijze.

Ds. Ledeboer verklaarde daar onomwonden, gehandeld te hebben volgens zijn heilige overtuiging, dat hij zich niet langer meer aan de reglementen der Kerk mocht onderwerpen en dat de gezangen door hem, maar inzonderheid door het Woord des Heeren, als niet toelaatbaar in de Kerk zijn te beschouwen.

Het Classicaal Bestuur meende na deze verklaring redenen genoeg te hebben Ds. Ledeboer als predikant te schorsen, daarvan kennis gevend aan de kerkenraad te Benthuizen, en droeg de consulent te Boskoop op de 15^e November een vacaturebeurt te Oudshoorn (waar Ds. Ledeboer moest optreden) in diens plaats te vervullen. Ook werden de burgemeesters van Benthuizen en Oudshoorn in kennis met dit besluit van schorsing gesteld.

Hiermede was de kerkelijke strijd tegen Ds. Ledeboer en zijn volgelingen ingeluid, en zouden de vijanden gaan trachten de actie van Ds. Ledeboer met geweld tegen de gaan en zo mogelijk te vernietigen.

Niet weinig zou de destijds te Benthuizen fungerende burgemeester W. van Galen, het zijne er toe bijdragen, deze dienstknecht des Heeren in alles tegen te staan en te vervolgen.

Toen dan ook op 15 November 1840 Ds. Ledeboer (tegen het besluit der Classicale vergadering) als naar gewoonte des morgens de kansel zou beklimmen, was, op last van de burgemeester, de in dienst der gemeente zijnde veldwachter C. Klei aanwezig om Ds. Ledeboer van de kansel te weren.

Daar deze man echter de moed niet had dit te doen, hebben G. Huurman, J. Bik en J. van Someren zich tegen het optreden van Ds. Ledeboer gesteld en deze waardige dienstknecht des Heeren van de kansel geweerd.

We zullen later nog even beschrijven, hoe het met dit drietal is afgelopen. Ds. Ledeboer heeft daarop de kerk verlaten en gezegd: *Die mij liefheeft, volg mij.*

Velen zijn hem dan ook op die Zondagmorgen gevolgd, maar velen zijn ook weer teruggekeerd, toen de strijd tegen Ds. Ledeboer en zijn volgelingen werd aangebonden. Op deze Zondagmorgen heeft Ds. Ledeboer voor het eerst buiten de Hervormde Kerk vergaderd, in het door hem pas gekochte huis, waar hij de vorige week in de tuin de reglementen en gezangen had begraven.

Nadat Ds. Ledeboer nu geschorst was als Hervormd predikant, was het Classicaal Bestuur overeen gekomen, van al deze zaken kennis te geven aan het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland. Dit, de zaken ter kennis genomen hebbende, besloot een vergadering te houden de 26ste januari van het jaar 1841, en als gedaagden te horen Ds. L. G. C. Ledeboer en zijn beide ouderlingen C. Veldhuijzen en A. Korenwinder, "die Ds. Ledeboer in zijn handelingen steunden en hem volgden."

Op deze vergadering werd Ds. Ledeboer nogmaals gevraagd of hij bleef bij al hetgeen hij op de Classicale vergadering had verklaard. Ds. Ledeboer antwoordde bevestigend, waarbij hij aantekening vroeg van zijn bezwaar tegen het reglement "als een niet verbindend gezag der formulieren van enigheid genoegzaam blijkende uit het zwijgen der Synode, aangaande het niet gebruiken der kerkelijke tucht", en omtrent dezelve, er bijvoegende, als een daad, — "dergelijke handelingen waardig."

Ook de beide ouderlingen werden gehoord, waar inzonderheid Veldhuijzen, pal stond voor hetgeen Ds. Ledeboer reeds had verklaard. Korenwinder zei er geen licht in te hebben.

Na van een en ander kennis genomen te hebben, besloot het Provinciaal Kerkbestuur, Ds. L. G. C. Ledeboer en zijn beide ouderlingen te ontzetten uit hun ambten, met veroordeling tot betaling van de kosten van het geding, welke door het Kerkbestuur zouden worden begroot.

Hoofdstuk 2

Dominee Ledeboer na zijn ontzetting als predikant in de Ned. Herv. Kerk.

Zoo waren dan Ds. Ledeboer en zijn beide ouderlingen uit hun ambten ontzet. Dominee zou echter hierbij niet stilzitten, hij ging prediken op dorsvloeren en in stallen, in schuren en in huizen overal waar hem de gelegenheid gegeven werd wilde hij prediken. Eén van deze eerste samenkomsten werd de 13de December 1840 gehouden bij de landbouwer L. Rodenburg, (de woning wordt thans nog bewoond door de Heere P. Slootweg en diens schoonzoon H. van der Gref), waar Ds. Ledeboer voor een talrijk gehoor van zijne volgelingen op de dorsvloer predikte, van Benthuisen en ook van elders gekomen zelfs een advocaat uit Leiden, Lisman genaamd, was te voet gekomen, om Ds. Ledeboer te horen prediken en daar er geen betere plaats op de dorsvloer te krijgen was, heeft Mr. Lisman maar in een hoop gedorst gerst plaats genomen.

Velen volgden deze waardige predikant anderen waren echter na de eerste uittreding op Zondagmorgen 15 November tot de Ned. Herv. Kerk teruggekeerd. Vele volgelingen waren hem trouw gebleven, en zouden hem en der Waarheid trouw blijven, in de vervolging die aanstaande was.

Terstond nadat deze Godsdienstoefening bij de landbouwer Rodenburg gehouden was, werd een en ander onmiddellijk ter kennis van de burgemeester W. van Galen gebracht, die hiervan proces-verbaal opmaakte, en ter kennis van de officier van justitie in de Arondissementsrechtbank te Leiden bracht, alsmede aan het Classicaal Kerkbestuur te Leiden de handelingen van Ds. Ledeboer meldde.

De volgende Zondagmorgen 20 December werd vergaderd bij de landbouwer C. van der Knijff, in de "Benthorn."

Bij deze landbouwer werd ook het optreden van Ds. Ledeboer voor een volgende Zondag weer verhinderd, omdat de buurman van Van der Knijff, de landbouwer P. van Leeuwen, de volgende dag naar de Haag reisde, teneinde de rentmeester der beide woningen in de "Benthorn", de heer W. van de Bergh, in kennis te stellen, dat de uit de Ned. Herv. Kerk ontzette predikant Ledeboer, bij zijn buurman vergunning had verkregen, op de dorsvloer te prediken.

Genoemde heer van de Bergh verbood dit de huurder Van der Knijff, anders was hij genoodzaakt in overleg met de eigenaar der woningen hem te gelasten zijn woning zo spoedig mogelijk te verlaten. Er moest dus naar een andere plaats van samenkomst worden omgezien.

Genoemde Van d. Knijff, die als een oprecht volgeling van Ds. Ledeboer bekend stond, vroeg de landbouwer M. van Velde, in "de Hoogeveen", of Ds. Ledeboer de volgende Zondag bij hem op de dorsvloer mocht prediken.

Deze landbouwer, die zijn woning in eigendom had, en in zoverre met geen eigenaren te maken had, gaf daartoe vergunning. Dit werd ter kennis van Ds. Ledeboer gebracht, die dan wel bereid was, de volgende Zondagmorgen bij Van Velde op de dorsvloer te prediken.

Met verschillende volgelingen wandelde Dominee naar "de Hoogeveen", op een half uur afstand van Benthuizen, om te gaan prediken.

De landbouwer Van der Knijff ging met zijn dochttertje Klazina ook erheen om er spoediger te zijn, maakten zij gebruik van een binnenpad over het weiland, welke weg leidde over het erf van de landbouwer Sijmen Bon, die echter Ds. Ledeboer en zijn volgelingen zeer vijandig gezind was, en nu op zijn beurt met een paal gereed stond en zijn buurman toeriep: "Als je hier bij mij over de werf durft te komen om naar die fijne dominee te gaan, dan sla ik jouw en je dochttertje met deze paal de hersens in."

Van der Knijff vond het beter terug te gaan en langs de gewone weg toch naar Van Velde te gaan, om de prediking van Ds. Ledeboer te horen.

Onder dit alles volgde geregeld na elke godsdienstoefening, een proces-verbaal van overtreding, volgens Wetboek van Strafrecht, Art. 291, 292, 294, waar de reeds meermalen genoemde burgemeester van Galen wel voor zorgde. Een en ander had dan ook tot gevolg, dat Ds. Ledeboer de 19e Maart 1841, door de Arrondissementsrechtbank te Leiden werd veroordeeld tot twee geldboeten, elk groot vijf en twintig gulden.

Deze geldboeten zijn door Ds. Ledeboer nimmer betaald en hij ging geregeld door met prediken, dan eens bij Rodenburg, dan weer elders in een stal, schuur of op een dorsvloer zonder zich door bedreiging of boete te laten afschrikken.

Al spoedig is Ds. Ledeboer in het naburige dorp Moerkapel zelfs gaan prediken, in stallen en schuren, en hij had ook daar zijn oprechte volgelingen. Tot de hoofdpersonen mogen we nog wel noemen: C. Schouten, A. Schouten, A. van der Spek, E. Manheer, W. de Graaf en anderen, te veel om hier te melden.

In verscheidene delen van het land was van de actie van Ds. Ledeboer kennis genomen, en waren er velen die deze trouwen Godsgezant in zijne handelingen volgden.

Nadat zo een paar jaren waren voorbij gegaan en Ds. Ledeboer de een na de andere boete werd opgelegd, tot steeds hogere bedragen en deze door Ds. Ledeboer niet werden betaald, is hij bij vonnis van de rechtbank te Leiden, tot twee malen toe tot gevangenisstraffen veroordeeld. Eerst voor een maand, vervolgens tot anderhalf jaar, of achttien volle maanden, niet twee zijner volgelingen Abraham Havenaar en J. I. Cinsé, die veel eerder uit de gevangenis zijn ontslagen dan Ds. Ledeboer en ook eerder tot

geldboete waren veroordeeld geweest.

Hier zien wij dat Ds. Ledeboer pal gestaan heeft bij de leer onzer vaders, en de hem dierbare Gereformeerde leer. Wat daarvan afweek werd door hem openlijk tegengestaan, omdat hij bij bevinding had geleerd, dat deze leer, waar God Drie-enig alles en de mens niets is, de alleenzalmakende was. Waar het dan ook de Waarheid gold, stond Ds. Ledeboer als een rots in het hart der zee.

Hier gaf hij getuigenis van, ondanks allen strijd, die hij heeft gestreden. Hoort hem dichten:

*Wij strijden voor de Dordtse leer,
Omdat zij is van God de Heer!
En wat daar buiten is, valt weg,
Want dat is mensen overleg.
't Zijn vonden uit bedorven brein,
Bezijden Jezus' Heilfontein.
Welzalig die ontvangen mag
Een licht, dat hij nog nimmer zag.
Want de natuur, die leert het niet,
Wat schoons Gods volk in Jezus ziet.
Zijn bloed, Zijn kruis, Zijn dood en leer
Zijn strijdig met ons eigen eer!*

Toen Ds. Ledeboer door de rechtbank te Leiden, wegens het niet betalen der opgelegde boeten, tot gevangenisstraffen was veroordeeld, moest al spoedig een bevel tot gevangenneming volgen.

We willen hier nog verhalen, hoe Ds. Ledeboer op een avond, dat hij wist dat zijn gevangenneming gelast was, een behoefte in zijn hart gevoelde, voor ditmaal nog aan de handen der gerechtsdienaren te mogen ontsnappen.

Dominee begaf zich op weg naar de landbouwer Van der Knijff, in de "Benthorn", en zei daar te willen overnachten, wel uitzien wat de wil en weg des Heeren zijn mocht. Te middernacht stond Ds. Ledeboer op, wekte Van der Knijff, en zei een verlangen te hebben, terstond te mogen vertrekken.

Onmiddellijk werd ingespannen en de dominee plaatste zich in het rijtuig, terwijl de knecht, genaamd P. Waardenburg, met hem de reis aanvaardde.

"Waarheen zal ik de dominee brengen?" vroeg Waardenburg, waarop Ds. Ledeboer antwoordde: "dat weet ik nog niet, sla de weg maar in op Hazerswoude aan." Toen zij nog maar een eindje op de weg waren, die naar dat dorp leidde, kwamen twee gerechtsdienaren hen tegen en hielden hen op, vragend of dit de weg naar Benthuisen was, en waar in dat dorp Ds. Ledeboer woonde, waarop deze zei: "U bent op de juiste weg naar Benthuisen en Ds. Ledeboer woont ongeveer midden in dat dorp."

Daar de gerechtsdienaren Ds. Ledeboer niet kenden, bedankten zij voor de inlichtingen en vervolgden hun reis, terwijl het tweetal ook weer verder ging.

Toen zij ongeveer een paar uren zachtjes gereden hadden, keerde eensklaps het paard om, zonder dat er bepaald iets bijzonder op de weg te zien was.

"Ho!" zei Ds. Ledeboer, "hier moet ik er uit, Piet! de ezel spreekt."

"Ach nee", antwoordde Waardenburg, "dat doet dat paard wel eens meer" waarop Ds. Ledeboer antwoordde: "nee jongen, dit is mij een aanwijzing, hier moet ik zijn." De knecht nam afscheid van de dominee en ging naar huis.

Toen Waardenburg thuis was, vroeg men terstond: "Waar heb je de dominee gebracht?"

Hij verhaalde zijn wedervaren, en men kon moeilijk gissen waar de dominee in de nachtelijke uren was heen gegaan.

Later heeft Ds. Ledeboer medegedeeld dat, terwijl hij daar alleen op de weg stond, het in zijn hart werd gegeven, aan het grote huis recht tegenover hem aan te bellen.

Het huis waar de dominee aanbelde, was een doorgangshuis voor vrouwen.

Een des nachts dienstdoend meisje, (of zuster zouden we thans zeggen) opende de deur en vraagde, wie hier in dit nachtelijk uur zich vervoegde.

"Ik ben Ds. Ledeboer van Benthuisen", antwoordde de predikant!

"O, dominee!" antwoordde de dienstdoende zuster, "u komt hier, of u geroepen werd! Er ligt hier een vrouw, die telkens maar roept: "O, kon ik Ds. Ledeboer nog eens voor mijn sterven ontmoeten."

Toen de dominee bij deze vrouw was toegelaten, vertelde zij, hoe zij de dominee enkele jaren geleden had horen prediken, hoe de vermaningen die hij aan zijn gemeente gedaan had, haar altijd waren bijgebleven, en dat, hoewel zij er over heen geleefd had, thans, nu de Heere haar kwam ontdekken aan haar diepe en zware schuld en zonde, het haar innige begeerte was Ds. Ledeboer voor haar sterven nog te mogen ontmoeten.

Ds. Ledeboer kwam haar nog op het laatst de weg der verlossing voorstellen, die er ligt in het bloed van Jezus Christus voor de grootste der zondaren.

Of deze vrouw een ware deelgenoot was van de verlossing, die er ligt in het bloed van Jezus Christus, tot behoudenis van zondaren, laten we in het midden, maar dit was zeker opmerkelijk, dat op een zeer bijzondere wijze haar laatste wensen vervuld mochten worden en Ds. Ledeboer, zijn roeping getrouw, als het ware tot deze vrouw gezonden werd en op een zo wondervolle wijze hier in haar laatste ogenblikken tot haar moest komen.

Na afscheid van deze vrouw genomen te hebben, en dit huis verlaten hebbende, is Ds. Ledeboer bij een vriend te Oudshoorn aangekomen en heeft daar een paar dagen verkeer. Hier heeft hij ontmoet Ds. H. de Cock van Ulrum, een van de vaders der afscheiding.

Recht hartelijk mochten de beide oprechte dienstknechten des Heeren met elkander bespreken de vervolging, die om de eer en de Naam van de Koning Zijner Kerk door hen mocht worden geleden, achtende de versmaadheid om Christus' wille veel groter rijkdom, dan de schatten dezer wereld.

Na deze ontmoeting te Oudshoorn zijn beide predikanten naar Benthuisen afgereisd en hebben samen nog een nacht bij de landbouwer Van der Knijff in de "Benthorn" doorgebracht, om de volgende dag te vertrekken.

Ds. De Cock ging heen, om zijn voorgenomen reis te vervolgen, terwijl Ds. Ledeboer weer naar zijn woning te Benthuisen is gegaan.

Heel kort daarna is Ds. Ledeboer gevangen, of zo men het noemen wil, in gijzeling gezet in de strafgevangenis "**Gravenstein**" te Leiden.

De vijanden van Ds. Ledeboer, alsmede de rechters, dachten zeer zeker, dat Ds. Ledeboer nu wel spoedig genegen zou zijn de opgelegde boete te betalen, maar hierin vergisten zij zich. Na een maand in gijzeling of gevangenschap doorgebracht te hebben, is hij vrijgelaten, in de hoop, dat hij nu het prediken wel zou laten.

Maar Ds. Ledeboer voelde zich geroepen, onmiddellijk na zijn vrijlating weer te gaan prediken, en hield dan ook terstond weer godsdienstoefeningen zoals voorheen.

Lang zou dit echter niet duren. Vier maanden later is Ds. Ledeboer voor de tweede maal gevangen gezet, en nu voor de tijd van achttien volle maanden, van 1 Oct. 1843 tot ongeveer half Maart 1845.

Vele vrienden en vriendinnen hebben deze geliefde leraar in de gevangenis bezocht, wanneer daartoe gelegenheid was.

Veel heeft de trouwe knecht des Heeren voor zijn eigen zielstoestand mogen ondervinden, daar hij uit de liefelijke vertroosting van zijn ziel wel eens in ontboezeming aan zijn hart lucht gaf.

Hoor hem dichten in "Sions lofzangen in benauwde tijden":

*Mijn leerschool is 't gevangenhuis,
't Gevangenhuis, mijn zoetste kruis,
De Heer' mij daar te leren heeft,
Wat Hij mij elders niet zo geeft
Een leerschool, waar mij Jezus leert
En satans strikken van mij weert.
En val ik soms, Hij vat mij weer
Door Zijne hand, ter Zijner eer,
Naar zijn raad en wil en weg,
Maar niet naar eigen overleg.
Zijn weg is goed, de mijn slecht,
Het kromme brengt de Heer' terecht,
Hij leidt en leert mij naar Zijn Woord
En trekt mij door Zijn liefdekoord,
En kom ik onvoorziens ten val,
Hij is en blijft mijn enig Al,
Mijn enig goed, mijn enig deel,
Hij is mijn al, dus heb ik veel,
En overvloed van waar genot,
Want Jezus is en blijft mijn God.
Mijn hoop, mijn troost, mijn Levensvorst,
Naar Wien mijn ziel gestadig dorst.
Och, mocht het meer zijn, schenk het mij,
En maak mij van de lasten vrij,
Van zonden, ongeloof en schuld,
Uw liefde meer mijn hart vervult,
Genade stroom' er af en aan,
Zo zal het wel ten hemel gaan.*

Toen in Maart 1845 Ds. Ledeboer uit de gevangenis is vrijgelaten, is hij weer in Benthuizen gaan prediken en catechiseren. Na deze gevangenschap is Ds. Ledeboer niet meer lastig gevallen met boete of gevangenschap ofschoon de wet niet was veranderd, scheen men van vervolging van deze dienstknecht des Heeren af te zien, omdat men wel zag, dat het één zo min als het andere baten mocht Ds. Ledeboer van het prediken af te doen zien, daar deze man, op last van zijn groten Zender, niet voor aardse machten mocht bukken.

Meer en meer is na die tijd door Z. Eerw. op verschillende plaatsen in ons land gepredikt, n.l. te Oudewater, IJsselstein, inzonderheid te Moerkapelle en verscheidene plaatsen in Zeeland, Overijssel, enz., meestal in schuren en stallen of op dorsvloeren. Zelfs in Benthuizen was destijds nog geen gebouw, waar Ds. Ledeboer geregeld kon voorgaan.

Hier was hij dan bij de een, dan bij de ander, en veel bij hem zelf in huis werd

godsdienstoefening gehouden, totdat in het jaar 1850 Ds. Ledeboer een huis kocht en nu grond beschikbaar had om een gebouw te laten zetten en in te richten voor kerkgebouw. Dit is dan ook geschied een houten gebouw heeft tot het jaar 1921 dienst gedaan tot het houden van godsdienstoefeningen toen werd het zo slecht, dat noodzakelijk een ander kerkgebouw moest worden gebouwd.

In het houten gebouw is Ds. Ledeboer dan verder zo lang hij leefde voorgegaan in de prediking des Woords en de bediening der sacramenten, terwijl in een kamer van het huis waar hij woonde, catechisatie werd gehouden. Na al deze kerkelijke strijd heeft Ds. Ledeboer meerdere gemeenten gesticht.

Te Benthuisen werden ouderlingen en een diaken gekozen. Tot ouderlingen werden destijds gekozen: G. de Roos en J. Buitenhuis en tot diaken: C. de Bouwmeester, die nauw verenigd met hun leraar, hem trouw terzijde stonden in het kerkelijk leven.

Waar hij altijd als een boetgezant optrad, zowel de prediking des Woords, als in zijn gewone leven, had Ds. Ledeboer veel achting en ontzag in Benthuisen, ja men was zelfs zeer bevreesd voor hem.

Altijd was het zijn lust te spreken tegen een ieder mens over zijn eeuwige belangen.

Aardse goederen hadden voor hem zo goed als geen waarde, getuige nog enkele bekende feiten uit zijn leven.

Ds. Ledeboer had eens enkele percelen land gekocht. Ouderling Roos had al eens gezegd: "Dominee, u weet zeker niet eens waar uw land ligt, wat u heeft gekocht, of laten kopen?"

"Nee, Roos", antwoordde hij, "dat weet ik niet zo goed." "Zouden we eens gaan zien Dominee?" vroeg Roos.

"O ja, dat kunnen we morgenmiddag wel eens doen", antwoordde Ds. Ledeboer.

De volgende dag kwam Roos en men ging op weg. Toen zij nog maar even het dorp doorgedaan en de weg naar Zoeterwoude ingeslagen waren, waar dit land op een kwartier afstand van het dorp Benthuisen lag, stond Ds. Ledeboer plotseling stil en zei: "We gaan terug Roos, 'k ben mis, mijn land is Boven."

Roos zei: "we mogen toch wel eens gaan kijken, dominee?" Waarop hij antwoordde: "ach Roos,

*Voor enen kus van Jezus' mond,
Geef 'k al die zwarten grond."*

Op andere tijden wanneer Ds. Ledeboer eens door het dorp liep, had hij altijd tegen de een of ander die hij voorbij kwam, wat te zeggen. Laatst vertelde mij nog een oude timmerman, W. v. Oort v. d. Vlies, hoe hij eens aan de weg een raamkozijn repareerde, toen Ds. Ledeboer voorbij kwam en zei: "Zo timmerman, aan het repareren?"

"Ja dominee", antwoordde v. d. Vlies. Er lag een bijl op de grond.

"Is dat uw bijltje, timmerman?" vroeg hij.

"Ja dominee," antwoordde v. d. Vlies: "dat is mijn bijltje."

"'t Lijkt een scherp bijltje, timmerman."

"Ja, dat gaat wel, dominee", antwoordde v. d. Vlies.

"Ik heb ook nog een scherp wapen, timmerman", zei hij, "Gods Woord, scherper dan enig tweesnijdend zwaard mocht uw ziel maar eens verwond worden, daar zou gij eeuwig wel bij varen dag timmerman" en toen liep Ds. Ledeboer weer vlug door.

Op een andere keer kwam hij bij mensen waar een onderdeur en bovendeur aan de woning waren. De bovendeur stond open, de onderdeur was dicht. "Kijk", zei Ds. Ledeboer, "precies als bij vele mensen de bovendeur van het verstand staat nog al veel

open, maar de deur van het hart vindt men gesloten.”

Men verhaalt, hoe zijn vroeger in de Ned. Herv. Kerk met hem afgezette ouderling Veldhuijzen, een zoon had, Dirk genaamd, die veel wijsheid bezat, van wie Ds. Ledeboer wel hield, maar hem toch dikwijls bestrafte om zijn hoogmoed. Hij mocht vernemen dat de Heere deze jongeling uit de duisternis had overgebracht tot Zijn eeuwig gezegend licht en hem ingezet had in 't Koninkrijk des Zoons Zijner liefde. Ledeboer was, toen hij het mocht vernemen, zeer verblijd, maar zei: "Ach lieve Heere, houd hem nederig! houd hem nederig!" Ds. Ledeboer was een vijand van uitwendige hoogmoed, maar inzonderheid van inwendige hoogmoed zichzelf altijd vooropstellende wat schuld en zonde en ellende betrof veeltijds in boete en berouw levende.

Er wordt zelfs vermeld, dat Ds. Ledeboer vast eens per maand een dag van afzondering hield dan at en dronk hij de ganse dag niet, om zich in het verborgen voor God te buigen. Zo schrijft Ds. Los. Dan lag hij als een andere Daniël met de ganse schuld van land en volk voor de genadetron, met dezelfde belijdenis: wij en onze vaders hebben gezondigd.

Veel heeft Ds. Ledeboer mogen ervaren voor zijn eigen ziel, als hij door het geloof eens zien mocht op de oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Die om de vreugde die Hem was voorgesteld, het kruis heeft willen dragen en de schande veracht, voor een die zichzelf had leren kennen, als de grootste der zondaren maar ook menigeen heeft Ds. Ledeboer in de middellijke weg tot eeuwige zegen mogen wezen. Altijd was hij vol over de toestand der ziel voor de eeuwigheid altijd bedenkende het gewicht van het zware ambt der bediening, gedachtig aan de ontzaglijke bedreiging: "Ik zal het bloed van uw hand eisen, zo gij de goddeloze niet gewaarschuwd hebt." Men leze daarover het werkje: "*Gedachtenis eens rechtvaardigen*", van G. de Braal.

Hoofdstuk 3

Nu willen we ook nog enkele trekken verhalen uit het particuliere leven van Ds. Ledeboer.

Zoals de meeste lezers wel zullen weten, is Ds. Ledeboer niet gehuwd geweest zover we konden nagaan of uit overlevering onzer vaders, zijn nimmer pogingen door hem aangewend om tot een huwelijk te komen. Toen hij als jong predikant naar Benthuisen gekomen was, betrok hij, zoals we reeds meldden, de grote pastorie met een oude huishoudster, terwijl toen ter tijd zijn zuster vaak bij hem was. Toen Ds. Ledeboer echter uit de Ned. Herv. Kerk is gezet, hebben zijn familieleden hem zo goed als niet meer bezocht, zodat hij toen maar geheel alleen het huis bewoonde, dat hij na zijn uitzetting uit de Herv. Kerk gekocht had.

Naast dit huis staat een kleiner huis, liet zogenaamde kosterhuis, waar destijds woonde J. Mosterd. De vrouw van Mosterd heeft Ds. Ledeboer altijd verzorgd, wat betreft eten koken, zijn kamers in orde houden, enz. Daar hij van netheid en zindelijkheid hield, mocht er niets aan eten of schoonheid mankeren.

Driftig van aard als hij was, kon hij wel eens kort iets opmerken, als hij dacht dat het een of ander niet in orde was, maar ook was hij zeer vergevensgezind, als hij soms eens wat scherp geweest was.

De vrouw van Mosterd kon veel van hem verdragen, maar durfde het ook te zeggen als er geen redenen waren, waarom hij zich driftig maakte. Waarop hij dan wel eens zei: "wel, wel, wel, het is niet goed van mij, u hebt gelijk vrouw Mosterd, u hebt gelijk."

Als hij thuis was, stond hij 's morgens vroeg op, meer vóór vijf uur dan er over begon de dag met een uur afzondering, van gebed en dankzegging tot de troon der genade, en zong meestal een versje uit Psalm 25, veelal het tweede vers uit de berijming van Datheen.

Wanneer de avond gedaald was, zonderde hij zichzelf andermaal af om zijn ziel voor de Heere uit te storten in gebed en smekingen, voor hem en de gemeente, die de Heere aan de zorgen van hem had toevertrouwd. Ds. Ledeboer had veel gebedsgaven, dikwijls gepaard gaande met diepe inleidingen door God de Heiligen Geest. Men leze daarover in zijn boekje: "*s Heeren Wegen*, enz." het volgende gebed:

"O Heere, doe mij smaken de zekerheid mijner zaligheid door uw genade, de voorsmaak van het hemellevens. Als Gij mijn hart verwijdt zult hebben, zal ik de weg Uwer geboden lopen. Ik ben vrolijker over uw getuigenissen, dan over allen rijkdom. O Heere, hoe groot is het goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U in der waarheid vrezen mogen, in wier binnenste Uw Naam geschreven staat, gelijk ik die met gouden letters in mijn hart zag staan. Uw liefde verruimt mijn hart, uw genade werd aan mij verheerlijkt, de grootste der zondaren, die in de hel had moeten liggen. De satan trok mij naar de hel, maar Gij naar de hemel. De satan had mij in zijn klauwen, maar Gij, Heere, brak de koperen deuren stuk, lichte de ijzeren grendelen af, verlichtte mijn verstand, nam het mijn weg en gaf mij het Uwe. In U leef ik, beweeg ik en ben ik staat de satan aan mijn linker, Gij aan mijn rechterhand. Werkt de satan in het oude, Gij in het nieuwe deel, en Gij houdt de overhand over beide want in en door uw kracht mocht ik de wereld overwinnen, werd ik gerukt uit de macht des satans en sprong vrolijk juichende in U op van vreugde. Mijn hart vervulde Gij met genade en gebeden, mijn keel met lofverheffingen en mijn mond met lof en dank mijn hand aanvaardde het scherp tweesnijdend zwaard, de helm der zaligheid zette Gij mij op het hoofd, en de klederen des heils en de mantel der gerechtigheid trok Gij mij aan. Die verenigd was met de satan, verenigde Gij met U die een vijand van U was, werd Uw vriend die U haatte, beminde Gij die U niet zocht, trok Gij die in U geen behagen had, in die had Gij een behagen vóór de grondlegging der wereld die ziel en lichaam verwoestte, maakte Gij tot Uwen tempel die U weerstond, overweldigde Gij die het huis voor U sloot, opendet Gij Uwen hemel die het met uw vijanden hield, gaaft Gij engelen ten geleide. O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorgrondelijk zijn uw oordelen, hoe onnaspeurlijk Uw wegen. Wie heeft de zin des Heeren gekend, ofte wie is Zijn raadsman geweest? De een laat Gij liggen en de andere neemt Gij op, beiden even diep gezonken de Farizeeër gaat Gij voorbij, en de tollenaar raapt Gij op Jacob hebt Gij liefgehad en Ezau gehaat. Wat onderscheidt mij van een Heiden, Jood, Turk, of Mohammedaan, Roomse of zogenaamde Christenen, die Gij in hun wangeloof ter hel doet zinken, omdat hun naam niet opgeschreven staat in het Boek des Levens, de rol van het hemels Jeruzalem, de algemene vergadering der gelovigen, het Sion Gods, de stad Gods, welks kunstenaar en bouwmeester de Heere is! Eeuwige liefde! Eeuwige bewondering! Ongehoudene genade om niet. Niet om of uit het schepsel, maar alleen uit, om en door uw vrijmachtige genade. Enz.

Uit deze beschrijving in "*s Heeren Wegen*", door Ds. Ledeboer beschreven, kan men bemerken wat een ernstig bidder hij geweest is aan de troon der genade hoe hij de zonde en schulden opdroeg aan de troon der genade, maar ook pleitte op des Heeren belofte, in Zijn Woord, dat de Heere Zijne kinderen niet zal begeven noch verlaten. Uit dit bidden blijkt wel, dat de geliefde Ds. Ledeboer een man geweest is, zoals er geschreven staat van Stefanus, vol des Heiligen. Geestes.

Zoo was hij ook een voorbeeld van mededeelzaamheid, in de werken der barmhartigheid, om de armen, weduwen en wezen te steunen met milde gaven. Zo is het bekend, dat hij zoveel weg gaf, dat zijn familie hem onder curatele stelde, daar men bang was, dat hij anders nog in moeilijkheden zou geraken omtrent zijn eigen levensonderhoud, aangezien Ds. Ledeboer in Benthuizen nooit enig traktement als leraar heeft genoten na zijn uittrekking (of uitzetting) uit de Ned. Herv. Kerk, ja voor zover bekend is, nimmer geld voor zijne diensten heeft willen aannemen. Vandaar dat de familie nogal bang was dat hij zijn gehele vermogen zou weggeven.

Om een enkel voorbeeld van zijn mededeelzaamheid te melden, wordt verhaald, hoe op een koude winterdag Ds. Ledeboer een oude arme man over de weg zag gaan, die bijna geen kleren aan het lijf had aanstonds kwam liet bij hem in de gedachte zijn eigen overjas en hemdrok aan die armen man te schenken en zijn vloerkleed tot dekking voor de koude nachten. Want, zei hij, ik wil niet met mijn voeten vertreden, waaronder een ander zijn lichaam kan verwarmen.

Het is bekend dat, wanneer hij wist dat er ergens in de gemeente gebrek was aan voedsel of kleding, hij aanstonds aan winkeliers of andere verkopers last gaf het nodige te willen bezorgen, zonder te laten weten dat het van hem gegeven werd. Zo zien we dat hij 'n voorbeeld geweest is, ook in de werken der barmhartigheid, gepaard aan een nauw godzalig leven in handel en wandel, in leer en leven betonende, dat hij was een gezant van Christus Jezus gezonden, als een herder en leraar en verzorger voor de geestelijke belangen, ja zelfs in het uitwendige leven daarvan schone blijken gaf.

Als we zo al die goede eigenschappen van deze trouwen dienstknecht des Heeren nagaan, zou men zeggen dat Ds. Ledeboer wel niet veel vijanden gehad zal hebben. Dit was evenwel niet zo. Hij had veel vrienden, maar daar tegenover ook wel vijanden, die hem om zijn leer, nauwe leven, haatten, hoewel hem dit niet hinderde. Om bespottung of scheldwoorden bekommerde hij zich in het minst niet, maar had altijd vrijmoedigheid de grootste spotters of schelders te vermanen, te bestraffen en te bepalen bij het eeuwig wel of wee hunr toestanden, voor een nooit en nimmer eindigende eeuwigheid.

Omdat hij roodachtig haar had, scholden de vijanden hem voor *fijne rooie dominee*, maar zelden of nooit dat hij het hoorde, want de vrienden hadden hem zeer lief, maar de vijanden waren zeer bevreesd voor hem. Men zei hem eens dat een vrouw hem gescholden had uit vijandschap. Hij antwoordde: "Ja, ja, dat kan wel, ik ben ook zelf bij tijden wel vijandig. Mocht die vrouw haar vijandschap maar eens recht leren kennen." Onder zijn volgelingen waren er ook die die vijandschap moesten ondervinden, al was het maar dat zij bij Ds. Ledeboer ter kerk gingen en lidmaat van de door hem te Benthuizen gestichte gemeente geworden waren.

Zo werd ons nog medegedeeld hoe een arbeider, genaamd Paulus van de Berg, bij zijn werkgever ontslag kreeg, omdat hij Ds. Ledeboer volgde en bij hem ter kerk ging. Van de Berg is met een klein schuitje beurtschipper op Leiden geworden, waardoor hij zijn leven lang in 't onderhoud, voor hem en zijn gezin, kon voorzien.

We willen nu ook nog even melden, hoe het met die drie mannen, G. Huurman, J. Bik en J. van Someren, is gegaan die Ds. Ledeboer van de kansel in de Ned. Herv. Kerk op 15 November 1840 hebben geweerd.

Toen op een zomerdag Huurman in de tuin stond, en er een volgeling van Ds. Ledeboer zou begraven worden, en de dragers en familie met het lijk voorbij kwamen, zei H.: "daar gaat weer zo'n fijne volgeling van Ledeboer."

Toen men terugkwam van het graf, stond het huis van Huurman in 't toeken van rouw. H. was in de tuin op eenmaal, terstond na zijn gezegde, dood neergevallen.

Bik heeft een langdurige ellendige ziekte gehad, zo, dat hem het ongedierte als het ware heeft opgegeten, (wat door Ds. Ledeboer van deze man trouwens was voorzegd).

J. van Someren, die op de laatste woning aan de Hoogeveenseweg een gezeten boer was, is tot totale armoede gekomen, zo zelfs, dat een zoon van hem, Steven genaamd (die de eerste steen gelegd had van de pastorie waarin Ds. Ledeboer gewoond heeft) zijn brood heeft moeten bedelen. Dit is het treurig einde van de drie hoofdpersonen geweest die hun godzalige leraar op 15 November 1840 van de kansel hebben geweerd.

We willen nu tot het kerkelijk leven terugkeren, nadat te Benthuizen ouderlingen en diakenen waren gekozen, en een kerkelijke gemeente was geïnstitueerd.

Geregeld als Ds. Ledeboer thuis was, predikte hij driemaal per Zondag, terwijl hij de Psalmberijming van Datheen tot kerkelijk gebruik had ingevoerd. De godsdienstoefening kon wel eens lang duren daar na zijn uitzetting uit de Ned. Hervormde Kerk, de strijd, vervolging en gevangenisstraf, die hij daaromtrent had doorworsteld, enige ongeregelde heden in zijn gedachtengang hadden teweeggebracht wat zeer zeker goed te verstaan is. Toch was het woord, dat hij in de Naam des Heeren bracht, ernstig, vermanend, en voor het oprechte volk des Heeren vertroostend, getuige hiervan tot op heden nog zijne geschriften. Veel meer voedsel voor de ziel, die waarlijk hongeren en dorsten mag naar ware geestelijke spijs, is er in geweest, dan in de schoonklinkende, nietszeggende redenen van sommige predikanten onzer dagen, die met hun waanwijsheid komen te veroordelen of, zo af en toe, nog wel wat van deze waardige dienstknecht des Heeren komen goed te keuren, maar in hoofdzaak toch zeggen of schrijven: "alles tezamen genomen, heeft Ds. Ledeboer toch nog maar weinig nut gesticht en had, als hij het eens zus of zo gedaan had, tot meer zegen kunnen wezen."

We willen hier echter niet in de brede over schrijven, daar het ons doel niet is op te sommen de vele kerkelijke geschillen, welke Ds. Ledeboer met de Afgescheidenen, met Ds. Scholte, Van der Linde, en anderen heeft doorgemaakt, daar we de overtuiging hebben, dat Ds. Ledeboer zijn raad zocht en heeft mogen vinden bij Hem, Die gezegd heeft: "Raad en Wezen zijn Mijne, en bij Mij is de Sterkte."

Ds. Ledeboer heeft door het geloof gestreden en ook in Hem en door Hem alleen de overwinning mogen behalen. Eén uitzondering willen we hier maken en even melden, hoe er van zijn volgelingen afgetrokken zijn door de Antinomiaanse leer die een zekere W. Bekker verkondigde. Daar onder hen zelfs zijn liefste volgelingen waren en van wie hij geloven mocht dat 't kinderen Gods waren, was het een smart voor zijn ziel, als hij des Zondags stond te prediken, en die mensen een samenkomst hielden om over allerlei dingen te spreken en niet meer onder zijn gehoor wilden komen.

Wanneer Ds. Ledeboer op de dag des Heeren driemaal predikte en soms van zijn leden miste bij de prediking, ging hij dikwijls de andere dag eens horen wat de oorzaak mocht wezen van hun afwezigheid.

Bij het houden der catechisaties, was hij tegenover zijn leerlingen zeer ernstig en vermanend, altijd hen wijzende op het gewichtvolle der eeuwigheid en des mensen dodelijke en verdoemelijke staat in Adam. Hoort hem maar in enkele vragen in zijn opgesteld vragenboekje voor kinderen, waar zeker nog wel lessen voor ouderen in liggen.

Vraag: Wat is des mensen grootste ellende?

Antw.: Zijn ellende niet te gevoelen.

Vraag: Waarin bestaat het hoogste goed?

Antw.: In het kennen en liefhebben van God.

Vraag: Wie zijn de gelukkigste mensen?

Antw.: Die geen groter geluk kennen en begeren dan Gods wil te doen.

Hieruit blijkt genoeg welke leringen bij hem voor zijn catechisanten steeds naar voren drongen en hoe het hem ernst was met het onmisbaar heil der ziel voor de eeuwigheid, ook van zijn catechisanten. Wanneer echter onder zijn catechisanten geen eerbied en oplettendheid was, kon hij wel driftig worden wanneer men zijn les niet kende of steelsgewijze voorlas, dan zei hij: "goed voorgelezen, goed voorgelezen, dat kan gezegd worden."

Wanneer er onder zijn catechisanten waren die extra strikken of linten aan hun kleren hadden, had hij daar spoedig last en afleiding door, zodat hij wel eens zei: "ik geef een dubbeltje voor die strikken of linten, dan moet ik ze mogen afknippen." Eens zei hij tot een meisje in de catechisatie, die een kraagje had dat wat hoog stond: "doe je kraagje goed mooi kraagje", enz.

Maar uit alles blijkt toch zeker dat het bij Ds. Ledeboer een ernstige zaak was, het heil der zielen van zijn catechisanten te zoeken.

Niettegenstaande hij in Benthuisen het meeste arbeidde in de prediking des Woords, de bediening der Sacramenten, 't houden der catechisaties en al wat tot het ambt van een predikant behoort, ging hij toch nog veel op reis en stichtte in verschillende delen van het land verscheidene gemeenten.

Voor al in de provincie Zeeland heeft Ds. Ledeboer veel volgelingen gekregen in het bijzonder toen in nauwe vereniging met Ds. P. van Dijke van St. Philipsland, zij gezamenlijk mochten arbeiden in het deel van 's Heeren wijngaard, waartoe beiden konden verklaren van de Heere geroepen te zijn. Men leze hierover het boekje: ***"Het veelbewogen leven en de rijk gezegenden arbeid van Ds. P. v. Dijke"***, beschreven door enige vrienden, met een voorwoord van Ds. D. Wijting.

Hoofdstuk 4

Ds. Ledeboer's laatste reis, ziekte, sterven en begrafenis.

Getrouw historisch verhaal, beginnende oenige dagen vóór de bloedspuwing tot aan de komst van Z.e.w. te Benthuizen; door G. de Braal "Gedachtenis eens rechtvaardigen."

Op Woensdag de 29 Juli 1863 bevond Z.e.w. zich op het uitgestrekte dorp Veenendaal, op de grenzen van de provinciën Utrecht en Gelderland. Uit drang tot behoud van onsterfelijke zielen ging onze leraar daar ongeroepen de dorpelingen, bijkans huis aan huis bezoeken, hen vermanende om toch acht te geven op die ontzaggelijke eeuwigheid, welke zo haast voor de mens kan zijn aangebroken, tevens wijzende op de Heere Christus, en de hoge noodzakelijkheid, om toch met Zijne gerechtigheid als een mantel overkleed te worden.

's Avonds van diezelfde dag sprak Z.e.w. daar ter plaatse over Jeremia 10: 17 tot en met 21; 17 "Raapt uw kramerij weg uit de lande, gij inwoneres der vesting! 18 Want zo zegt de Heer: Ziet, Ik zal de inwoners des lands op dit maal wegslingeren en zal ze benauwen, opdat zij het vinden. 19 O, wee mij over mijn breuke! mijn plage is smartelijk en ik had gezegd: Dit is immers een ziekheid, die ik wel dragen zal," enz.

Na de zin der woorden verklaard te hebben, nam de spreker volgens deze woorden aanleiding om te handelen over het ongenoegzame van al het eigen en schepsels werk, als zullende dit alles eenmaal in de ure des doods als kramerij worden weggeraapt. Krachtig drong hij aan op de ware vereniging des harten met de Borg en Middelaar Jezus Christus door de Band des waren geloofs, om getroost te leven en eenmaal zalig te ontslapen. Het zou toch voor de eeuwigheid met niets minder kunnen bestaan. *Ik in u en gij in Mij. een plant met Hem wordende in de gelijkmaking Zijns doods, om het ook alzo te zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding.*

Bij deze gelegenheid sprak de dominee nadrukkelijk over de kerkelijke toestanden betuigende in aller tegenwoordigheid, dat alles, wat van de belijdenis onzer godvruchtige vaderen, afweek, eenmaal door de Heere als kramerij zou worden weggeraapt Met al de ernst des gemoeds sprak de leraar over vers 21, luidende aldus: "Want de herders zijn onvernunftig geworden en hebben de Heere niet gezocht, daarom hebben ze niet verstandiglijk gehandeld en hun ganse weide is verstrooid."

Dit vers op zichzelf en de toestand in 't algemeen, wat het diepe verval van land en kerk aangaat, toepassende. Hoe nederig en klein maakt de genade! Wien de blinkende Zon der gerechtigheid het meest bestraalt, ziet zijn eigen gedaante het diepst met schaamte voor de Heere in, Toen Jesaja de Koning, de Heere der heirscharen zag, riep hij uit: *Wee mij, want ik verga.*

Hoe klein was de dierbare overledene in zijn eigen ogen? Hoe gering in eigen schatting! Bij zichzelf was hij die onvernunftige herder, uit klare inzichten in de voortreffelijkheid van het ambt en het gebrek in de vervulling van hetzelfde. En toch, de ervaring van zovele eeuwen bevestigt het, even deze keurt de Heere het geschikts voor zijn werk. Ziet dat in Mozes, Jeremia en anderen.

Vol overtuiging sprak de ontslapen Voorganger bij deze gelegenheid over zijn eigen kerkelijk standpunt en zijn overeenkomst met de belijdenis, ons door onze vrome vaderen zo getrouw overgeleverd. Aan het einde van deze leerrede betoonden velen zich geneigd en overgebogen, om door belijdenis tot de kerkelijke gemeenschap van Z.e.w. over te gaan, welke dan ook de volgende Zondag te Leersum, in de provincie Utrecht, als ledematen zijn bevestigd geworden.

De dag des Heeren, zijnde 2 Augustus van dat jaar, predikte Z.e.w. te Leersum in een ruim gebouw voor een grote schare, die van alle kanten was samengevloeid. Daar er bediening des Heiligen Avondmaals zou plaats hebben, had hij tot tekst gekozen, Hooglied 2: 4, *Hij voert mij in het wijnhuis en de liefde is Zijne banier over mij.*

Daar mocht onze leraar bijzonder geregeld van woord tot woord de zin en de mening des Geestes verklaren en vele practikale leringen uit dezelve trekken. Uit het verband toonde hij met veel duidelijkheid aan, hoe de uitlatingen en gemeenschapsoefeningen van de Heere Jezus met Zijn volk steeds teerder en inniger worden, als de gelovige in een nauwe gemeenschap met deze haren ziels Bruidegom mag verkeren. In het vorige vers had de Bruid onder de schaduw van de Appelboom gezeten, maar in vers 4 wordt zij dieper in de verborgenheden der godzaligheid ingeleid, daar het wijnhuis, die kamer van verkoeling, verkwikking en verfrissing de innigste gemeenschapsoefening van de Heere Jezus met Zijne Bruid te kennen geven.

Uitlokkend sprak de ijverige dienaar in het werk des Heeren, om toch door genade te mogen schuilen onder de Banier van Koning Jezus, evenals de stammen Israëls, elk onder zijne banier naar Kanaän optrokken. Getrouw werd er bij de voorbereiding aangetoond, wie de onderwerpen waren, welke tot die Banier de toevlucht namen. Hoe nauwkeurig werd het gemeen en het zaligmakend werk des Geestes van elkander onderscheiden! Het minste greintje waar, geestelijk leven, zo sprak de Leraar, heeft recht, om te naderen; maar alle in eigen kracht opgevoede, staturen, voeden zichzelf en hebben derhalve niet nodig om door de Heere gevoed te worden. Alle verwrongen en aan de heup, worstelaars met de Heere als Jacob worden door de Gastheer genodigd. Tot de uit- en inwendig gerechtigden behoren alle armen van geest: tot dezulken is het woord: *De Meester roept U.*

Op dit zeggen: *De Meester roept U*, stonden er velen op, om te naderen, die niet door de belijdenis aan de gemeente verbonden waren, onder welke zich iemand bevond, die door Z.e.w. teruggewezen werd, als dragende de vrouwelijke versieringen des haars. Deze zei daarop: Dominee, u hebt gezegd: *de Meester roept u!* Waarop de leraar antwoordde: ‘Dat is wel zo, maar weet, zo roept de Meester u niet. U kunt wel een zoekende of vergevorderde wezen, ik ken u niet, wie gij zijt, maar ik zeg het u nog eenmaal, zo roept de Meester u niet, maar in een eerbaar gewaad, zoals het de heilige vrouwen betaamt, die de godvruchtigheid belijden.’

Daarop ging deze persoon nevens de andere, welke haar gevolgd waren, weer naar haar zitplaats.

Na tot elk aan de bediening naar zijn bijzondere toestand zeer gepaste toespraken gericht te hebben eindigde deze plechtigheid van het Avondmaal.

’s Namiddags werd er gepredikt over de 31e Zondag, handelende over *het rechte gebruik der sleutelen des Hemelrijks*. Zeer ernstig sprak de waardige man over het jammerlijke verval aangaande het gebruik der sleutelen naar de wil van God, zichzelf voor de Heere beschuldigende in dezen, als volgende niet in alle weg dienaangaande de Heere, vermaande hij de mensen. Hoe aller-treurigst ziet het er allerwegen uit! Hoezeer is de eerbied en het ontzag voor die goddelijke instellingen geweken door eigen schuld en zonde, hoe weinig glans licht er op Sion, vanwege zovele verborgen bannen des Heeren, die helaas! niet gevoeld, niet betreurd, niet beweend en alzo door de Heere niet weggenomen worden. Wie is in staat al die bannen, welke van Gods wege op land en kerk rusten, op te sommen? Roerend smeekte hij de Heere zelf eens aan de spitse te treden en mannen aan te gorden met kracht uit de hoogte, om het diep vervallene in land en kerk op te richten, zichzelf te onwaardig keurende, om tot zulk een gewichtvol werk door de Heere gebruikt te worden.

Toen de middagdienst geëindigd en het Amen reeds uitgesproken was, riep Z.e.w. de heengaande schare terug, hebbende nog iets tot haar te zeggen. Toen elk daarop weer naar zijne plaats gegaan en tot stille aandacht gestemd was, stond de leraar met deftigheid op, legde de handen op de Bijbel en zei:

Ik zeg ulieden vaarwel! ik zeg ulieden vaarwel! Want wij zullen elkander niet meer zien, dan voor de Rechterstoel van Christus.

Welk een ontroering deze woorden onder de menigte veroorzaakten, is ligt na te gaan. Zeer velen kwamen ten huize van de tabaksbouwer Lodder, waar Z.e.w. Zich toen bevond, met de wens, dat het de Heere mocht behagen hem nog een poosje te doen blijven in het land der levenden tot nut en zegen voor Zijn volk.

Dominee zei daarop niets, maar zag hen met een glimlach op het aangezicht vriendelijk aan en is alzo in de loop der week met veel vrede des gemoeds van die plaats vertrokken, en behouden en wel te Loenen aan de Vecht aangekomen op Woensdag de 5 Augustus, zijn intrek nemende bij de landbouwer Van de Bosch aldaar.

Eer wij nu verder voortgaan, moeten wij nog aantekenen, dat Z.e.w., terwijl hij te Leersum, enige dagen vertoefde, ook op het dorp Doorn enige vrienden bezocht heeft. Daar gaf de Heere veel te spreken van het goede, en opende het hart van Zijn knechts en roerde zijn lippen. Daar mocht hij ingeleid worden in al de wegen, welke de Heere van zijne kindsheid af met hem gehouden had, daar was het aanbidden en wegzinken, over de leidingen des Heeren en de zalige ineen smelting van elkanderen, wat het eenmaal zijn zou dáár aan gindse zijde des grafs, ongestoord God voor Zijne ondoorgrondelijke wegen met Zijn volk gehouden, te prijzen. Hier waren het slechts eerstelingen, als voorsmaken van de aanstaande zaligheid, maar daar de volle oogst; hier was het maar een poosje, maar daar tot in alle eeuwigheid. Hier is het steeds met Jacob, toen hij te Bethel Gods aangezicht gezien had: *God voer van hem weg ter plaatse, waar Hij met hem gesproken had*, maar daar zou het zijn verzadiging van vreugde, liefelikheden aan Gods rechterhand, eeuwig en altoos.

Op de eerste Rustdag, de 9 Aug., welken Z.e.w. te Loenen doorbracht, heeft hij 's morgens gepredikt over het eerste kapittel van Ruth geheel.

Onder de vele practicale leringen, welke uit dit kapittel afgeleid werden, merkte de Spreker onder anderen op, hoe Naomi zich een waardige moeder in Israël betoonde te zijn, dewijl zij Ruth niet zo haastig de handen oplegde, maar nadat door beproeving en wederbeproeving het werk des Heeren in haar zich zelf duidelijk kenbaar had gemaakt; in tegenstelling van Orpa, welke op het zien van de vele beproevingen, welke met het vergezellen van Naomi en het verlaten van het afgodisch Moab gepaard gingen, afweek en tot hare goden wederkeerde. Hieruit nam de spreker weer aanleiding, om de zielen ernstig en getrouw te vermanen om toch niet te rusten, vóór dat zij met de Heere Jezus door de band des waren geloofs verenigd waren. O, bedenk het: Orpa ging een eind weegs mee, maar ware genade in het hart missende, bezweek zij op het gezicht der beproevingen. Zo gaat het met allen, die niet waarlijk met Christus door het geloof verenigd zijn, als beproeving of verdrukking komt, wijken zij af. Lucas 8: 13. Trouwens deze zaak, de waarachtige vereniging der ziel met Christus, drukte de laatste twee jaren Z.e.w. bijzonder zwaar op het hart, zodat er geen predicatie voorbijging, waarin hij niet van deze, voor de eeuwigheid zo gewichtvolle zaak, op het nadrukkelijkst met allen ernst en aandrang sprak.

's Namiddags trad de onvermoeide dienaar in het werk Zijns Heeren weer op en behandelde de 32^e Zondag, over *de dankbaarheid en de noodzakelijkheid der goede werken*. Zeer veel haalde Z.e.w. van de morgenleerrede aan, meteen aanwijzende, hoe deze zaak dagklaar in Ruth uitblonk in haar standvastig aankleven van de Heere en Zijn

volk; geenszins op het gezicht der grootste beproevingen terugdeinzende, zoals Orpa. Met nadruk toonde hij aan, hoe de drie stukken van de Catechismus, als een gulden keten aan elkaar geschakeld zijn en hoe dezelfde God, welke de ziel met de beide eerste stukken op een zaligmakende wijze heeft bekend gemaakt, haar gewis ook aan het derde stuk door Zijn Heilige Geest kennis geeft.

Duidelijk werd bij deze gelegenheid betoogt de juiste overeenstemming van de Catechismus met het Woord Gods en met het genadewerk in de harten Zijner kinderen, zijnde in alle delen daarop gegrond.

Toen de predicatie geëindigd was, zei Z.e.w. nog iets tot de schare te zeggen te hebben. Elk staarde hem met stillen aandacht aan, waarop de waardige man sprak: *De dood staat achter één van ons allen en het kan ook wel achter mij zijn.*

's Avonds heeft Z.e.w. als naar gewoonte, wanneer hij op het platte land was, niet gepredikt, maar een predicatie voorgelezen van onze godzalige, oude Schrijvers, die Abels, welke nog tot ons spreken na hun dood. Het overige van de avond werd doorgebracht met stichtelijke samensprekingen over bevindelijke waarheden, bijzonder over *de vrijmakende daad des geloofs*, enz.

Dinsdag voormiddag, zijnde 11 Augustus, is Z.e.w. met een wagentje van de landbouwer Van de Bosch naar het dorp Nederhorst de Berg aan de Vecht, provincie N. Holland gereden, bezoekende daar een gezin, van hetwelk de moeder des huizes ziek lag.

Terstond begaf onze godvruchtige herder zich naar het bed van de zieke en sprak haar en de overige huisgenoten zeer getrouw aan, bijzonder handelende over de noodzakelijkheid, om toch in het bewustzijn te geraken van waarheid in het binnenste.

Vandaar een eindweegs gereden zijnde, gaf de beminde leraar bloed op, waarop hij verzocht afgelaten te worden, zachtjes achterna wandelende tot aan het dorp Vreeland, waar hij weer is opgeklommen en naar omstandigheden redelijk wel te Loenen bij de landbouwer Van den Bosch terug gekomen is.

Tot Donderdag bleef de zieke redelijk wel, maar toen hervatte de bloedspuwing zich met grote hevigheid, iets van de long met zich voerende.

In het midden dezer voor het lichaam zo smartelijke ontmoetingen, betuigde de lijdzame man: Wat de Heere doet is goed; de Heere brengt het duizendste part niet over mij, wat ik waardig ben.

De geneesheer toonde al dadelijk zijn grote bezorgdheid over de toestand van de waardige leraar.

Er werd dan ook niets anders gedacht, dan dat de Heere Zijn knecht van zijn post zou aflossen, waartoe hij zich bereid betoonde, betuigende dat hij gaarne heen wilde gaan, uit gezicht van de aannaderende oordelen, die land en volk zouden treffen. maar daar de toestand, zoals later uit ons verhaal zal blijken, een gunstige keer scheen te nemen, werd hij eenswillend met de Heere, hoe het Hem behaagde met zijn knecht te doen. Toen zei hij tot enige vrienden, *als ik naga, wat sommigen van Gods volk voor mij hebben, zou ik door de Heere nog opgericht worden en weer preken.*

In deze gedachten werd Z.e.w. zeer versterkt door brieven van gewichtige vromen, welke hun geloof te kennen gaven, aangaande zijn oprichting, ofschoon de uitkomst het anders geleerd heeft.

Mochten we hieruit leren, welk een bedachtzaamheid 's Heeren kinderen nodig hebben, zelfs in die dingen, welke ze menen van de Heere te ontvangen, om nadere en nadere onderwijzingen van boven te begeren, aangaande de een of andere zaak, welke zij naar hun inzien van de Hemel zouden hebben ontvangen. Dikwijls laat de Heere zulke zaken toe, opdat Zijn volk daardoor leren zou: *Wij kennen ten dele en wij profeteren ten dele;*

want wij zien nu door een spiegel in een duistere reden. Dat moest die hoogverlichte Paulus nog zeggen; ach, wat betaamt dan ons? Merkwaardig is het bestuur, hetgeen de waardige APPELIUS in zulke gevallen aan 's Heeren kinderen geeft. Hij spreekt aldus: “Maar is de uitkomst (namelijk van zulke bijzondere zaken) eens geheel strijdig tegen de opgevatte hoop en verwachting, gelijk het dikmaals gebeurt: dan geraakt men in een draaikolk van zielberoerende moedeloosheden en twijfelingen, aangaande zijn genadestaat en de aller-gewichtigste waarheden; want men besluit aldus: ben ik in deze zaak, die ik met zovele levendigheid en werkzaamheid verwacht heb, bedrogen geworden: wat zal ik dan denken van de hoop. aangaande mijn staat en van de andere beloften van God? Even alsof een kind Gods voor zulke zaken (namelijk voor zijn genadestaat) geen betere en veiliger gronden had. Enz. De Heere geve ons verstand in dezen!

Doch keren wij ons weder na deze uitstap tot ons onderwerp.

Vrijdag werd de zieke bezocht door één zijner vrienden, wien hij hartelijk en met gevoel de hand gaf; dit bezoek als ook de menigvuldige belangstelling, welke men allerwege toonde, waren hem zeer tot blijdschap ziende daaruit, dat de Heere nog bemoeienissen met hem maakte en Zijne kinderen nog betrekking op hem deed gevoelen, gelijk hij ook naar de ziel menigwerf zeer verkwikt is geworden door de gesprekken van een ouderling der gemeente te Loenen, die Z.e.w. al die tijd getrouwelijk heeft opgepast, terwijl de landbouwer Van de Bosch met grote toegenegenheid en liefde, hem gedurende die tijd naar het lichaam van alles verzorgde.

Alhoewel de zieke tot zijn grote smart en die zijner vrienden weinig of in het geheel niets spreken mocht, zei hij nogtans tot de vriend, welke hem bezocht: Hier is een wonder gebeurt, dewijl tegen alle menselijke gedachten in, de zieke nog in het land der levenden was en zich in zulk een liefelijke, stille, onderworpene en in God berustende zielsgestalte mocht bevinden.

Zaterdag daaraanvolgende, gaf onze beminde Leraar gedurig bloed op, viel bij tijden in flauwten en was vooral tegen de avond enigszins ijlende.

Op de dag des Heeren werd de zieke weer door dezelfde vriend bezocht, welke zeer verheugd was Z.e.w. in zulk een opgewekte toestand voor zijn gemoed te mogen aantreffen, en dat wel in die mate, dat hij der woorden vol wordende niet nalaten kon tot eer des Heeren te spreken, betuigende, dat de Heere Jezus Koning Zijner kerk was; dat de mens moest wedergeboren worden, de kracht daarvan aan zijn hart ondervinden en de blijken daarvan in de vruchten tonen, enz.

Krachtig spoorde de afgematte Leraar de vele omstanders aan, toch haast en spoed te maken, om binnen te geraken, sprekende tevens zeer tot aanmoediging en aanwakkering van degenen, welke naar de Heere mochten vragen.

Naar de toestand des lichaams gevraagd wordende, antwoordde onze Leraar: de Heere maakt het wel; zijnde onder al deze zware proefwegen zo geduldig en lijdzaam, met Aaron stilzwijgende in het midden der zwaarste tegenheden en evenals een godvruchtig man, welke zei: *Heer geef mij, wat Gij wilt, zoveel als Gij wilt en wanneer Gij wilt.*

Bijzonder erkentelijk betoonde Z.e.w. Zich voor de minste verkwikking, welke hem van alle kanten werd toegebracht, zeer dikwijls de woorden van de man naar Gods harte uitende: Wat is de mens, dat Gij Zijner gedenkt! Wat is de mens! Ja zo diep werd 's Heeren knecht in zijn onwaardigheid ingeleid, dat hij zich als een gans onnut schepsel aanzag, die gedurende zijn leven niets goeds voor de Heere had uitgericht.

Terwijl Z.e.w. daar zo ziek ter neerlag, leerde hij de nietigheid van de mens recht

kennen. O ja, wat sprak onze zieke dagelijks van zijne broosheid en geringheid, hetgeen hem menigmaal deed uitroepen: *Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt! Wat is de mens als God hem ter neervelt!*

In de volgende dagen werd Dominee door velen zijner vrienden en bekenden bezocht, die hem uit hartelijke liefde uitnodigden in zijne ziekte ten hun huize te komen. Z.e.w. betuigde, dat de verzorging en oppassing niets te wensen overliet, maar dat hij begeerte gevoelde, om zodra de gesteldheid des lichaams het toeliet, naar zijn bestemming te Benthuizen te gaan.

De Heere baande weldra de weg daartoe, verleende hem zoveel ondersteuning en sterkte naar het lichaam, dat de geneesheer oordeelde, dat Z.e.w. zich zachtjes naar Benthuizen mocht laten brengen.

Hartelijk bedankte onze geduldige en lijdzame zieke al de huisgenoten voor de trouwe verzorging, hem in zijne ziekte bewezen, hen nogmaals vermanende en waarschuwend, dat zij op een zaligmakende wijze veranderd en bekeerd moesten worden om binnen te komen; terwijl diegenen, in welke de Heere Zijn werk mocht aangevangen hebben, hartelijke zegenwensen ontvingen, om toch niet te rusten vóór zij met volkomen bewustheid mochten getuigen en met de hand schrijven: *ik ben des Heeren*.

Ook nam Z.e.w. toen zegenend afscheid van zijn gemeente daar ter plaatse. Daarna heeft Dominee vóór zijn vertrek in aller tegenwoordigheid gebeden, veel behoeften gevoelende voorgaande en blijvende en zich zo de Heere met weldoen aanbevolen hebbende, is Z.e.w., zachtjes rijdende met een bed in de koets, na zes uren rijden, op Woensdag de 9 September, wel zeer zwak, maar anders naar omstandigheden redelijk, op zijne bestemming te Benthuizen aangekomen.

Gedurende deze zes uur rijden, merken we nog aan, dat onze Leraar onder weg te Woerden de plaatsen der ijdelheid moest passeren en daar Z.e.w. in het rijtuig zichtbaar was, zo behaagde het de Heere merkbaar beslag op de harten der mensen te leggen te midden der uitbundigste dartelheid, zodat het ontroering en verwondering baarde. Zo heeft de Heere alle harten in zijn hand en behoeft maar één wenk en alles ligt aan banden tot welzijn en zaligheid voor zijn arme kinderen, zowel in natuur als in genade, naar lichaam als naar ziel. O, mocht 's Heeren volk meer in lot en weg alles aan de veilige handen van hun getrouwe Verbonds-Gods aanbevelen; wat ware hun leven dan aangenaam voor hun gemoed!

Z.e.w. komt te Benthuizen tot zijn godzalig afsterven.

Zeer blij was onze zieke leraar, die in deze beproeving zijn broosheid zo zeer mocht leren kennen, zich op zijn bestemming te Benthuizen te bevinden, die plaats, waaraan zijn ziel zo nauw verbonden was van het eerste ogenblik af, dat de Heere hem daar als een wachter op Sions muren had gesteld, om het volk van Zijnentwege getrouw te waarschuwen.

De Heere had Z.e.w. tot hiertoe veilig geleid, zodat de stem in zijn binnenste wel geweest zal zijn: *Eben-Haëzer. Tot hiertoe heeft de Heere geholpen.*

Dadelijk bij de aankomst liet onze godvruchtige leraar, die de Heere zo in al Zijn wegen mocht kennen en zich aan Hem gewennen, de aanwezende personen tezamen roepen, om God de Heere openlijk in het gebed dankzeggend te erkennen.

Daar te Benthuizen lag Z.e.w. nog steeds in de gedachten door de Heere weer opgericht te zullen worden, nochtans eenswillend in Zijn weg; zoals God het maakte, was het hem goed. Had de Heere nog werk voor hem, hij wilde wel blijven, zo het maar tot bevordering van Gods eer en Zijn koninkrijk mocht strekken.

Opmerkelijk nochtans is het, dat niettegenstaande de hoop en verwachting van velen,

dat de Heere Zijn dienstknecht weer oprichten en tot zijn dienst gebruiken zou, er iemand was, wie van het eerste ogenblik af aan, dat dominee door de Heere was neergelegd, gedurig deze woorden voorkwamen: *En Samuel stierf en gans Israël vergaderde zich en zij bedreven rouw over hem.* 1 Samuel 25: 1; welke woorden, helaas, tot onze grote smart in hem vervuld zijn geworden.

Van alle kanten kreeg Z.e.w. bezoeken, aan wie hij steeds mocht betuigen, dat des Heeren vertroosting zijn ziel verkwikten, zich onderwerpende aan de vrijmachtige bestelling Gods, ofschoon onze overledene vroeger, toen niets anders dan de dood voor ogen scheen, wel wenste heen te gaan, vanwege de aannaderende oordelen des Heeren, welke hij tegemoet zag.

Met de meeste belangstelling vroegde Z.e.w. aan zijn vrienden, welke hem bezochten, naar de gemeenten, aan zijn zorg toevertrouwd, informerende nauwkeurig naar haar toestand en personen, zettende alzo als een recht getrouw herder onder de Opperherder Christus, zijn hart op de kudde, om tot het laatste ogenblik het aangezicht zijner schapen te kennen.

Vervolg uit het boekje ‘Ter Gedachtenis’

Intussen bleek de beterschap maar een laatste opflukking te zijn geweest van een lamp, die uitgaat. Men begon in te zien, dat het beter was, niemand, dan bij hoge noodzakelijkheid bij de zieke toe te laten.

Terwijl dan de zieke geheel met rust werd gelaten, bleek toch dat de toestand al minder werd; ook degenen die hem verpleegden zagen niet anders dan zijn snel naderend einde tegemoet. De vele verzoeken van zijn tedere vrienden en vriendinnen om hem voor het laatst nog eens te mogen zien, werden nu weder toegestaan. De laatste ogenblikken lag hij in stille zielsmeditatiën; hij verzocht nog enige psalmen te lezen, zoals Psalm 103 en 118 en nog te zingen Psalm 25: 7.

De laatste ogenblikken waren nu aangebroken; de spraak begon zwak te worden. Men werd gewaar dat hij nog in zoete meditatiën, tussen de Heere en zijn ziel bezig was. In het laatst zei hij nog menigmaal: *Amen, Hallelujah, Amen, Hallelujah.*

En zo heeft Ds. Ledeboer zacht en kalm op Woensdag 21 October van het jaar 1863, omstreeks tien uur, de laatste adem uitgeblazen, in de ouderdom van 55 jaar. Tot diepe droefheid van allen die de Heere vreesden, van wie een stil gebed opklom: och, dat er twee delen van die Geest op ons nederdaalden. Roepende met de profeet Eliza: *Mijn Vader! mijn Vader! wagen Israëls en zijn ruiteren!*

Zo is dan deze geliefde dienstknecht des Heeren gestorven; met een *hallelujah* heeft hij deze aarde verlaten om het eeuwig loflied in de hemel aan te heffen. Hier heeft hij gestreden voor zijn Koning met heldenmoed, nu zal hij de eeuwige overwinning verkrijgen door Christus Jezus alleen, die hem als een van eeuwigheid verkorene, gekocht heeft met Zijn dierbaar bloed, Die hem bekronen zal met eeuwige liefde en goedertierenheden.

De begrafenis.

Op Maandag 26 October heeft de begrafenis van deze geliefden en getrouwen leraar plaats gehad. Reeds in de vroegen morgen heerste er in het zo stille dorp Benthuizen een ongewone drukte; vanuit vele plaatsen in ons land hadden vrienden en vriendinnen zich aan 't sterfhuis verenigd, om Ds. Ledeboer de laatste plicht der liefde te bewijzen en nog eenmaal zijn stoffelijk overschot te mogen aanschouwen. In een van de kamers stond de doodkist met het stoffelijk overschot, uitgeteerd als een geraamte door het vele

lijden, en omringd van een groot aantal vrienden en vriendinnen, die met ogen nat van tranen als tolk van hun liefde voor hun geliefde gestorven leraar blijken gaven welke droefheid het voor hen was, hun geliefde leraar te moeten missen.

Daar lag die gulden mond gesloten, welke gesproken had tot Gods eer, zo ernstig, waarschuwend voor de goddeloze, zo liefelijk voor elke heilbegerige ziel, zo beschaamd voor elk een. Daar rustte nu die vermoeide van kracht; daar lag dat kille lichaam, in de dienst van zijn Koning afgesloofd, om nu wel in oneer gezaaid, maar om eenmaal in volle glorie en heerlijkheid te worden opgewekt, en volmaakt zijn Heere te loven en te prijzen tot in alle eeuwigheid.

Eindelijk breekt het bestemde uur voor de teraardebestelling aan. De dorpsklok, welke in vroeger jaren zo dikwerf geluid had om het volk tot Ledeboer's gehoor op te roepen, om uit zijn mond de woorden des eeuwigen levens te horen verkondigen, liet zich nu weer statig horen. Maar ach! nu om Ds. Ledeboer naar de laatste rustplaats te brengen; voor hem een zacht bed, verworven en geheiligd door de dood en de begrafenis van zijn dierbare Borg en Middelaar Christus Jezus.

De kist werd opgenomen en op de lijkbaar gezet en onder het gelui der dorpsklok ten grave gebracht. Onmiddellijk achter het lijk gaan de broeders en verdere bloedverwanten van de overledene. Statig worden deze gevolgd door een grote schare vrienden, welke Ds. Ledeboer in zijn leven hadden gevolgd en bemind; en hem in zijn dood nog aankleefden.

Aan het kerkhof gekomen, wordt de kist, die het stoffelijk omhulsel besloot, waarin een grote ziel had gewoond, in de grafkuil gezet en de handbomen van het graf weggenomen, om in het stof der aarde te dalen. Het kerkhof, hoewel omringd door een grote menigte toeschouwers, heeft iets sombers, iets weemoedigs, iets treurigs.

De stilte die bij het plechtig begraven van Ds. Ledeboer heerste, werd afgebroken door een stem die zich uit de grote schare die op het kerkhof was verenigd, doet horen. Het is een van de bijzondere vrienden van Ds. Ledeboer, de Heere **J. van Golverdinge** van 's Gravenhage, die daartoe door de ouderling der gemeente te Benthuizen verzocht, het volgende bij het geopende graf spreekt:

Het is ten allen tijde voor een groot voorrecht geschaard te mogen staan bij het graf van een waar Christen; het zijn er toch niet velen op aarde, die in eeuwige liefde gekend, in de tijd zaligmakend geroepen, en hier voor de heerlijkheid bereid worden; groter nog is het voorrecht te staan bij het graf van een getrouw en godzalig leraar, wiens ambt zo gewichtig en wiens verzoeken zo vele zijn, dat een der voornaamste kerkvaders daaromtrent de uitspraak deed: "weinig leraars zullen zalig worden."

Met ruimte mag dit nochtans van de ontslapene getuigd worden. Zijn leven mag terecht een zelfverloochenend leven genoemd worden, en het beeld, meermalen van leraars gebruikt, mag met vollen nadruk op hem worden toegepast, dat hij gelijk een kaars, anderen verlichtende, zelf verteerde. Het wegnemen van zulk een leraar in onze tijd, is een zwaar oordeel van God. Is het toch een der grootste zegeningen, als het land begunstigd wordt met het licht des Evangeliums, en met getrouwe bedienaren ervan, dan mag het wel als een oordeel beschouwd worden, wanneer deze in krachtige leeftijd worden weggenomen, in een tijd, waarin de zonden zo hoog klimmen, en de getrouwe wachters zo weinig geworden zijn.

Mij dunkt, dit open graf spreekt ook tot een iegelijk van ons; het spreekt tot u, die nimmer getroffen waart door de waarschuwend en uitlokkende stem van de ontslapen leraar, als hij u tot Christus nodigde. De stem uit deze grafkuil is tot u! o mens! *bekeer u en geloof in de Heere Jezus Christus.*

Maar dit open graf spreekt ook tot u, wie hij dierbaar was. Hij was uw raadsman, in wiens schoot gij uw noden kon uitstorten. Hij was uw weldoener en uw trooster. Dit open graf roept u toe: treur niet te zeer; al is de beek opgedroogd, de Fontein blijft! En eenmaal, o allen, gij die de Heere vreest, eenmaal zult gij hem weerzien; dan zal ook dit graf zijn dode wedergeven; dit lichaam, nu in oneer gezaaid, zal dan in onverderfelijke heerlijkheid worden opgewekt. Zo dan, vertroost elkander met deze woorden. Het zij zo.

Hierna las **ouderling Roos van Benthuizen** bij de geopende groeve een vers voor, door de overledene in zijn leven gedicht op de dood van de waardige schoolonderwijzer J. van Noort, in leven openbaar onderwijzer der jeugd te Honswijk, maar uit zijn ambt ontzet, wegens het gebruik van de Bijbel op de school, in 1853, en overleden te Benthuizen de 13^e Augustus 1859.

Ds. Ledeboer dichtte dit vers, ter gedachtenis aan de onderwijzer **Van Noort**, die hij zeer lief had en nu moest 't nog dienen om bij zijn open graf gelezen te worden. Het luidt aldus:

*Hier rust een kind van God, een van Zijn lievelingen,
Die nu in 's hemels koor, het loflied mee mag zingen:
"Gij kocht ons Code met Uw dierbaar hartebloed."
En smaakt nu 't vol genot, van 't hem geschonken goed,*

*Vergeving van zijn schuld, en gift van 't eeuwig leven,
In Christus, zijn Heer', hem uit gená gegeven.
Die strijder rust thans uit, van al zijn strijd op aard',
Terwijl zijn ziel in 't heir, voor Godes troon geschaard,*

*En met hen vrij en blij, verlost, mag nederknielen,
En leeft en heft, en looft, met al de zaal'ge zielen,
Hem, Die Zichzelve schonk, voor tijd en eeuwigheid;
Op aard' belast met kruis, maar nu in heerlijkheid.*

*Hier rust een Christen uit, die stichtte door zijn wandel,
Die bad en sprak en deed en toonde in zijn handel,
Dat Christus in hem was en hij in zijn Heer',
Die rust hier in dit graf! en komt tot ons niet weer.*

*Doch eenmaal zal dit graf zijn dode wedergeven,
Dan zal ook dit zijn stof, verheerlijkt eeuwig leven.
En zal zijn Christus zien, met nu gesloten oog,
Verenigd met zijn geest, verrijzen straks omhoog.*

*Een woord tot u en mij, vergun mij nog te spreken,
Eens zal voor ons het uur, van scheiden ras aanbreken;
Maar hoe? Gelijk als hij; die stierf in zijn Heer'?
Of - sterven in de schuld, (of - juichen tot Gods eer?)*

Een der broeders van de overledene bedankt bij het graf de sprekers, en nodigt de vrienden en vriendinnen in het kerkgebouw, gelegen achter het sterfhuis.

Weemoedig verliet de menigte het Benthuizer kerkhof, nog eenmaal het treurig oog

slaande naar de plaats, waar de dierbare en onvergetelijke dode rust, onder de schaduw van dezelfde kerk, waar Ds. Ledeboer in vorige jaren de bazuin des Evangeliums blies, maar waar hij om der waarheid wil werd geweerd.

Een talrijke schare begaf zich naar het kerkgebouw en zette zich op de plaatsen, zodat spoedig het gehele gebouwtje vol mensen was. Daar zat men in stil gepeins verzonken, vol weemoed de lege predikstoel gade slaande, die Ds. Ledeboer zo menigmaal had beklommen, om als een bode des hemels, het volk Gods vollen raad te verkondigen.

Ach bedrukten! hij is hier niet meer, waar gij de ogen richt, gij zult hem niet meer zien op aarde, niet meer op de predikstoel, niet meer in de binnenkamer, niet meer in de godzalige gezelschappen, niet meer in catechisaties, niet meer in de hutten der arme vromen, niet meer in de stulpen der nooddruftigen, niet meer aan de sponden der zieken, hij is de hemel in gegaan. God heeft hem weggenomen om eeuwig Zijn Naam groot te maken.

Nadat allen stil waren, gaat **een der broeders van de overledene** naar de lessenaar, en zegt ongeveer het volgende:

"De grote menigte hier vergaderd, om mijn waarde broeder de laatste eer aan te doen, getuigt van ware belangstelling; uit naam der familie bedanken wij u allen die hier vergaderd zijt."

Hij deelde het volgende omtrent zijn afgestorven broeder mede:

Lambertus Gerardus Cornelis Ledeboer was zijn jongste broeder. Van zijn kindse jaren kon hij niet veel zeggen, dan dat hij altijd onderscheiden was van anderen, door gehoorzaamheid en leerzaamheid. Zijn ouders, en inzonderheid zijn moeder, gaven hem een zorgvuldige opvoeding. Na de scholen, zowel de Hollandse als de Latijnse in zijn geboortestad Rotterdam bezocht te hebben werd hij door zijn ouders naar de hogeschool te Leiden gezonden, alwaar hij een der eerste discipelen was van de beroemden en kundige professor Hamaker. Zeer legde hij zich toe op de studie der dode talen, inzonderheid op de Syrische en Arabische.

Na daarin zich wèl te hebben geoefend, legde de ontslapene zich met bijzondere lust toe op de Theologische studiën, en werd in 1833 tot proponent bevorderd, en later in 1838 in de Hervormde Kerk te Benthuizen als leraar beroepen. Waar hij dan ook in Juli bevestigd is geworden door de hoogleraar Hugenholtz, terwijl de plechtige oplegging der handen verricht werd door de bevestiger, en de leraren Van der Ham en de Vries, predikanten te Rotterdam.

Na deze mededeling las de heer Ledeboer nog een brief voor van de overledene, aan hem gezonden als antwoord op een schrijven, toen deze de bloedspuwing van zijn broeder vernomen had. Hierin zei Ds. Ledeboer zijn broeder dank voor de betoonde belangstelling in zijn ziekte; berichtte dat hij een goede oppassing en al wat tot verkwikking kon dienen, genoot, dat de benauwdheden soms hevig waren, maar dat de bijzondere vertroosting en ondersteuning Gods hem liefelijk verkwikten, dat hij voor Jezus' rekening lag en zich gevoelde Zijn eigendom te zijn.

Tevens meldde Ds. Ledeboer zijn broeder dat, zo de omstandigheid des lichaams het maar enigszins gedoogde, hij met een bed in de koets, zachtjes naar Benthuizen zou trachten te gaan. Na hartelijke zegenwensen aan zijn broeder en verdere familie besloot hij de brief.

Nadat de heer Ledeboer, broeder van de geliefde leraar, van de lessenaar weg gegaan was, leest **ouderling Roos** nog een gedicht voor eveneens door de nu zalige leraar vervaardigd, ook bij het verscheiden van zijn vriend Van Noort. Het luidt aldus:

*Wij hebben onzen vriend, zo naar het graf gedragen,
 Het stof aan 't stof vertrouwd, nee — liever aan de Heer'.
 Die heeft zijn ziel gevoerd op enen anderen wagen,
 En bracht haar juichende tot haren oorsprong weer.*

*Ziet hoe een Christen sterft, in 't uitzicht op de hemel,
 Om bij zijn Heer' te zijn, en 't lieve volk van God.
 Ontbonden van het stof en al dat aards gewemel,
 Die bei' naar lijf en ziel, mag rusten in zijn lot.*

*Zijn bange strijd is uit, zijn lijden is geleden,
 Geen satan schiet zijn pijl venijnig in zijn ziel,
 Hij heeft de goeden strijd, door 's Heeren kracht gestreden,
 Daar hier nog menig schicht, in zijn ziel viel.*

*Nu is zijn vrije ziel de zonden al ontvlogen,
 Nu is die vogel vrij, nu niet meer op de kruk;
 Nu niet meer in 't gezicht van duizend vlammen' ogen.
 Nu nimmermeer geplaagd, daar 't touwtje brak aan stuk.*

*Ontketend is het koord, de schaal aan stuk gestoten,
 Gebroken is de kruik, het bloed hield op, stond stil.
 't Rad aan de bornput stuk, de adem uitgeschoten;
 En 't stof keert tot het stof, de ziel in 's Heeren wil.*

*Verenigd voor altijd, verenigd met de Heer;
 Verenigd met Gods volk, verenigd in het lied
 Van Mozes 's Heeren knecht, verenigd tot Gods eer;
 Verenigd in de liefde, en 't eeuwige geniet.*

*Een bidder min op aard', en Janker meer daar boven,
 Een zuchter min beneên, een juicher meer aan 't hof;
 Een lijder min uit 't stof, een blijder meer in 't loven,
 Een niet, een worm, een stof, geschapen tot Gods lof.*

*God breekt pilaren af, waardoor het huis gaat zinken,
 De dragers worden min, zo er nog enkelen zijn;
 God blaast de lichten uit, die hier en daar nog blinken,
 En daar Hij neemt het Zijn, wat blijft er dan de schijn?*

Na voorlezen van dit vers werd gezongen Psalm 90: 2:

*Als Gij wilt de mense moet haast bezwijken,
 Gij spreekt! o mens, sterfelijk van kleinder waarde,
 Ik wil dat gij haast wordt tot stof der aarden
 Want bij U zijn duizend jaren te gelijken,
 Als bij ons één dag, die nu is vergaan,
 Of een nachtwake, die haast loopt voortaan.*

Na dit zingen las ouderling Roos 1 Corinthe 15, zocht het aangezicht des Heeren in het gebed en beval het arme Sion, dat hier op aarde zo dikwerf een blote kudde geiten gelijk is, den Heere aan. De menigte verliet hierna het kerkgebouw en elk begaf zich naar zijn bestemming.

* * *

Zo hebben we dan in 't kort een en ander aangetekend van het leven, de arbeid, ziekte en afsterven van de godzalige Ds. Ledeboer, die hier op aarde voor de Waarheid heeft gestreden als een leeuw en overwonnen als een held, in de kracht, die hij daartoe heeft mogen ontvangen van zijn Oversten Leidsman en Voleinder des geloofs en in die zalige hope de zekerheid mocht smaken, zodat hij met een *hallelujah* op de lippen deze aarde mocht verlaten, om het loflied eeuwig in de hemel aan te heffen, met de vrijgekochten des Heeren, de kroon te werpen voor de voeten van het Lam Gods, Die de zonden en schulden voor Zijn duur gekochte volk voor eeuwig heeft weggenomen. Het was voor deze dienstknecht des Heeren geen sterven, maar een overgang naar de eeuwige heerlijkheid, voor een leven van strijd, een eeuwige overwinning, in en door Christus Jezus alleen.

Zo is Ledeboer het Mesech ontvloten en het eeuwige Kanaän binnen gegaan. Als we het leven en afsterven van deze dienstknecht des Heeren enigszins nagaan, dan zal dit velen met mij met diepen eerbied voor deze godzalige leraar vervullen. In al zijn levenservaringen en geschriften vindt gij altijd weer die diepe onwaardigheid in zichzelf en de hoogheid des Heeren uitgedrukt in handel en wandel, in leven en arbeid; vindt gij de persoon van Ledeboer, als de onwaardigste dienstknecht, die het zeker niet verder brengen kon dan in een aanbiddelijke en heilige verwondering uit te roepen: "O eeuwige wonder dat Gij, Heer, naar zo een als ik ben, hebt willen omzien."

Ziet, in dat teken staat het hele leven en de arbeid; en zo getuigen nog al de geschriften van de nu reeds lang gestorven godzalige Ds. Ledeboer. Van deze zo diep aan zichzelf ontdekten man, met een aangebonden leven aan de troon der genade, is het bekend, dat hij haatte alle wereldgezindheid, maar dat hij zeer zacht was, als hij de kenmerken van het ware leven der genade mocht ontdekken. Daarvan zegt hij nog in een paar dichtregels:

*Eieren zijn geen stenen;
Gaat zachtjes om met klenen.*

Die ware nederigheid en boetvaardigheid van deze man trekt nog altijd zo aan, als we van hem lezen of soms nog van hem horen spreken, dat we met eerbied en liefde voor hem vervuld worden. Wij kunnen dikwijls bemerken dat door velen nog gaarne van Ds. Ledeboer wordt gelezen, of over hem gesproken, wat betreft zijn leven, arbeid en zijn strijd om der waarheid wille. Zijn naam zal niet vergeten worden onder de volgelingen in de vele thans bestaande gemeenten, die door de strijd en de actie van deze waardige leraar gesticht of ontstaan zijn, en nog in groten getale bestaan mogen tot op heden.

De Heere komt hierin Zijn Woord te bevestigen: *De naam der goddelozen zal verrotten, maar de naam des rechtvaardigen zal tot een eeuwige gedachtenis zijn.*

SLOT

Zo hebben we dan in het kort enige aantekeningen geschreven van de voornaamste stichter der Gereformeerde Gemeenten, die in Benthuisen als standplaats, in de meeste delen van ons land bekend geworden is om zijn leven en arbeid, geschriften in proza en poëzie, terwijl in de meeste provinciën van ons land gemeenten door hem zijn gesticht, die voor het grootste gedeelte nog bestaan mogen en al is het dan ook onder veel gebrek, zich er toch nog in mogen verblijden, tot de zuivere waarheden die er gepredikt of gelezen worden, te mogen behoren. Met dankbare herinnering mogen ze terug denken aan Ds. Ledeboer, die naast de Heere eens de grondslag voor deze gemeenten legde, in afzien van zichzelf, maar in opzien door het geloof tot de Heere, Die gezegd heeft: "Ken Mij in al uw wegen, en Ik zal uw paden recht maken."

Wij hebben deze schets uit het leven en de arbeid van de godzalige Ds. Ledeboer bijeenverzameld, opdat hetgeen onze vaders uit zijn leven ons meedeelden in volgende geslachten niet geheel teloor zou gaan, alsmede op het aandringen van een onzer leraren. Inzonderheid voor de opkomende geslachten onzer gemeenten die wel van Ds. Ledeboer gehoord hebben als stichter van vele gemeenten. Maar als zijn geschriften niet door hen gelezen zijn, niet weten wat Ds. Ledeboer bewogen heeft de Ned. Herv. Kerk te verlaten en daarnevens gemeenten te stichten. U vindt hier in het kort enige trekken uit zijn leven, arbeid, ziekte, afsterven en begrafenis, alsmede een duidelijke uiteenzetting door hem zelf beschreven in zijn boekje: "'s Heeren wegen, wat betreft het verlaten der Ned. Herv. Kerk", waar hij veel strijd mee gehad heeft, maar om der Waarheid wil zichzelf gedrongen gevoelde de Hervormde Kerk te verlaten.

In de schaduw van de kerk, waar hij eens de bazuin des Evangeliums heeft geblazen, vindt men nog zijn eenvoudig graf bedekt door een eenvoudige ruwe zerksteen waarop is vermeld:

HIER RUST
L. G. C. LEDEBOER
GEBOREN 30 SEPTEMBER 1808
TE ROTTERDAM
OVERLEDEN 21 OCTOBER 1863
TE BENTHUIZEN

Elk jaar komen nog mensen, van verre soms, om het graf van deze godzalige leraar te zien; omdat men tot de gemeenten behoort, of door zijn ouders van deze waardige leraar wel heeft horen spreken, of uit zijn geschriften nog vele dingen zijn die aantrekken.

Ds. Wildenboer heeft in 1886 tegen deze waardige leraar en zijn volgelingen geschreven in een brochure over het kerkelijk conflict in Leiderdorp:

"Ook in mijn "eigen gemeente dreef voor enige jaren de nu reeds ontslapen Ds. Ledeboer enige meningen op de spits, en verliet de kerk, die hij toch liefhad, om buiten haar een gemeente te stichten. Dit gelukte hem. En wat is het gevolg geweest? Ds. Ledeboer erkende kort voor zijn dood zijn dwaling, maar 't kwaad kon niet meer worden hersteld. Daar leeft nu die gemeente voort, weigert te luisteren naar de prediking des

Woords, leest liever elke rustdag tot driemaal toe een oude predicatie; en is en blijft buiten gesloten van de middelen die God zo rijkelijk aan Zijn gemeente heeft toevertrouwd. Geen degelijk onderwijs aan ouders en kinderen, geen sacramenten van Doop en Avondmaal; en dat alles waarom? Ook van deze honderd weten geen tien wat zij doen!”

Ds. Landwehr heeft op pag. 129 van zijn werk over Ledeboer geschreven, *dat de ondergang dezer gemeenten in het individualisme haar oorzaak zal vinden.*

Doch er zijn tot op heden nog de sprekendste bewijzen dat al hun schrijven niet de minste afbreuk aan het bestaan en voortleven van de Gereformeerde Gemeenten heeft kunnen doen; maar veeleer zijn er de bewijzen dat, al is het met veel gebrek, de Heere Zijn zegen wil geven op hetgeen Hij eens door middel van Zijn knecht wilde tot stand brengen.

Ds. Ledeboer's eenvoud en godzaligheid zijn wel zeer bekend, toch dachten we, al is het dan voor navolgende geslachten, dat het niet geheel ondienstig was dit werkje te schrijven, opdat deze regelen nog enig nut voor lezers of lezeressen, nu of in later tijden mogen hebben.

Dit is de wens van de schrijver.

EINDE.

Hoofdstuk 5

GEDICHTEN

Enige verzen van Ds. Ledeboer

HET IK

*'t Verderfelijk IK kruipt door in alle hoeken,
't Vertoont zijn beeld altijd, het is er zonder zoeken,
Het eigen ik kleeft ons gestaág in alles aan,
En 't is doortrokken in ons wezen en bestaan.
Het eigen ik, uit 't paradijs geboren,
Nooit hebt g' uw beeld, uw aard, hoe ook bedekt, verloren,
U zelf bedoelt, en zoekt, en leeft gij 't aller tijd;
Al schijnt gij soms een wijl ook met u zelf in strijd.
De zee is diep, de bergen hebben holen,
Veel wild gediert' houdt zich in 't bos verscholen,
En 't ongediert' dat op en onderkruipt,
Is altoos bij het heir, dat scherp het oog ontsluit.
Doch is ons ik daar niet mee te vergelijken,
't Moet alles voor ons ik, zeer verre, verre wijken,
Dat is er overal, en altijd bij de hand,
Dat houdt wat ook verga, altijd dezelfde stand.
Altijd zich zelf gelijk, altijd laat het zich horen,
Altijd laat het zich zien, altijd komt het naar voren,
Schoon 't menigmaal zichzelf vermomt en achterhoudt,
't Is altijd in ons doen, als in de zee het zout.
Eens zwijgt gij, in het graf, als alles zal verrotten,
Want 't zit in merg en been en in de dorste botten
Bloeit het als welig kruid; zo fris als ooit voortaan
En 't zal niet dan in 't uur van sterven van ons gaan.*

*De dag die eeuwig duren zal,
En lichtjes, van een groot getal,
Daar boven schijnen in Gods hof,
En lichten tot Gods eer en lof,
Wanneer die zon schijnt, in 't heelal,
Daar dienen ons geen lichtjes meer,
Daar 't altijd licht is, in den Heer';
De volle dag die komen zal
Die zon en maan en sterren licht,
En lamp en kaars, drijft uit 't gezicht,
En Christus in Zijn vollen gloed,
Zal schijnen in de ziel zoet!
Wanneer geen Doop of Avondmaal
Zal nodig zijn, bij dat onthaal,
En ons geen leraar is van doen
Daar Christus ons alleen zal voên
En Hij het Al en al zal zijn*

*In eeuwig licht en zonneshijn.
 Wanneer die zonne schijnen zal
 Gaat uit der ogen d' lichtjes tal
 Die men alom thans schijnen ziet
 Schoon 't u geen helder licht aanbiedt,
 Maar stinkt van eigen eer, en gloed
 Dat Godes licht te niette doet,
 Zo veel men kan, zo veel men mag,
 Maar eens komt toch de volle dag.
 Wanneer dat eigen licht uitgaat
 En Jezus' licht alleen bestaat.
 Dan zal het nieuwe ik, daar het in is geboren,
 Alleen naar 's Heeren eer en lof en willen horen,
 En zal in 's Heeren wil geheel verslonden zijn,
 En heerst de Heere alleen, en niet ons ik en mijn.
 Bewaar ons voor ons ik, bewaar ons voor ons zelve,
 Dat ondoorgrondelijk is, en niet om door te delven,
 En daarom bad die man: doorgrond o God mijn hart
 En laat mijn eigen ik mij zijn tot pijn en smart.*

19 Mei 1863.

HET UITGEDIEND KAARSLICHT.

*Waar ons de zonne wordt bevriend,
 Daar heeft het kaarslicht uitgediend;
 Dat ons zo nut was door zijn schijn,
 Dat kan ons niet meer nuttig zijn.
 Dat ons verblijdde met zijn licht,
 Dat zet men nu uit zijn gezicht,
 En dat ons diende door zijn brand.
 Dan zet men nu al aan de kant,
 Totdat men het weer nodig heeft,
 En 't ons opnieuw zijn baten geeft,
 Wanneer de zon van ons verdwijnt,
 Dan 't kaarsje opnieuw weer helder schijnt.
 Maar eens gaan al die kaarsjes uit
 En al dat licht, niets meer beduidt,
 Dat nu schijnt, in de donkeren nacht,
 En zoveel voordeel ons aanbracht,
 Wanneer men daarbij werken mag,
 Tot eenmaal komt de volle dag.*

'T SCHEEPJE DOOR DE BAREN.

*Die hier leiden door de zee!
 Jezus neemt Zijn scheepje meê;*

*'t Kan niet zinken, noch vergaan
 Hij heeft er voor ingestaan.
 Laat u sturen, laat u leiden,
 Jezus zal de weg bereiden,
 Jezus staat aan 't roer en kent
 Al de klippen, tot aan 't end.
 Door de branding gaat het voort
 Tot aan 't zalig hemeloord.
 Op dan reis- en tochtgenoten!
 Hoe het scheepje soms mocht stoten,
 Wat er tegen woelt en druist,
 Hoe het door de golven kruist,
 Eenmaal legt gij 't anker neer,
 Gij hebt 't Woord van uwen Heer'.
 Ik ben met u 't allen tijden
 Wat gij hier mocht dulden, lijden,
 Eenmaal houdt die woeling op.
 't Licht al vast van Sions top,
 Nieuwe moed in God gevat,
 't Gaat vast naar de hemelstad.
 Door de stormen en de baren,
 Moet het schip ten hemel varen,
 Daar is rust en daar is vreê,
 't Nadert vast de zaal'ge ree,
 Daar het einde is van 't leed,
 Dat mijn ziel dit nooit vergeet.
 Die geballast met genade
 Gaat met vlees noch bloed te rade,
 Daar de Koning is aan boord,
 Gaat het scheepje langzaam voort,
 Tot het komt de haven in
 Vol van vrede, rust en min.
 'k Zal daar eens het anker leggen,
 Amen op Gods wegen zeggen*

BOVEN OF BENEDEN.

't Is boven of beneden
 't Is oorlog of 't is vrede
 't Is hemel of 't is hel
 't Is kwaad of het is wel
 't Is vlees of 't is Geest '
 t Is engel of 't is beest
 't Is boven of 't is onder
 't Is met of het is zonder
 't Is vijand of 't is vrind
 't Is meester of 't is kind
 't Is eb of het is vloed
 't Is bitter of 't is zoet

't Is dag of het is nacht
't Is slaap of op de wacht
't Is leven of 't is dood,
't Is Gods of duivels brood,
't Is wolf of het is schaap
't Is wakker of in slaap!
't Is schepsel of 't is God
't Is wijs of het is zot!
't Is voor; of achter waard
't Is hemel of 't is aard!
't Is hoofd-; of harte werk
't Is Gods of duivels werk.
't Is woord of het is daad,
't Is praktijk of ijdel praat
't Is Gods of eigen eer
En daar leg ik 't bij neer.

DE TIJD

*Daar vliegt de tijd met arendsvleugelen,
Door geen mensenmacht te teugelen,
De tijd is daar en is voorbij!
Och! mocht ik die toch wel besteden,
Hij is zo spoedig weggeleden,
En niets weerstaat zijn heerschappij.
Verbazend vlug zijn zijne voeten
Die niemand groet, dan die hem groeten,
Als dan is hij zeer vriendelijk;
Hoe hard men roept! hij houdt niet stille,
Maar volgt alleen zijns Heeren wille,
En is die vromen knecht gelijk.
Eens staat hij stil aan 't eind der dagen,
Om rekenschap van ons te vragen
Hoe hij door ons hier is besteed!
Geen ogenblik wordt er vergeten
Of het onnuttig werd versleten,
Daar hij van geen verschoning weet.
De Engel stond op zee en aarde,
En toonde daar zijn grote waarde,
Dat na deez' tijd, geen tijd zou zijn;
Ei, leer daarom 't voorbijgaand heden,
O, ijdel mens! toch wel besteden,
't Verzuim zou baren eeuwige pijn.
Ai! leer daarom uw dagen tellen
Die ras, o mens, daar henen snellen,
En wat voorbij is, keert niet weer.
Daarom er rekening van te vragen,
Hoe gij hebt doorgebracht uw dagen,*

Eer gij verzinkt voor uwen Heer'!

HET ALLES OVERWINNEND GELOOF

*Die de Heer' 't gelove schenkt,
't Harte met Zijn liefde drenkt,
't Leven doet gevoelen;
Dien Hij met Zijn licht bestraalt,
En Zijn Geest in 't hart gedaald,
Gods eer doet bedoelen.
Springt de hoogste bergen op,
Huppelt over Bazans top,
Christus in zijn harte;
't Harte vol van hemelwijn,
Zal van liefde dronken zijn,
Dat verdringt de smarte.
Over pest en lijfsgevaar,
's Vijands zwaard en wreed gebaar,
Van de kannibalen!
Dan wordt honger niet gevoeld,
Als de Heer 't harte koelt.
Met Zijn liefdestralen.
Jezus' kracht geen hel weerstaat
Daar geen list des satans baat.
Als Hij is gekomen,
Jezus, Vorst Immanuël,
Vorst van hemel, aard en hel,
Zee en wind en stromen.
Jezus' licht en levenskracht,
Dien 't geloof altijd verwacht,
Hoe de stormen woeden;
Hoe de zee ook hoge gaat,
Feller met zijn golven slaat,
Naderende vloeden.
Met die staf van 's Heeren Woord,
Gaan de kinderen Israëls voort
Midden door de stromen.
Door de wolk- en vuurkolom,
Die verlicht, beschut, rondom
's Vijands macht ontkomen.
Met de staf van 's Heeren Woord,
Binnen in het hart geboord,
Treden we op de golven,
't Oog vast op de Heer' gevest,
Gaan wij midden door de pest,
Door geen vrees bedolven.*

OP 'T KOPEN VAN EEN BIJBEL.

*Goedkoop kocht ik dit boek, schoon van onschatbre waarde
 Een schat, een dubbele schat, voor hemel en voor aarde;
 En rouwkoop is er niet dan voor het zondig vlees,
 't Is Vaders erfenis voor enen armen wees.*

DE SPIN

*Gelijk de spin zich houdt verborgen,
 En voor zijn voedsel 't net laat zorgen,
 Dat zij gesponnen heeft om 't aas
 Te lokken tot zijn prooi eilaas!
 Zoo gaat de duivel zijn netten
 Alom, voor zijn prooi uitzetten,
 Om 't dier te vangen in zijn net.
 Opdat hij er zijn klauw opzet.
 O, listig weefsel der gedachten,
 Gesponnen uit uw eigen krachten,
 Om zo te vangen onze ziel.*

ADRES VAN LEDEBOER

*Gij vraagt naar mijn adres,
 En waar dat is te vinden,
 Bij vijanden veeltijds,
 Doch zelden bij de vrienden.
 Dan woon ik in de Burg
 Van eigen sterkt' en kracht
 En in de Hogen Toren
 Van eigen eer en macht.
 Dan op de Heergracht
 Van eigen wils begeren.
 Of op de Papen gracht
 Van eigen werk vermeren.
 Dan op het Rapenburg
 Van eigen wil en lust,
 Daar heeft het vlees zijn zin,
 Doch heeft de geest geen rust.
 Dan ben ik veeltijds thuis
 Op 't Singel van beschouwing,
 Of op de Hoge Vecht,
 Van eigen vleesopbouwning,
 'k Woon op de Stromarkt veel,
 Van schijn en niet van wezen,
 Daar zijn wel stoppelen
 Doch geen koren te lezen,
 Doch hier zie ik geen eind
 Bij de opgenoemde tellen,
 Ben ik in Utrecht soms,*

*Op 't Vreeburg is mijn woon,
En hierbij laat ik dit,
En eindig op deez' toon.*

Een tegenadres is door een schipper, genaamd M. Verbeek, die een zielevriend van ds. Ledeboer was en in de vorige eeuw te Nieuwaal woonde, gemaakt na het overlijden van ds. Ledeboer in 1873.

De aanleiding tot het gedicht van ds. Ledeboer was het vragen van schipper Verbeek aan hem naar zijn adres (geestelijk).

Tegenadres van M. VERBEEK.

*Nu is zijn adres, op aard niet meer te vinden.
Bij geen vijanden meer
Maar eeuwig bij zijn vrinden
Nu woont hij in geen Burg
Van eigen sterkt' en kracht,
Maar eeuwig bij zijn Borg
In 's Vaders huis gebracht.
Hij is nu in geen Toren,
Daar eigen macht kan gelden,
Maar daar, waar hij altijd
Zal 's Heeren roem vermelden,
Daar is geen Heeren gracht,
Van eigen wil en lust,
De dood heeft die voor hem
Voor eeuwig uitgeblust.
De Papengracht die is
Daar eeuwig toegedempt,
Alwaar geen zondig vlees,
Op eigen werken stemt.
Daar wordt geen Rapenburg,
Van eigen wil gevonden
Vlees dat in 't graf verrot
Zal daar niet doen de zonden.
Daar is geen hoge Vecht
Of Singel van beschouwing.
Daar zal geen zondig vlees,
Op stro of stoppelen bouwen.
In 's Hemels schuur daarboven,
Komt geen kaf, maar koren in,
Daar rust de strijder uit,
Voor eeuwig naar z'n zin.
Schoon hij hier door gelove
Soms in een Vreeburg woont,
't Is maar voor korte tijd,
Hij wordt na strijd gekroond.
Volgt hem hier in geloven,
Dan vind ge eerlang hem
In 't zalig koor daarboven.*

II. SIONS LOFZANGEN IN BENAAUWDE TIJDEN,

DOOR

L. G. C. LEDEDOER,

GEREFORMEERD LERAAR TE BENTHUIZEN.

Thans gevangen 's Gravenstein te Leiden

TE 'S GRAVENHAGE

J. VAN GOLVERDINGE.

1844.

VOORREDE.

Want zo zegt de Heere Heere, de Heilige Israëls, door wederkering en rust zou gijlieden behouden worden; in stilheid en in vertrouwen zou uw sterkte zijn, maar gij hebt niet gewild. Jes. 30: 15.

Ik had een korte voorrede geschreven; maar de noodzakelijkheid dringt mij een uitgebreidere te schrijven, betreffende liet een en ander in dit stukje voorkomende, als anderszins. Ieder dag, uur, ogenblik kan de laatste van ons leven zijn; dus is het van groot en eeuwig gewicht en aanbelang, dat onze zaken met de Heere goed staan en de rekening effen is gemaakt, door het bloed des kruises, dat thans meest algemeen geloofend wordt. En dit is de voornaamste zonde van onze natie en ons volk: de verloochening van Christus, het verdraaien en verwrikken en omver zoeken te halen van het hoofdstuk: *de leer der rechtvaardigmaking*. Rom. 5 vers 1. *Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus*. Hierover nu uit te weiden, gedooft het doel van deze voorrede geenszins. Een ieder zie voor zichzelf toe. Joh. 9 vers 40 en 41.

Ik bepaal mij nu tot de zaken, die betrekking hebben op het stukje. Voor enige jaren waren de vier eerste bladen reeds afgedrukt, maar ik had geen tijd sedert daar verder iets aan te kunnen doen, tot ik voor de tweede reis alhier werd gevangen gezet, om mijn prediken te Benthuisen.

En hier werd mij sedert de gelegenheid geopend door Hem, Die opent en sluit, op ongezochte, maar mij zeer duidelijke sporen der voorzienigheid des Heeren.

Uit het opschrift *Sions lofzangen*, blijkt, wat mijn eerste doel met het uitgeven van deze stukjes was, 't welk naar tijdsomstandigheden en leidingen des Heeren veranderd is; zodat nu de meeste stukjes van de laatste tijd, en wel grotendeels mijner gevangenis, genomen zijn, en betrekking hebben op de toestand onzer dagen. Zodat ik, indien er mogelijkheid geweest ware de titel te veranderen, een ander opschrift gekozen zoude hebben: als *Sions Lof- en Treurzangen*, dat wij nu door bijvoeging hebben gedaan: *in benauwde tijden*.

U zult ook vele stukjes over hetzelfde onderwerp vinden; want trouwens, wat zullen wij in deze dagen anders! Mochten al de verdeeldheden, vermaningen, en het roepen *hier en daar is de Christus en 's Heeren Tempel*, ons tot de Heere drijven als middelen in Zijn hand, opdat het worden mocht: hier in mijn hart, daar in mijn daden. Daar zal het toch

op aankomen.

Uitwendige belijdenis der waarheid maakt niet zalig; maar de vreze en vrede Gods in het harte. Nochtans waar het licht inwendig ontstoken is, moet het ook uitwendig 'lichten, opdat onze goede werken openbaar worden in het geloof gedaan, niet uit ons; maar door de genade des Heeren, als blijken en bewijzen van het zijn in Hem, als vloeiende uit de vereniging door het geloof met Christus, en in Christus met de Vader, door de werking des Heiligen Geestes en waarachtige wedergeboorte en toegerekende gerechtigheid van de Borg en Middelaar Jezus Christus, aan onze ziel. 1 Cor. I. vers 30. Gij zult mogelijk en zij die nader bekend zijn met de toestand der gemeente, gewis zeggen: *hoe durft gij zulke stukjes, bij zulke kennelijke verloocheningen des enigen dierbaren Heere, uitgeven?*

Ik antwoord: het is waar, mensenvrees, eigen wijsheid, hoogmoed, onkunde, ongeloof, vleselijkheid, en wat niet al overstromen mij met volle golven en baren, daar ik altijd onder zink, als Jezus mij niet bij de hand vat. Mijns is de schuld. Het behaagt de Heere, bij het inzien en belijden van mijn schuld voor Hem, mijn enige getrouwe Heere, mij tevens het oog en hart op Zijn genade en lieve dierbare Zoon Jezus Christus te doen vestigen; zodat ik met de bruid wel eens zeggen mag en moet: *ik ben zwart, maar liefelijk.*

Maar ook moet ik de gevolgen van mijn zeer grove en schandelijke verloocheningen, voornamelijk in het niet behoorlijk aanwenden der kerkelijke tucht bestaande, dragen, dat mij dag en nacht, pijn en smart en zorgen en moeilijkheden veroorzaakt; dat mij ook lange tijd in dodigheid en dorheid en verlaten en afzakking en ongeloof deed verkeren; want een iegelijk maait naar dat hij zaait.

Ach mijn lieve vrienden, die tevens Jezus' vrienden zijt, - want dat is Hij mij, en zijt gijlieden mij, - kan ik niet wijzen op, en leren door mijn godzalig en Hem verheerlijkend voorbeeld; ach mocht gij u dan door 's Heeren genade spiegelen aan mijn zeer grote fouten en gebreken, slapheid, traagheid enz. Mochten die u ten baak in zee verstrekken om die klippen te vermijden.

Maar ook opdat in deze de grenzeloze, onafmetelijke, onpeilbare liefde, trouwe en macht mijns Heeren openbaar en bekend worden aan allen, als betoond aan mij, de snoodste en booste der goddelozen! Mijn zonden zijn eeuwige afgronden; maar ook 's Heeren genade in Christus, Zijn lieve Zoon, onpeilbare, eeuwige afgrond van genade voor genade, Ps. 103. vers 44, 12; en Ps. 45 vers 4. voor Zijn arm ellendig, vrijgekocht en verlost volk, van de heerschappij der zonden en ellenden, van de onzalige dienst des Satans en de heilloze dienst van een spoedig te vergane wereld! Maar ook de onderwerpen zijn veelal uit die toestand voortgevloeid; want het zijn geen beschouwingen, maar ondervindingen, onder en na angst en nood geweest, als het water wel eens bijna tot aan de lippen kwam; maar niet alleen uit mijn toestand, maar immers uit de toestand van al Gods volk in deze dagen in het algemeen? Wie zonde een lied der minne kunnen zingen in een land der vreemdelingschappen! Want Gods kinderen verkeren tegenwoordig in Babels gevangenis, en daarom, omdat ik niet geloven kan, dat zij verlost zijn door de Heere, door de mij tot nog toe zondig voorkomende vrijheid, kan ik geen vrijheid vinden mij bij die vrijheid te voegen; maar wens als het mij gegeven mag worden, het Lam te volgen tot in de dood. Waar zijn de smart dragers over Sions treurige toestand?

Maar daar zullen er zijn en wel mogelijk meer dáár, waar wij het niet verwachten. Echter geeft de Heere Zijn volk verkwikking in de nood. Hij regeert en heeft alles in handen. Zijn wij om onzer zonden wille, in zulke omstandigheden gekomen, des Heeren Name blijft Verlosser, Held! Jes. 59 vers 19: *Als de vijand zal komen, gelijk een stroom, zal de Geest des Heeren de banier tegen hem oprichten.* Mochten wij maar hij de Heere

schuilen. Ps. 143 vers 9, op Hem hopen, Ps. 42 vers 12; Hem verwachten. Jes. 30 vers 7. *Stilzitten zal hun sterkte zijn.* Maar niet stilzitten in het kwade. Ach wijzen liggen thans met dwazen diep te slapen. Er is wel een roering in de doodsbeenderen gekomen, Ezechiël 37; maar er is nog geen leven Gods in de zielen der vromen in het algemeen en der kerke! O wee ons, dat wij zo gezondigd hebben!

Maar het is hier de plaats niet daarover uit te weiden; mocht des Heeren Geest dat doen in onze harten, door ons te overtuigen van het kwade onzer handelingen en schandelijke gedragingen; want wij zijn de heidenen tot een spel en spreekwoord geworden. Onze naaktheid is de volkeren openbaar geworden. Bet wordt gehoord te Askelon en het gerucht verspreidt zich te Gaza! De Filistijnen verheugen zich over de val en de struikelingen van de kinderen Israëls, en der dochteren Juda, en maken hun vreugde groot; ja laten Simson met uitgestoken ogen voor zich dansen en spelen, het gevangenhuis, spottende, etende, drinkende en spelende.

Maar de Heere zal opstaan tot den strijd, enz.: om Zijns Naams, eers, verbonds, en roems, en Zoons en rechts wil! Zijn arm is niet verkort. Wij wensen het goede voor land en kerk, koning en onderdanen te zoeken; maar het wordt weleens, ofschoon wij de ergste zijn: *bid niet meer voor dit volk!* Juda's dochteren waren verblijd toen zij de oordelen des. Heeren vernamen.

Onze sluier is ontroofd en men wil ons een andere bedriegelijke omhangen, en vele van Gods kinderen laten er zich mee bekleden. Ik bedoel de “Vrijheid”, naar mijn inzicht; want eigen verlossingen brengen hun eigen smarten mee. Het kind dat in overspel ter wereld is gebracht zal zijn eigen moeder doden.

O droeve blindheid onzer dagen! Diepe onkunde en duisternis bedekken de volkeren en ook Gods volk. 2 Tim. 3 vers 1 tot 5. Titus 1 vers 16. Het is ook hier de plaats niet daarover uit te weiden. De Heere doe het in onze harten. Ik wens Gods volk niet te bedroeven, maar nog minder met hen de Geest, dat wij helaas! zo gedurig doen door onkunde enz. Mocht schuld eens schuld worden, dan zou vergeving en verlossing niet achterblijven.

Maar wij hebben genezing gezocht bij Jareb en te Endor raad gevraagd en naar de Egyptische wagens en ruiters omgezien. Ach, mochten onze ogen eens geopend worden; want wij zijn midden in Samaria en menen te Jeruzalem te zijn.

Werken wij niet goed, door de werking des Heiligen Geestes in onze harten; wij werken verkeerd door en in onzen eigenen bedorven geest door de Satan geholpen.

Maar hoe die zaken ook mogen wezen, hierin zullen het Gods kinderen alle eens zijn, *dat de herstelling en waarachtige reformatie door 's Heeren Geest zal moeten geschieden.* Wij verkeren tegenwoordig in de tijden van Richteren 21 vers 25, daar zullen ook niet velen in verschillen.

Gij zult dan ook van de bijzondere verschillen in deze dagen in de volgende versjes niets vinden. Ik heb het niet gezocht noch gemeden. Gij ziet zo zij mij gegeven zijn, geef ik ze weder. De Heere leide ons in Zijn waarheid, opene onze ogen, beware ons voor verkeerd oordelen of hoogmoedig veroordelen! Make ons die zulke reuzen van onszelf zijn, klein en nederig, in Christus, door zijn Geest, anders zal er geen kleinheid of nederigheid bestaan; dat zijn zonder de Borg, eigengemaakte afgoden die ons alle begeven zullen. De Heere beware er ons voor!

Maar nu tot enige bijzonderheden die ik hier ten slotte betrekkelijk de volgende stukjes heb te melden.

De vier eerste stukjes tot blz. 24 zijn geloofsonderhandelingen met de Heere geweest.

Gij zult, blz. 23, een aanspraak vinden aan de Koning; gelijk het mij toen voorkwam,

heb ik het tot voordeel of oordeel onveranderd laten staan; naar 1 Tim. 2, vers 2.

Blz. 143: *God is weg*, namelijk: wat betreft Zijn krachtdadige werkingen, als in vroegere dagen in zulk een ruime mate uitgestort over ons land en volk in uit en inwendige zegeningen, in overtuiging, en doorbrekende h bevestigende, Gode verheerlijkende werkzaamheden. Niet dat de Heere niet hier en daar tot overtuiging, bekering, bevestiging enz. werken zou, maar niet in die trap en mate, als tevoren Ontbreekt bij ons niet, Jesaja 3, de held en krijgsman, de rechter, en de profeet en de waarzegger (ervarene, wijze, kloeke mannen in de kerk of regering; zie de kant.), en de oude? enz. te veel om te noemen De gelegenheid van dit stukje gedooft niet daar nu verder over uit te breiden.

Ik wens, moet ik hier nog zeggen, niets overdrevens of onwaars te zeggen; maar ook niets waars en zekers achter te houden; het oude niet goed te keuren omdat het oud, noch het nieuwe af te keuren omdat het nieuw is; dat is verkeerd, en daar schuilt doorgaans veel van het eigene onder, dat meer bederft dan nut doen kan onder de zegen des Heeren.

Wij kunnen, en och! dat ik het minder doen mocht, wel eens strijden en menen te strijden voor des Heeren Naam, eer, en roem, dat het heimelijk *ons ik* is, gelijk bij de discipelen, die niet wisten van welken geest zij waren. En wat is ons nog veel onbekend!

Hoe weinig wandelt Gods volk in Jezus, en hoeveel in eigen, in Satans, in 's werelds spoor; hoe menigmaal strijden wij niet tegen de Heere en menen voor Hem te strijden; binden Jezus, omdat zo eens te noemen, en bedroeven en blussen de Geest uit in onszelf en anderen, en beproeven niet door 's Heeren Geest en bij 's Heeren licht of alle die geesten binnen in ons en buiten ons van den Heere zijn; maar wij maken, zonder de mond des Heeren te raadplegen, onvoorzichtige verdragen met dezelve, daar wij naderhand de bittere gevolgen van, smaken, omdat wij vaak nog zo wijs in eigen ogen zijn, en het buiten de Heere zo stellen kunnen, of Hem niet alleen de raad en het wezen was! Spr. 8 vers 44.

Zo is er ook nog een stukje daar ik vraag: *waar hoort men lezen, zingen, bidden?*

Namelijk recht in de geest en onderlinge liefde en vereniging onder en met elkander en anderen in de geest, schoon uitwendig onderscheidene met ons verbonden broeders en zusters in de Heere Jezus Christus: waar is het dragen der kleinen; waar het minder worden in zichzelf? Het voeten wassen van elkander? Het zien op het geen des anderen is? Het liefderijk, vriendelijk, zachtmoedig, ernstig en dringend vermanen en bestraffen en vertroosten van elkander, onder de zegen des Heeren? Waar het wenen over de afwijking van de Heere? Het bepaald worden bij zijn eigen en anderer schulden, en overtredingen? Het schuldbelijden voor de Heere en elkander? Het voorzichtig wandelen als de slang en oprecht als de duif en moedig als een jonge leeuw? Waar zelfverloochening? —

Maar het veld wordt voor deze plaats te uitgebreid; och ware het zo bij mij en u! Kan dit ook te ernstig in deze dagen worden aangeslagen? Men hoort veel van verbintenissen aan en onder nietige madezakken, maar weinig van *verbondmakingen met de Heere* of in Hem, verbintenissen met elkander die des Heeren zijn.

En wat zullen wij zeggen? Eigen schuld houdt de mond gesloten; nee mocht juist die dezelve doen openen, beginnende van onszelven: de breuk moet eerst ontdekt en gezien worden. Het zal minder van het algemeen tot het bijzonder, als van het bijzonder tot het meer algemene zich moeten uitbreiden; ik bedoel namelijk daar zal van onszelven begonnen moeten worden. Een ieder met zijn eigene schuld, zonder die van anderen te vergeten; want dan denken wij het best en meest aan anderen, als wij met onszelf het

eerste mogen te doen krijgen. Dat werke in ons des Heeren Geest
 En nu weet ik niets bepaalds hier meer bij te voegen; ook gedooft het bestek zulks niet.
 Zegene de Heere het om Zijn genadig Zelfswil aan de harten van Zijn volk en gekenden
 van eeuwigheid! Zijn licht bestrale onze ziel, Zijn Geest overtuige, ontdekke, opene en
 passe toe! Jezus bloed reinige onze harten, en stelle ons eenmaal onberispelijk. in Hem
 voor Zijn Vader, en de heilige Engelen, om de Drieënige Genadeverbonds God toe te
 brengen de lof, en de heerlijkheid, en de wijsheid en de dankzegging en de eer en de
 kracht en de sterkte tot in eeuwigheid! Amen.

Leiden, 5 September 1844.

Uw geringste Vriend L.

BEMOEDIGING

*Dorre en afgematte ziel,
 Ga voor Jezus nederknielen,
 Worstel in 't gebed met Hem.
 Als de Heere u geeft te bidden,
 O dan hoort Hij ook te midden
 Uwer zonden naar uw stem.*

2

*Opgespeurd door boze honden,
 Woedend op u los gezonden,
 Wordt gij als een hert gejaagd;
 Vrees niet want gij zijt gekomen,
 Tot de frisse waterstromen
 Waar opnieuw uw heillicht daagt.*

3.

*Ja, uw heillicht is aan 't dagen,
 Vrees voor geene strikken, lagen
 Op de weg voor u gelegd.
 Sla uw ogen vast naar boven,
 Niemand zal uw blijdschap roven,
 Door de Heere u toegezegd.*

4.

*Vrees niet hert! gij zult ontkomen,
 Bij de frisse waterstromen,
 Wordt uw moede ziel verzaad.
 Daar zult ge al uw leed vergeten,
 Daar van geen vervolging weten
 Waar het eind uws lijdens staat.*

5.

*Schoon verward in boom en struiken,
 Door uw' hoornen, door uw ruiken,
 Menigmaal van 't spoor verdwaald,
 Wil de Heere u wederhalen,*

*Weder met zijn licht bestralen,
Waar uw uitkomst nimmer faalt.*

6.

*Jezus zal u niet beschamen,
Zij die eens tot Jezus kwamen',
Stoot Hij nimmer van zich af.
Hij zal op uw' smeekstem letten,
In Zijn spoor uw voeten zetten,
En u leiden door Zijn staf.*

7.

*Niet om uw gerechtigheden,
Uw smeking en gebeden,
Om zijn Zelfs wil zal Hij 't doen.
Om Zijn eeuwig welbehagen,
Wil Hij op Zijn arm mij dragen,
En zal eeuwig mij behoèn.*

8.

*Ja, mijn God, Gij hebt gezworen,
Ik mocht uw' beloften horen,
Ik zal zijn, die 'k was en ben,
Alle macht is in Mijn handen;
'k Breek de kluisters,
'k slaak de banden,
Van de mijnen die ik ken.*

9.

*Doe het om Uws Naams wil, Heer!
Opdat u de heid'nen eren,
Doe zo, naar 'k heb gehoord,
Doe zo, o God der Goden,
Ik kom tot Uwen schoot gevloten,
En verlaat mij op Uw woord.*

10.

*Ja, Uw woord is Ja en Amen;
Zij die eens tot Jezus kwamen,
Vinden Hem getrouw ter dood.
Zijne liefde zal niet scheiden,
Van hen, die zijn hulp verbeiden,
Jezus redt uit allen nood.*

11.

*Zalig die 't heeft ondervonden,
Schoon de vijand duizend wonden,
Hem in 't bloedend harte sloeg.
't Heeft geen nood, uw God zal zorgen,
In Zijn schoot zijt gij geborgen,*

Die u op zijn schoudren droeg.

12.

*Heb geen vrcze, ras zal 't enden;
Hij, uw God zal hulp zenden,
't Licht doen rijzen na de nacht;
Hoe de vijand ook moog woeden,
Hij beteugelt storm en vloeden,
Voor de ziel die Hem verwacht.*

13.

*Hoe hij u ook moog omgeven,
Hij zal vluchten, gij zult leven,
Uw Verlosser is aan 't woord;
Als Hij spreekt moet alles zwijgen,
Als Hij zegent, wie zal dreigen,
Waar zijn licht door nev'len boort*

14.

*'t Zij ook in de laatste wake,
Hij zal tot uw hulp genaken,
Achterblijven doet Hij niet;
Hij zal komen, heb vertrouwen,
Blijf op 's Heeren goedheid bouwen.
Die om u Zijn rijk verliet,*

15.

*Zal daar Boven u gedenken,
Hij zal spreken, Hij zal wenken,
En de boze houdt geen veld,
Hij zal u met kracht omgorden.
Gij met heil gezegend worden,
Die Hij voor zijn schapen telt.*

16.

*Jezus roept ook u bij name;
Hen, die eens tot Jezus kwamen,
Licht Hij als de zonne voor;
Doet zijn' koesterende stralen,
In hun harte nederdalen,
Voert hen doodsvalleien door.*

17.

*Doodsvalleien, Paradijzen,
Lof en dank, en eer en prijze
Hem die alles overwon;
Die ons leidt aan waterbeken
En aan lommerrijke streken,
Bij de volle Jakobs bron.*

18.

*Bethels, Pniels, Thabors rijzen,
Zijn geduchten Naam ten prijze;
'k Zie d'Eben-Haezers staan.
Zoo kan 't keren, zo kan 't wenden
Ja uw God zal hulpe zenden,
Op Zijn staf is veilig gaan.*

19.

*Vreemdelingen, wilt niet rusten,
Laat u gene spijs gelusten,
Die uw Leidsman u niet biedt.
Drinkt op weg eens uit de beken
Straks zult gij het hoofd opsteken,
Hij vergeet de Zijnen niet.*

VRIJMACHTIGE GENADE

1.

*Sloeg Gij o God! op mij Uw ogen,
Ik, ik een voorwerp van mededogen,
O God, genade rijk en vrij!
Zag Gij op mij, op mij o Vader!
Die U verstiet, zijn Levensader,
Zaagt Gij, o Vader! ook op mij?*

2.

*Op mij! o wonder voor elks ogen,
O wonderwerk van Gods mededogen,
En 's Vaders goedertierenheid.
Lankmoedig, liefd'rijk en genadig,
Barmhartig, heerlijk en weldadig,
O God! zijt Gij in alle eeuwigheid.*

3.

*Geen eeuwigheid kan het beseffen,
Ook mij wou Gods genade treffen,
Ook mij trok zijn barmhartigheid,
Ook ik getrokken uit het duister,
Gezet in 's Konings vollen luister,
Ook mij bereid de zaligheid.*

4.

*Nu zullen allerlei geslachten,
Van hen, die Sions heil verwachten,
Mij zalig spreken voor elk oog;
Een kind is ons opnieuw geboren,
Een lieveling, een uitverkoren,
Op wien Hij neêrzag van omhoog.*

5.

*Ook ik mijn God! een uitverkoren,
 Ook mij barmhartigheid beschoren,
 Ook ik van eeuwigheid bemind.
 Ook ik bestemd tot eeuwig leven,
 Mijn naam meê in Uw boek geschreven,
 Ook ik van eeuwigheid Uw kind.*

6.

*Mijn God! wat kon U 't hart bewegen,
 Kwam Gij zo een vervloekte tegen,
 't Was liefde, vrije liefde alleen;
 Genadestromen zag ik vloeien,
 En eiken aan hun boorden bloeien,
 Waar dat mij ook uw licht bescheen.*

7

*Dit was genade voor genade,
 O God! sloeg Gij mij zondaar gade,
 Ja, Vader! uw gená heb dank.
 Gij spreekt, de dode rijst ten leven;
 Uw' levensadem hem gegeven,
 Looft U, met nooit gekende klank.*

8

*Een eeuwig loflied zal daar boven,
 Waar wij aanschouwen na 't geloven
 Het danklied der verlostten zijn.
 Een eeuwig Hallel aangeheven,
 En 't Hallelujah U gegeven:
 God en een eeuwigheid is mijn.*

9.

*Uw lofverheffing in de kele,
 Zal ik als een der vog'len kwelen,
 Rijs juichend danklied naar omhoog.
 Juicht, om mijn lot, o hemel, aarde!
 God, die in mij zijn Zone baarde
 Bemint m' als d'appel van Zijn oog.*

10.

*Sloeg Gij d God! op mij Uw ogen,
 Gij Jezus zag vanuit de hogen
 En nam mij van Uw Vader aan.
 Nu heb ik Vader en de Zone,
 Zij willen bij een zondaar wonen,
 Wiens troon mag in mijn harte staan.*

11

*Wilt Gij ook bij een zondaar wonen!
Wilt Gij in een verlost tronen,
O Geest! Uw Tempel is in mij.
Ik zelf, hoe snood ik was voor deze,
Mag nu, o Geest! Uw tempel wezen,
Uw invloed maakt, o God! mij vrij,*

12

*Zij maakt mij vrij van alle banden,
Zij doet een vuur in 't harte branden,
Z' ontboeit mijn tong, vervult mijn keel,
Met lofverheffing U ten prijze,
Gij doet het lof- en danklied rijzen,
En geeft m' een rijklijk kinderdeel.*

13.

*O God! Uw leven zij mijn leven,
Wat Gij mij schonktu weergegeven.
't Moet alles U ter ere zijn;
Gij zijt het waardig God en Heere,
De lof en dank en eeuwig ere,
Uw wil, Uw eer, Uw lof is mijn.*

14.

*Gij zijt nu d' adem van mijn leven,
Ik mag mij U ten offer geven,
Nam Gij mij arme zondaar aan;
Gij wilt mij op uw armen dragen,
Op wie uw' Vaderogen zagen,
Die draagt Gij op Uw zij voortaan.*

15

*Dien troetelt Gij als ene moeder,
Zo doet Gij ook mijn Albehoeder,
Zo doet Uw liefde ook nu aan mij;
Gij wilt mij aan Uw borsten laven,
En overstort mij met Uw gaven,
Uw bijzijn maakt alleen mij blij,*

GODS GOEDHEID IN DE TERUGKEER NAAR ZIJN KERK

1.

*Als de Heere met ons zal wezen,
Is de breuke ras genezen,
Weg is alle treurigheid;
Als de Heere ons wil omgorden,
Zal zijn volk gezegend worden,
Alle droefenis vliedt heen,*

Jezus blijft, ja Hij alleen;

2.

*Als de Heere is neêrgekomen,
Over bergen en door stromen,
Richtend Zijn banieren op.
Als de vijand komt met stromen,
Zal de Heere tot Sion komen,
Blazen op de krijgstrompet,
Die ons rukt uit Satans net.*

3.

*Als hij onze onreinigheden
Waar de Heere voor heeft geleden,
Af zal wassen in Zijn bloed;
Als Hij onze zonde-vlekken,
Met zijn mantel zal bedekken,
Gaat Gods arke juichend op,
Met Gods volk naar Sions top.*

4.

*Als de nood is 't hoogst gerezen
Zal Hij onze toevlucht wezen,
En ons redden uit de nood;
Hij zal onze zaken richten
En de zware last verlichten
Op een ogenblik spreekt Hij,
En gans Israël is vrij!*

5.

*In één ogenblik geboren
Wordt het volk, dat scheen verloren,
Sion! dat krijgt barenswe;
Als de weeën Sion treffen,
't Noodgeschrei zich komt verheffen,
Is verlossinge nabij,
Sion is van smarten vrij!*

6.

*Sion zal eerlang weer bloeien
En de specerijen vloeien,
't Zuidewindje in de hof,
Waaïen en haar eed'le vruchten,
Hen verkwikken die daar zuchten,
Over Sions treurig lot,
Maar die hopen op hun God.:*

7.

*'t Ongelove zal verdwijnen,
Jezus tot Zijn volk verschijnen,*

*Springende over berg en muur
Door de tralies zal Hij kijken,
Als de duisternis zal wijken,
Jezus is gekomen weér,
Zing o Sion! Jezus' eer.*

8.

*Als de vijand weg zal vluchten
En de Heere verhoort het zuchten,
Van Zijn klagend Israël!
Als de barensweeën komen,
En de vloed niet is te toornen,
Is verlossinge nabij,
Sion weer van smarten vrij.*

9.

*Juicht en jubelt Isrels koren,
't Eind der aarde zal het horen,
Ganges boorden juichen mee';
Libans ceders zullen ruisen,
En de zee van volheid bruisen,
God werpt zijn gevang'nen uit,
Vrolijk over zijn bruid.*

10.

*God zal Sion weer aanschouwen,
En Zijn kerke weer herbouwen,
In benauwdheid van de tijd;
Alles zal als eertijds bloeien,
En de hoge ceders groeien,
Met het heestertje aan zijn voet,
Dat des Hemels regen voedt.*

11.

*Jezus zal Zijn schapen leiden,
Zelf de wegen hen bereiden,
Die zij hebben in te slaan;
Hij zal bij de hand u vatten,
Open zetten Zijne schatten .
Olie gieten in de wond,
Na 't gemaakte vree-verbond.*

12.

*Honig uit de rotssteen vloeien,
Hemeldauw ons weer besproeien,
's Konings heerlijkheid verschijnt;
's Konings ingang zij gezegend,
't Dorstig land wordt weer beregend
Alles staat in voor'ge staat,
Kinders spelend op de straat.*

13.

*Kind'ren op de straten spelen,
 Vogels op de takken kwelen,
 't Visje dartelt in de vloed;
 Schaapjes op de klaverweide,
 Komen van de dorre heide,
 't Veldviooltje doet zich op,
 Met de lang gesloten knop.*

14.

*'t Lelietje staat weer te prijken
 Dat de Heere wil verrijken
 Met een kroon van heerlijkheid,
 Als de Koning op Zijn trone,
 Jezus bruid en Koningskrone,
 Blinkt van louter sierlijkheid
 n des Konings heerlijkheid.*

15.

*D' wolf zal met het lam verkeren,
 Allen van de Heere leren,
 Oude, jonge zijn verblijd;
 Alle zullen samen juichen,
 Zich voor Jezus nederbuigen,
 In de hemel en op aard,
 Waar de Heere zijn volk vergaart.*

16.

*Jezus zal ons weer vergaren,
 Zijne kinderen bewaren,
 Tot de volle zaligheid;
 Na de nacht zal 't licht weer dagen,
 Oud en jong weer naar Hem vragen,
 Alle zullen Zijn verblijd,
 Op des Heeren eigen tijd.*

GEBED

*Bestraal ons met Uw licht en laat Uw Geest doorwaaien,
 De hof van U o Heer! Die Uwen scepter zwaaien,
 Moet in Uw eigen rijk, door Satan schier verstoord;
 Waar wordt Uw liefde en lof bij Israël gehoord?
 Och! Heer ontferm U eens en kom tot Uw schapen,
 Want wijzen liggen thans met dwazen diep te slapen.*

JEZUS EN DE ZIEL

1.
*Hij zal ze voeren met geweén,
 En drijven tot Zijn Trone heen,
 Een ieder met zijn eigen schuld,
 Die Jezus bloed alleen vervult,
 En zal hen al tot Hem doen komen
 Wanneer de vijand komt met stromen.*

2.
*In Neêrlands tuin, weleer Gods hof,
 Daar alles ligt in as en stof,
 Waar eertijds bloeide en groeide 't al,
 Maar nu verzonken in de val,
 Dan zal zich Israël bekeren,
 En Jezus maar alleen regeren.*

3.
*Wanneer het is des Heeren tijd,
 En Hij zal opstaan tot de strijd,
 Dan zal een ieder met geweén,
 Tot Jezus gaan, tot Hem alleen,
 En zich van alle vreemden wenden,
 En zien gedompeld in ellenden.*

4.
*Dan zullen zij tot hunnen Heer,
 In ootmoed vallen voor Hem neer,
 En vragen schuldvergiftenis
 In Jezus' bloed, dat altijd is
 Geopend voor Zijn Jacobs kind'ren
 Wier komst geen Beelzebul kan hind'ren.*

5
*Als Jezus komt, dan is het uit,
 Dan roept Hij Zijn droeve bruid,
 Vanuit de rotse, daar zij zat,
 En schier haar Heer vergeten had,
 Hij zal haar halen uit de hollen,
 En niet meer van Hem af doen dooien.*

6. JEZUS SPREEKT.
*O bruid van Jezus, waar zijt gij?
 Vergeet gij Mij, zegt Jezus, gij
 Die vrijgemaakt zijt, door Mijn bloed, Waar blijft gij niet uw komst met spoed,
 Ik ben uw Heer, doe haast'lijk open,
 En kom in Mijnen armen lopen.*

7. BRUID.

*Zijt Gij het Heer! wonder God!
Ontferm U over Sions lot,
En komt Gij tot Uw Isrel weêr,
Ai doe zelf open, goede Heer!
En laat mij in Uw' armen lopen,
Want buiten U is 't zonder hopen.*

8.

JEZUS.

*Wel ziele! 't was al lang reeds klaar,
Ik ben Uw Borg en Middelaar,
Gij zocht het elders, niet bij Mij,
En wildet vreemde heerschappij,
Gij bukte neer voor vreemde heren
En wildet u tot Mij niet keren. Enz.*

III. TOEKOMSTVISIE VAN LEDEBOER

Ds. L. G. C. LEDEBOER, 1808-1863; eerst Hervormd predikant, daarna stichter van de zgn. "Ledeboeriaanse gemeenten."

Wat de toekomstvisie van Ledeboer betreft, hij was geen dweper, mar een gelover. En die gelooft zal niet haasten. Het geloof draagt het zegel van Gods Geest met zich. Zij hebben het niet nodig om te trompetten op de straten. Van Anna staat er: *En sprak van Hem, tot allen die de verlossing in Jeruzalem verwachten.*

Zijn werkje: *Het ABC door een Abéling*, (uitgave 'Horizont') heeft Ledeboer geschreven in de gevangenis 's-Gravenstein in Leiden, (1844) waar hij wegens geloofsvervolgung gevangen zat.

Hij wijst zeer uitvoerig op het grote verval in kerk en staat; *en dat de breuk ligt bij Gods volk, als oorzaken van de onderlinge kerkelijke verdeeldheid.* De meest schrijvers van de afgelopen eeuw gaan eraan voorbij dat de eerste oorzaak van de kerkonheilen en kerkscheuringen liggen bij Gods volk.

Het nationaal verbond met God ligt verbroken en de onderlinge liefde wordt weinig beoefend. Alleen door schulderkenning, schuldbelijden voor God en elkaar kan de weg gebaad worden tot terugkeer naar de trouwe Verbondsgod en naar vereniging met elkaar. Op bladzij 57 schrijft Ledeboer:

"Wij gaan de val van Babel tegemoet, de drievoudige kroon zal neervallen van het hoofd des afgods en draaks die in het midden van het geestelijk Sodoma zit op de berg met zeven hoofden, als in het midden van vele wateren. Het beest en zijn beeld zullen weldra een en hetzelfde lot ondervinden, maar zullen zoeken zich staande te houden zolang zij kunnen; is het niet op hun benen, dan op krukken en stokken. Maar die zullen eindelijk alle hen begeven en zij zullen in hun niet wegzinken, alsof zij er nooit geweest waren. Haar tijd moet eerst aanstaande zijn, en de oordelen rijp, haar ongerechtigheden moeten vol worden en de maat van haar zonde tot boven de beker gevuld, eer dat de laatste dag komen zal en Babel in brand zal staan en alle kooplieden huilen. Zulke dagen gaan wij tegemoet, en dan zal Koning Jezus heersen als in het midden Zijner vijanden, en Zijn volk voor een tijd meer rust genieten, tot de laatste krijg, als namelijk de Heere komen zal met Zijn vele duizenden engelen.

Het is geen bijzondere voorstelling of gedachte, o neen! Lees er vader Brakel maar op na en alle, of ten minste de meeste onzer Godzalige schrijvers, die van de zaken handelen. De zaak is dan ook zo eenvoudig, duidelijk, helder en klaar, dat men geen profeet of profetenzoon behoeft te wezen, om dat te voorspellen, maar is met klare ogen duidelijk te zien, als een schip dat nadert van verre op de zee met zijn masten en zeilen. (...)"

In zijn brochure: *Een spiegel dezes tijds ter beproeving der kinderen Gods*, (Fa. B. de Kler, 1904, zegt Ledeboer het volgende over de bange tijd die de heerlijke kerkstaat zal voorafgaan:

Blz. 13 ... "Maar eer deze grote en heerlijke dingen geschieden zullen, zal de zee naderen, de vijanden komen als een stroom, het oordeel beginnen van het huis Gods gelijk het begonnen is; de rivieren zwellen; de beken groeien; koningen en vorsten zullen opstaan, tegen dit land; het bloed zal op de straten vloeien als Neerland zich niet bekeert, tot zijn vorige man; de jonkvrouwe Israëls zich niet vernedert, voor haar Heere

en Maker; Juda Efraïm niet benauwt, noch Efraim Juda benijdt, Jesaja 11:13.

Blz. 27, 28: "Alles wordt bereid tot aanstaande oordelen; de ingewanden onzes binnenste hebben weeën gevoeld over de aanstaande oordelen over Land, Kerk en Staat. De zee zagen wij opkomen, de rivieren naderen, de beken groeien en slechts een uitkomst in het enige schip ter behoudenis; de hoer die op de grote wateren zit, eenzaam, ledig en verlaten; Babel in brand; Gods kinderen verzocht door de satan, in de gedaante van een Engel des lichts, maar bewaakt en bewaard door de Heere.

Haast u, spoedt u om uws levens wil, kreeg ik meermalen; het bloeiende zag ik sterven, het krachtige vergaan, angsten, weeën en benauwdheden heb ik gevoeld wegens de aanstaande oordelen over allen die Sion gram zijn, en zijn volk verstoren, mijn haren zijn te berge gerezen; ontfermingen heb ik af mogen smeken, - ofschoon gesloten voor het land, - zo het mogelijk ware, van de Heere over de spotters en vijanden God en Zijn heilige dienst. *Vele eersten zullen de laatsten, en vele laatsten de eersten zijn*; die iets was in zijn oog, zal niets worden; de laatste zoveel ontvangen, als de eerste. *Met jonge, die niet alzo schuldig staan aan de verloochening van des Heeren Naam, eer en zaak, zal de Heere Zijn werk beginnen*, gelijk Hij begonnen heeft, en voltooiën, ten spijt der Tobia's, Sanballat' s, Sanheribs, Cajafassen en Judassen.

De Herder is geslagen, de schapen der kudde zijn verstrooid, verspreid op de bergen, verscholen in de hollen der steenrotsen, vluchtende in de woestijn, zuchtende aan Babels stromen, bewenende Sions staat, Jozefs verbreking en Sions breuk. Hoogten worden geslecht, dalen gevuld voor den aanstaande dag des Heeren, Jesaja 40, Joël 2, Marcus 3, Psalm 68, Matthéüs 3. De Heere doet de stormen ontstaan, de aardbevingen bereidt Hij, het zwaard wordt geslepen, de honger en pestilentie staan gereed, wachtende op het bevel des Heeren; het zwaard des Engels is uitgetogen, rokende met een wijde mond, zich omkerende en zettende zich tegen ons land; de koningen beraadslagen, de wegen worden gebaad, de maat overlopende, de zonden aanwassende, de ongerechtigheden groeiende, Jesaja 59."

Blz. 35. ... Koningen zullen nog voedsterheren worden van Israëls bloeiende Kerkstaat; uit het stof opgewekt, geroepen tot de strijd, gelouterd in het vuur, beproefd in de oven, onderdrukt door de vijanden; opgericht door de Heere, Die Zijn banier verheft als de vijande aankomt als een stroom, enz.

*De Waarheid moet blinken,
De leugen verzinken
In 't grondeloos diep.
De Heer zal verschijnen,
De Boze verdwijnen
Hoe vast Sion sliep.*

IV. Weeklacht over de droevige toestand van Christus' kerk in Nederland

Met Simson in Delila's schoot

Ik zal werken en wie zal het keren, spreekt de Heere Heere. Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen. Amen ja amen, dierbare Koning. Amen tot in eeuwigheid. In Uw hand liggen wij veilig. Aan Uw hand gaan wij gerust. Alleen Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde. Wat onmogelijk is bij de mensen, dat is mogelijk bij God. Gods besluit kan niemand keren. Gods volk in de Heere staande wil het ook niet keren. Laten uw oordelen zich daar heen wentelen als waterstromen. Laten uw donkere wolken losbarsten. Alleen geef ons kracht om te staan, moed om te lijden, leven in onze zielen van U, bekwaammaking tot alles waartoe gij ons roept, Koning van Uw Kerk. In U is gerechtigheid en sterkte. Bij U is kracht en wijsheid, raad en bestuur! Bij, in, door, om, tot U zijn alle dingen in hemel en op aarde. In Uw wil is de zaligheid van Uw volk. In Uw lijden de heerlijkheid van Uw volk. Kom haastig Heere Jezus en vertoef niet. Gij maakt de wolken van Uw oordelen, tot wagens van Uw heerlijkheid, om daarop tot Uw volk te rijden. Uw hand is niet verkort, noch Uw slaande noch Uw genezende.

Dierbare Koning. Gij zijt en blijft dezelfde, gisteren, heden en in der eeuwigheid. Wonderlijk zijn Uw wegen. Groot van raad en machtig van daad. Bij U zijn uitkomsten tegen de dood. Doe ons niet vrezen die het lichaam doden kunnen en daarna niet meer, maar veel meer Hem, Die beide ziel en lichaam kan verderven en werpen in de hel; maar niet met een slaafse maar met een kinderlijke vrees. Uw roede is opgeheven, maar Gij verandert de rechterlijke in een vaderlijke, beproevende, kastijdende en tuchtigende, gezegende, amandelen dragende, honig uitgevende roede voor Uw volk, o allerdierbaarste Koning, medelijdende en barmhartige Hogepriester, Die het rechterlijke gedragen hebt voor Uw volk om het vaderlijke aan Uw volk te schenken. Uw vlees gaf Gij tot spijs en Uw bloed tot drank van Uw volk; Die gezegd hebt: de drinkbeker, die Ik drink, zult gij drinken, en de doop, waarmee Ik gedoopt wordt, zult gij mee gedoopt worden.

Toen gij jong waart, gorddet gij uzelf, en wandeldet, alwaar gij wildet; maar wanneer gij zult oud geworden zijn, zult gij uw handen uitstrekken, en een ander zal u gorden, en brengen, waar gij niet wilt, zei de Heere tot Petrus, Zijn dienstknecht. En dat zegt de Heere tot allen, die Hem beleden hebben als de Christus, de Zoon van de levende God, die Hem volgen in de wedergeboorte, en door lijden geheilgd worden. In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen. Vreest geen der dingen, die gij lijden zult. O nee, lieve dierbare Koning. Door Uw genade en kracht, verheerlijkt, vervuld en volbracht in onze zwakheid, vermogen wij alle dingen. Met U springen wij over muren en dringen wij door benden. Maar zonder U vermogen wij niets. O allerdierbaarste Koning, aan Wie alles begeerlijk is, ook zelfs Uw doornenkroon. Uw liefde in onze harten uitgestort maakt alle dingen mogelijk. Zou er bij U geen kracht zijn, mijn dierbare Koning, tot alle dingen; om te lijden, te dragen, door uw ondersteunende, moed en krachtgevende genade? Zou het U aan kracht, genade, liefde te kort schieten? En schiet het U daar aan niet te kort? Belieft Gij die te verheerlijken aan Uw volk? Dan geen nood, dan zal het ook aan geen moed of kracht te kort schieten, door Uw genade! Gij opent en niemand sluit. Gij sluit en niemand opent! Verhoogt o poorten nu de boog. Dat de Koning der ere er in rijde. Kom haastelijk

Koning Jezus! Zet U op de door U losgelaten en ontbonden ezelin, op de wagens van het door U vrijwillig gemaakte volk. Bewerk mij tot uw dienst, gebruik mij als een pen in Uw hand, gelijk deze pen in mijn hand is. Leg mijn verstand aan banden, en neem het gevangen onder Uw gehoorzaamheid. Wees Gij Heere Jezus, onze gehoorzaamheid, wijsheid en verstand. Ons algenoegzaam deel in leven en sterven. Onophoudelijk staan wij Uw Geestesleiding, regering en besturing tegen. Niets kunnen wij zonder U. Dat leert Gij Uw volk, van dag tot dag, maar wij worden niet geleerd dan door Uw Geest, Die in alle waarheid leidt. Wonderlijk zijn de wegen die Gij met Uw volk houdt. Waar de zonden meerder geworden zijn wordt de genade overvloediger. Mocht dat dan de vrucht zijn dat hij, die veel vergeven is, ook veel liefheeft. Beide is Uw werk. Gij staat in voor Uw werk, anders was het een afgedane zaak. Toch bezoekt Gij de zonden, straft het kwade, kastijdt Uw kinderen en geselt Uw zonen. O lieve dierbare Koning, alles ten goede. O, waarom ten goede; niet tot het verderf, maar tot behoudenis? Eeuwige vrije genade. Daar hebt gij de eeuwigheid voor gesteld. Gij kunt geen onverschillig Aanschouwer zijn van de zonden van Uw volk, hun ongerechtigheden, schulden en overtredingen. O nee. Gij bezoekt die, maar vaderlijk; zelfs als de roede diep door vlees en bloed gaat, amen, Uw wil geschiede. Uw weg, Koning Jezus is goed, ook die tegen vlees en bloed aangaat. Alleen geef ons genade en kracht. Bewaar ons voor eigen kracht, zelfverheffing, opgeblazenheid. Lieve dierbare Koning. Gij kent onze zwakheid, hoogmoed, trotsheid, opgeblazenheid. Doorgrond ons en ken ons en zie of er een schadelijke weg bij ons zij en leid ons op de eeuwige weg, (Die Gij Heere Jezus zijt!) die verstandigen naar boven leiden kan, en waar dwazen niet op dwalen. Tot wie zouden wij heen gaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens. Tot wie met onze schulden, noden, bezwaren, druk, vrees en lijden? Trek ons, dan zullen wij U nalopen, bekeer ons dan zullen wij bekeerd zijn! Doe ons tot U komen. Met smeking en geweent, als een eenparig man, een ieder met zijn schuld, en gezamenlijk met elkaars en Sions schuld. Heilig daartoe Uw oordelen, genadig en krachtdadig aan de harten van Uw volk. Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt. Maak zonden tot schuld, schuld tot behoefte, behoefte tot gebeden, gebeden tot smeking! Heere, behoed ons, wij vergaan! Sta op tot de strijd! Grijp het schild en rondas. Het is tijd voor de Heere dat Hij werke! Diep zijn wij gezonken. Ver van U afgedwaald. Gronden die niet te peilen, zeeën die niet te meten, bergen die niet te bereiken zijn.

Kom Gij Heere Jezus, springende op de bergen, doorwadende de stromen, Die op de hoogte van de golven treedt. Geef ons U te verwachten in de weg van Uw gericht. Doe ons met David vallen in de hand van de Heere. De roede horen en Wie ze besteld heeft. Onze zonden berokkenen ons die plagen, onze schuld veroorzaakt die straf, onze ongerechtigheden die roede! Amen, heilig ze aan onze harten, de harten van Uw volk. Want Uw bloed roept om vergeving, waar onze schulden om straf roepen. Vaderlijk zegt Uw bloed, het rechterlijke droeg Ik, het Vaderlijke voor Mijn volk. O, wonderlijk zijn Uw wegen, die Gij met Uw volk houdt. Kastijdt Gij ons met Uw zegeningen, Gij doet het omwille van Uzelf. Alles heeft Uw volk in de zegen, ook de zwaarste beproevingen en hooggaandste verzoeking, maar dat is genade te ondervinden, te geloven, daarin te berusten, daarop te zwijgen. Gij zijt de Heere! Doe wat goed is in Uw ogen. Wij zullen Uw straffen dragen, Uw oordelen billijken, Uw roede kussen, Uw wil eerbiedigen, als Gij ons daartoe in staat belijft te stellen. Want onze macht schiet te kort, maar Gij Heere Jezus! hebt alle macht in hemel en op aarde! Doe ons Uw oordelen verwachten om onze zonden; maar met gebroken harten en verslagen geesten, terwijl een ieder op zichzelf ziet. Bepaal een ieder bij zijn schuld. Zet het hart van een ieder op zijn wegen. Schik ons om U te ontmoeten in de weg van Uw oordelen en gericht.

Bereid ons voor op Uw komst. Dat is de grootste zegen, die Gij Uw volk schenken kunt. Uw hoogheid, Uw Naam, Uw eer gaan ons boven alles. Wij vernietigd, vernederd, verbroken en verbrijzeld, verslagen onder en door Uw liefderijke, kastijdende, vaderlijke roede. O, Heere Jezus! Schenk licht, kracht en genade! Bij U is een volheid van genade bij de volheid van schuld. O, wonderdoende Koning! Ik de grootste, de snoodste, de meest afgedwaalde verloochenaar van U mijn Koning. Om Manasse's zonden bezocht Gij Jeruzalem en ook om mijn zonden bezoekt Gij Uw volk. Hoewel Manasse vergeving en genade vond en geschonken werd in Uw ogen door Uw genade. Wat een lauwheid, slapheid, traagheid, koude, koelheid, onverschilligheid, lusteloosheid. Och of gij koud of heet waart, maar omdat gij lauw zijt, zal Ik u uit Mijn mond spuwen, spreekt de Hartenkenner en Nierenbeproefer.

Wat een verlaten van de eerste liefde. Wat een afwijking van het pad van Zijn geboden. Wat een leven in de zonden. Wat een pleiten en bedekken, bemantelen, bepleisteren van en voor de zonden. Wat een vrijlating aan raadsbesluiten van het vlees. Wat een wandelen in de spranken van het door ons aangestoken vuur. Wat een strijden tegen God, bedroeven van de Geest, verloochening van de Naam en de zaak van de Heere! Wat een blindheid onder Gods volk. Wat een geesteloosheid en geestledigheid. Wat een gemakkelijk dragen en niet gevoelen van zo'n dode toestand. Wat een behelpende genade. Wat een goedmaken van onze verkeerde wegen met de goedertierenheden van de Heere, in plaats dat die ons tot bekering zouden leiden. Wat een zoeken bij het schepsel, kleven aan het schepsel, vasthouden van het schepsel. Daarom worden wij geslagen met het schepsel. Wat een bespreken van de waarheid en een doen van de leugen. Ja, God verbergt Zijn geboden voor ons in deze dagen, omdat wij niet als vreemdelingen verkeren op aarde, maar als burgers onder de aarde. Wij weten niet wat recht is en verstaan de wet van God niet, liefde uit een rein hart, uit het geloof spruitend, openbaring van Christus' beeld in de harten van Gods volk ingedrukt, schijnen van het licht in ons, leven van het leven van God, een wandel boven het stof van de aarde door het geloof in Christus' gerechtigheid. Wat een vrede, vrede en geen gevaar! Wat een valse leer en verkeerd leven. Wat een heersen van de vleselijke geest. Wat een onoprecht handelen en geveinsd omgaan met elkaar. Wat een liefdeloosheid jegens elkaar. Wat een haat, nijd, twist en tweedracht heerst er onder de huisgenoten van één en hetzelfde huis. En wat werkt dat uit voor de Heere? Tranen, gebeden, verzuchtingen, smekingen, kermingen, onverdraaglijke lasten, zwaar wegende pakken, geladen op onze zielen, vluchtend tot de troon der genade, totdat de Heere ons genadig zij? Ik heb niet verder te gaan dan mijzelf. Het is een wonder dat de Heere mij gebruiken wil tot het minste en geringste, maar de goddeloze rechtvaardigt mijn Koning. Mijn Koning is gekomen om rebellen te vergeven. Schuldigen vrij te doen gaan. Gevangenen te ontbinden. Hellewichten tot hemelingen te maken. Ik heb een wonderlijke Koning. Onveranderlijk. Zijn trouw wordt niet te niet gedaan door onze ontrouw. Want zo'n Koning heeft Gods volk allemaal. Ik heb genoeg aan Koning Jezus en kan om, met, door en in Hem alles missen. Al gaf iemand al het goed van zijn huis voor deze liefde, ik zou hem ten enenmale verachten, door genade. Genade vermag alles. Zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen, Die alleen behagen schept in Zijn eigen werken. Maar dat is en blijft genade. De Heere staat in en blijft Borg voor Zijn werken, en daar zijn ze goed bewaard. Niemand zal ze rukken uit de hand Mijns Vaders. O, zalig voorrecht van Gods begenadigd volk.

Wij liggen in onze schaamte en de schande bedekt ons. Wij liggen in een diepe slaap, en geen vrees van God is er voor onze ogen, en ook niet in onze harten. Wij naderen tot de Heere met onze monden, maar niet met onze harten. Daar is breuk op breuk en scheur

op scheur. Maar onze harten die scheuren niet en breken niet. Wij houden vast aan onze afgoden, en roken op hoogten. Wij spreken van kerk en breken ze af. Zouden wij naderen tot de Heere in de gebeden en smekingen, in vasten en rouwklagen! Mocht het gevonden worden in de daad en waarheid, uit behoefte van het hart en begeerte van de ziel. Heere, behoed ons, wij vergaan! Zouden wij naderen in de gebeden met uitwendig vasten, als er geen behoefte gevoeld wordt en wij vasthouden aan het kwaad en God onteren? Die lijden als kwaaddoeners en bedenken elkaars kwaad in onze harten. Is het geen spotten met de Heere? Is het geen liegen en bedriegen van Hem, Die onze harten kent en de nieren proeft? Wat zullen wij bidden, als er geen behoefte gevoeld wordt? Wat zullen wij smeken, als er geen breuk wordt betreurd? Wij naderen met het vlees tussen onze tanden en de afgoden in onze handen en de lekkere beten onder de tong, zonder begeerte om er van ontbonden en losgemaakt te worden. Met Simson in Delila's schoot. Was er een oprechte begeerte door genade, om losgemaakt te worden van de banden. Was er gevoel van onmacht en onwil en vasthoudendheid aan het kwade en verbodene, vleselijke en aardsgesinde; maar het gevoel ontbreekt met de schuld. O wee ons dat wij zo gezondigd hebben. De banden verbroken, wetten, rechten, inzettingen vertreden, vergruisd, met de voeten vertrappt. Waar is er geloof? Waar liefde? Waar ijver? Waar brandende ijver voor de Naam en zaak van de Heere? Wel brandende ijver wegens onze eer! Wij slapen als het Gods eer geldt, maar zijn wakker als het onze eer geldt. Wij bouwen huizen en planten wijngaarden; maar het huis van de Heere wordt woest gelaten. Wij zullen het aan de vijanden moeten overgeven, wat wij voor de Heere niet over hadden. Wij roemen met de mond wat wij met de daad verloochenen. Wij zien onszelf voorbij en vallen laag op anderen. Wij oordelen en veroordelen, verbrijzelen, verbreken en verteren elkaar. Wij geven de satan gehoor en het vlees toe, en de Geest wordt uitgeblust, gekeerd en weerstaan. Wat uit het geloof niet geschiedt is zonde, en waar geen geloof gevonden wordt, kan geen liefde gevonden worden. Want ontbreekt de boom, dan ontbreekt de vrucht. Wie heeft Jacob tot een plundering overgegeven en Israël aan de rovers? Is het niet de Heere, Hij, tegen Wie wij gezondigd hebben? Want zij wilden niet wandelen in Zijn wegen, en zij hoorden niet naar Zijn wet. Daarom heeft Hij over hen uitgestort de grimmigheid Zijns toorns, en de macht des oorlogs, en Hij heeft ze rondom in vlam gezet, doch zij merken het niet; en Hij heeft ze in brand gestoken, doch zij nemen het niet ter harte. (Jes. 42 vs. 24, 25). Wij slapen in de brand en vlam.

Wij slapen in Delila's schoot; en straks zal het zijn: de Filistijnen over u, o Simson! En wij zullen ons niet uitschudden als andere malen, maar onze ogen zullen uitgestoken worden en met koperen ketenen gebonden zullen wij in de gevangenis gebracht worden, tot een spel van de Filistijnen. Wij zijn geworden tot een smaad en spot van degenen, die over ons heersen. Wij zijn overgegeven om onze zonden. Waarom keert dit volk af met een altijd durende afkering? Waarom keert dit volk zich niet tot Hem die ze slaat? Onze ingewanden zijn van staal en onze harten koper en ijzer geworden. Er is geen stem of opmerken meer. Wij zijn als een omgedreven bal van de ene naar de andere zijde. Dit volk keert zich niet tot Hem, Die het slaat. God slaat, maar wij gevoelen geen pijn, wij kunnen onszelf nog redden. Er is nog geen opgeven of hopeloosheid. Er is nog redding bij de mens en genezing bij het schepsel. Wij houden nog vast aan het onze en roken aan onze netten en offeren aan ons garen. (Hab. 1:16). De tichelstenen zijn gevallen, maar met uitgehouwen stenen zullen wij wederom bouwen. (Jes. 9: 9). Maar wij vragen niet naar de Heere. Hier is de tempel, hier is de tempel. Groot is de Diana der Efeziërs. Het geroep is groot tot aan de hemel. Maar het is een beeld zonder geest en leven. Een ieder richt zijn beelden op en valt er voor neer en aanbidt ze. O Heere, mocht er eens

een beeldenstorm komen; die zal komen en de beeldenaanbidders verpletteren en vermorzelen. Het beeld van de Efeziërs viel uit de hemel; maar daar zal een steen uit de hemel komen, die onze beelden vermorzelen zal. (Dan. 2: 32 - 35). Wee ook, als Ik van hen zal geweken zijn. Zonder Mij kunt gij niets doen. Als de Heere gemist wordt, dan wordt alles gemist. Hij brengt licht, leven, troost, blijdschap en verkwikking. Maar wijkt Hij, dan wordt het alles gesloten en besloten. Hij opent en niemand sluit. Hij sluit en niemand opent. In Uw licht zien wij het licht. Bij U is de fontein des levens. Tot wie zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens, mochten de discipelen zeggen. In Hem woont de volheid der Godheid lichamelijk. Het enig algenoegzaam deel in leven en in sterven. De Heere begeeft en verlaat Zijn volk niet, ofschoon wij Hem verlaten en ons van Hem afkeren. De Heere laat niet varen de werken Zijner handen, en de lieden die zuchten worden getekend op hun voorhoofden (Ezech. 9:4). Hij zal ze voeren met smeking en geweën.

De barensweeën zullen ons aangrijpen. Benauwdheid, verdrukking, angst en smart zullen ons overkomen. Het zal geen krankheid zijn, die wij zullen kunnen dragen in eigen kracht. Onze krachten zullen bezwijken. Christus' kracht en genade alleen zullen toereikend zijn. En wee die dat mist. Die zal bezwijken als was voor het vuur en kaf voor de wind. Een kwaad kijkt er uit van het noorden en een grote breuk. Het zwaard is gewet. De leeuw is opgekomen uit zijn haag. Het einde nadert, het onweer barst los. (Jes. 29: 6). Het besluit baart. Het lot is geworpen over Nederland. Het vlees is verkocht aan de slager. Zalig waar de ziel gekocht is door de Heere. Enerlei wedervaart de goddeloze en de rechtvaardige. De ploeger komt met scherpe ploegijzers. Het zal geen krankheid zijn die wij wel zullen kunnen dragen. Eigen wijsheid zal vergaan. Waarom woeden de heidenen en bedenken de volken ijdelheid? (Ps. 2: 1). God breekt af en wij bouwen luchtkastelen, waar de duivel in woont. Bouwen is breken en planten is uitrukken. Wat zullen wij doen als wij God kwijt zijn? Nietige aardwormen. Zegt tot de koning en de koningin: Vernedert u; zet u neder; want uw ganse hoofdsieraad, de kroon uwer heerlijkheid, is nedergedaald. (Jer. 13 vs. 18). Wonderbaarlijk zijn wij omlaag gedaald. Huilt gij rijken en weent over uw ellendigheden, die over u komen. Uw rijkdom is verrot en uw klederen zijn van de motten gegeten geworden, uw goud en zilver is verroest. (Jac. 5: 1-6). Gij hebt schatten vergaderd in de laatste dagen. Gij hebt lekker geleefd op de aarde en wellusten gevolgd, gij hebt uw harten gevoed als in een dag der slachting. Gij hebt veroordeeld en de rechtvaardige gedood. Waar is Hij, Die ons uit de zee heeft opgevoerd, en ons gezet tot een koningin der natie? Verzonken onder de vloek, begraven onder de schuld, hoererend met de snoodste hoeren, ons vermengend met de afgodendienaars, verbintenissen aangaande, en contracten sluitend met slangenzaad en adderengebrouwen. Het einde is gekomen, ontwaakt gij die slaapt! staat op uit de doden en Christus zal over u lichten. Wat is u gij hardslapende? Allen zijn wij in diepe slaap gezonken. Aan het zorgeloze Laïsvolk gelijk, dat onverwachts overvallen werd. Twee boosheden heeft Mijn volk begaan, spreekt de Heere. Mij, de springader des levenden waters, hebben zij verlaten en zichzelf bakken uitgehouwen, gebroken bakken, die geen water houden. *Met Simson leggen wij ons hoofd in Delila's schoot.* Met Salomo hebben wij vreemde vrouwen lief gekregen. Met het Israëlitische volk dansen wij voor gouden kalveren en hunkeren naar de vleespotten van Egypte; wij hebben Gods wetten verlaten, Zijn geboden veracht, Zijn inzettingen vertreden, vergeten, vergruisd. Wat staat ons te wachten? Het zal zijn dat zij geen dageraad zullen zien, zo zij niet handelen naar het Woord des Heeren. Geen dageraad van zegeningen, maar van oordelen. Maar ook deze zien of bemerken wij niet met ons hart. Hoort de roede en Wie ze besteld heeft. Die niet hoort zal voelen. O God wees ons arme zondaars

genadig. Dek ons, Heere Jezus, onder Uw vleugelen, ontdek ons, Heilige Geest, aan onze schuld. Breng ons bij onze schuld. Zet ons in onze schuld, maar dan ook in Uw genade. Dat de zonden ons niet verontmoedigen maar verootmoedigen. Niet van U af doen blijven, maar naar U toe drijven. Tot Wie zullen wij heen gaan? Hebt gij niet gezegd: keert weder! keert weder! o Sulamiet! keert weder! keert weder! Doe ons tot U wederkeren bij het zien, gevoelen, belijden, betreuren en bewenen hoe ver wij van U afgeweken zijn. Hoe wij met Abraham vrucht hebben verwacht van Hagar, terwijl het uit de verstorvene komen zou. Hoe wij hebben willen zien en niet geloven. Hoe wij hebben gewerkt, en U niet hebben laten werken. Gij zijt immers Dezelfde? Gisteren, heden, tot in eeuwigheid, de Onwankelbare, Standvastige en Bestendige. Bestendig in waarheid, standvastig in trouw, onwankelbaar in liefde. Bij U is immers geen verandering of schaduw van omkering? Ontferm U onzer! Wij hebben geen medelijden met onszelf. Wij vallen U immers niet tegen. O grote, goedertieren Koning van Israël! Barmhartige en medelijdende Hogepriester, bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt. Hebben wij U verloochend met Petrus? Zie ons aan, zoals Gij hem aanzag in Kájafas' zaal. Gij hebt de pers alleen getreden. Gij hebt geleden, gestreden en geleden voor Uw volk. Gij hebt voldaan, betaald wat wij in eeuwigheid niet konden betalen of voldoen.

Sta op ten strijde. Grijp het schild en de rondas. Het is tijd voor de Heere, dat Hij werke. Het is Uw zaak. Het geldt Uw eer. Verpletter haastelijk de satan onder de voeten van Uw volk. Kom haastelijk Heere Jezus! Amen, ja amen. Vervul Uw belofte: als de vijand gekomen zal zijn als een stroom, zal de Geest des Heeren de banier oprichten. Ziet de hand des Heeren is niet verkort, dat zij niet zou kunnen verlossen; noch Zijn oren zwaar geworden, dat zij niet zouden kunnen horen het geroep Zijner ellendigen. En de grootste ellende is, dat zij niet gezien, ten minste niet gevoeld wordt. Niet onze zonden, maar het niet schuld gevoelen over onze zonden houdt ons van de Heere af. Ontdekkende genade, ontkledende genade, ontblotende genade tot de fundamenten toe. Radicale ontdekking wordt achtervolgd door radicale genezing. Geen matigingen of vleselijke behoudnissen. Is er geen balsem in Gilead, en geen heelmeeester aldaar? Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon reinigt van alle zonden. Als wij gezondigd hebben, hebben wij (Gods volk) een voorspraak bij God, Jezus Christus, de Rechtvaardige. Mochten wij daar gelovig gebruik van maken bij aanvang of voortgang. Daar alleen is redding, genezing, hulp, kracht, sterkte. Elders is er geen behoudenis. Er is slechts eens bloed gestort, namelijk van Gods Zoon. Wie dat mist, gaat verloren, wie dat heeft is behouden. Die Jezus heeft, heeft alles. Die Jezus mist, mist alles. Geen wijsheid van deze wereld, maar de dwaasheid der prediking van het kruis behoudt tot zaligheid, die het gelovig omhelzen door de genade van de Heere. Want niemand kan iets aannemen tenzij het hem van boven gegeven zij. Er zal geen klauw achterblijven. Beschadigt de aarde niet, totdat ik mijn dienstknechten verzegeld heb aan hun voorhoofden. Eerst moet de ark vol zijn, eer de sluizen van de hemel en de fonteynen van de afgrond worden ontsloten en geopend. Amen, ja amen. Kom Heere Jezus! haastelijk! Doe ons U verwachten in de weg Uwer gerichten. Zet onze harten op Uw wegen. Schik onze harten om U te ontmoeten. Bepaal ons bij onze schuld en bij Uw genade. Doe ons komen op Uw tijd en wijze, die de beste zijn, langs die wegen en door die middelen, in Uw wijsheid beraamd, als een eenparig man, een ieder met zijn schuld tot Uw gezegende bloedfontein tot reiniging van de zonden van het huis van Jacob. Uw genade zij ons (Uw volk) genoeg, en Uw kracht worde in onze zwakheid volbracht om Uws Zelfs wil. Amen. Hoor en verhoor ons, niet om ons, maar om Uws groten Naams wil. Uw wil geschiede gelijk in de hemel, alzo ook op aarde. Dan ook zult Gij ons dagelijks brood

geven, bovenal dat brood, dat uit de hemel is nedergedaald; Uw verbroken vlees en vergoten bloed voor hongerigen en dorstigen naar Uw gerechtigheid. Uw Woord is zoeter dan honig en honigzeem. Uw wil zij onze spijs, ook als Gij ons (Uw volk) tot lijden roept. Ook als Gij ons tot verloochening en verzadiging van alles buiten U, Heere Jezus, roept. Doe het ons dan genadig en krachtdadig ondervinden, dat Uw gunst meer sterkt dan de uitgezochtste spijsen, dat Uw sterkte genoeg is voor allen, die hulpbehoevend, geheel reddeloos en radeloos buiten U, o enige, eeuwige Fontein van het leven en Put van levende wateren, tot U de toevlucht nemen.

Een zalige toevlucht in een tijd van benauwdheid Voor allen, die geheel ontkleed en zonder enige schuilplaats binnen of buiten, boven of onder zich, door Uw genade de toevlucht mogen nemen tot Uw wonden om daarin en daardoor gewassen en gereinigd te worden en de gerechtigheid van God in Christus' enige gerechtigheid gevonden te hebben.

Hef een weklage op over de bergen. Hoe lopen de schapen van de Heere zonder herder op alle bergen. Ik hief mijn ogen op en Ik zag ze dolen als schapen die geen herder hebben, spreekt de Heere. Verstrooid, verward, verdeeld. Door de hond van de herder niet verzameld, maar verstrooid onder elkaar. Hoe ligt Gods volk als beenderen rondom het graf, zonder leven, zonder eenheid, zonder voedsel, zonder drenking. Hoe worden de schapen van de Heere opgegeten met volle mond. Wie verzamelt ze? Wie draagt ze op de schouders? Wie neemt ze op in zijn armen? Wie koestert ze in zijn schoot? Wie voedt ze met goed voeder, en drenkt ze met zuiver water? Hoe hangen de ugedroogde uiers van de schaapmoeders daar heen, omdat er geen gras, geen jong, vet, groen gras is, omdat de wolken geen regen druppen om onze zonden en ongerechtigheden. O, wee mij, o wee ons, dat ik en wij zo gezondigd hebben! O ingewand, ingewand mijns harten. Waar roept ons hart, keel en mond, dag en nacht tot de Heere? Eer ik u vergete o Jeruzalem, vergete mijn rechterhand zichzelf. Waar wordt dat helaas gevonden? O onze lauwheid, o onze traagheid, o onze onverschilligheid, o onze koudheid. Och, of gij koud of heet waart! maar omdat gij lauw zijt, zal Ik u uit Mijn mond spuwen, spreekt de Heere Heere. Waar is er ijver? Waar wraak? Waar onlust? Waar bidden en smeken, kermen en klagen? Wie trekt zich de belangen van Sion aan, en neemt Jeruzalems heil ter harte? O wee onze grote breuk. Leven wij niet in Kaïns eeuw: Ben ik mijns broeders hoeder? Hoe kunnen wij het stellen in het vlees, en het houden bij onze vleespotten. Hoe laten wij de dieren van het veld zuchten, de aarde schokken, en de bergen daveren. Hoe gerust zien wij Gods oordelen naderen, Zijn stromen wassen, Zijn heirbenden aankomen, Zijn ruitelij zich verzamelen, Zijn wagens zich bereiden, Zijn oordelen losbarsten. We eten en drinken onder Zijn opgeheven roede, en huppelen onder Zijn uitgetogen boven ons hoofd hangend zwaard van de Heere. Hoe diep zijn wij allen, leraars, ouderlingen, diakenen (waar zijn ze?) in slaap gevallen! Wij dromen, dat wij wakker zijn, maar slapen een zeer diepe, vaste, zorgeloze slaap met Jona. En wat zal het einde zijn? Verwoesting, volkomen verwoesting en algehele verdelging. Ik heb geslapen. Ik die had moeten waken, heb geslapen; die niet op had moeten houden krachtens mijn roeping van de Heere, U te vermanen, bestraffen, opwekken, bemoedigen met woord en daad, handel en wandel. Ik die een voorganger had moeten zijn in Israël, ben nauwelijks een nakruiper. Was voor mij geen genade, de hel was zevenmaal heter voor mij gestookt. Maar nu is er genade, maar ook die alleen, anders is er geen genade voor u, en ook niet voor mij, (of iemand van ons), maar dan ook genade geschonken om niet. Dan ook genade verheerlijkt aan de grootste der zondaren. Dan ook genade geschonken aan hem die de hemel had verbeurd, en de hel verdiend, niet alleen maar gezocht, maar ook begeerd met het gehele hart en de gehele ziel. Amen

V. Meditatie. "Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende." Hebreëen 13:13. Blz. 67

O Heere! belooft U mij te tonen, waar de mensenkinderen tegenwoordig 't zoeken en niet vinden. Hebt Gij mij bij iemand anders dan bij mij zelve te bepalen? Voorop staat: nergens is het te vinden dan bij Jezus alleen. Bij U is de rust, bij U is de verlossing; bij U is de redding en uitkomst. In U is licht, leven, kracht, genade, heil, vrede en zaligheid! Waar, waar staan Uw schapen? In een gebroken hart en een verslagen en verbrijzelde geest! Maar waar vergadert Gij Uw kudde? Waar legeren zich Uw schapen? Zeker niet bij de gebroken bakken en bemodderde wateren, want daar is geen leven voor hun zielen, noch voedsel voor hun honger, noch water voor hun dorst te halen.

Is er dan geen uitwendige gemeenschap die Gij verkoren hebt boven andere? Hoe kan er overwinning wezen zonder strijd, en rust zonder voorafgaande zorgen en kommer? Blijdschap zonder voorafgaand geweest, en vreugde zonder voorafgaande droefheid? Zo toch is gewoonlijk Uw weg. Waar zijn de zonden beweed? Waar zijn de ongerechtigheden verzoend, en de overtredingen bedekt? Waar zijn de schapen als opnieuw opgekomen uit de wasstede? Waar moet een nieuweling zich voegen? Waar zou een uitwendig bekeerde jood of heiden, door U zielgrondig veranderd en bekeerd, zich moeten scharen, en waar moet Uw volk zich verenigen?

Is het daar, waar wij tot nog toe niet zijn gekomen? Breng er ons! Zullen Uw wegen voortaan verschillende zijn? Zal het voortaan in nog meerdere takken verdeeld worden, of zult Gij de wan in Uw hand nemen, en op Uw tijd Uw dorsvloer doorzuiveren? Zou dit laatste het zijn, en het andere voorbereidend, of onder Uw toelating?

Laat slechts in stilheid en vertrouwen onze sterkte in U zijn gegrond, en wij, bewaard voor verkeerde wegen, stil achter en onder Uw vleugelen geborgen, wachten op Uw heil, gesterkt in U, de God des levens, de Herder Uwer schapen, Koning Uwer onderdanen, Leermeester Uwer leerlingen en Leidsman Uwer volgelingen. Laat ons dan uitgaan op het veld en vernachten op de dorpen. Laat ons dan buiten de legerplaats gaan, het kruis dragende en bereid gemaakt voor Uw komst, met olie in de lamp, niet slapende, maar wakende en nuchter, mag het zijn, de Bruidegom tegemoet. Hooglied 7:11 enzovoorts. Amen.

**VI. JEZUS ONDER DE HEIDENSE SOLDATEN
OVERDENKING OVER JOH. 19:1-5. Blz. 68
NAAR AANLEIDING VAN DE TIJDSOMSTANDIGHEDEN EN
VOORNAMELIJK VAN DE TOESTAND VAN GODS VOLK**

**DOOR
L. G. C. LEDEBOER**

GEREFORMEERD LERAAR TE BENTHUIZEN

DE WEST-FRIESE BOEKHANDEL - ENKHUIZEN - 1960

VOORWOORD

Ik geef dit volgende, gelijk ik het schreef. Ik had geen vrijmoedigheid het niet uit te geven. Ik moet ook opmerkzaam maken, dat ik het schreef en in de toestand daar wij in verkeren, en wat ons te wachten staat: de beenbreking van bekeerden en onbekeerden; ook nadat ik het goddeloze boek gelezen had van een ongenoemde, getiteld: De leer des Bijbels, tegenover de leer der Artikelen van eenheid der Hervormde Kerk. Wij zijn in slaap, maar de Wachter Israëls slaapt of sluimert niet! Jezus leeft; al woedt de hel! Het woord blijft, al zinken pilaren! Het zwaard staat uitgetogen, ons geloof zal beproefd worden! Zalig daar het zaligmakend is, maar wee daar het gestolen is!

L.

INLEIDING.

O onverstandigen en tragen van hart, om te geloven al hetgeen de Profeten gesproken hebben. En moest de Christus niet deze dingen lijden, en (alzo) in Zijn heerlijkheid ingaan? Luc. 24:25 en 26; zei de Heere, die Leraar der gerechtigheid, Die niet leert als de schriftgeleerden maar als machthebbende. Had de Heere niet menigmaal gezegd, dat Hij zou overgeleverd worden in de handen der zondaren, bespogen, bespot, gezeseld, verworpen en gedood worden? Hij opende hen de Schriften van Mozes en al de Profeten. Gij doet wel, zei Petrus (2 Petr. 1:19), dat gij acht hebt op het Profetisch woord, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht en de morgenster opga in uw harten.

Ik ga u voor naar Galiléa, nadat Ik zal opgestaan zijn, sprak de Heere tot Zijn discipelen; maar zij verstonden dat woord niet, dan toen het geschied was. Hoe had de Heere hen voorbereid! Zijn dood voorzeggende, opdat zij geloof en hope hebben zouden in en op de Schriften; maar zij verstonden van dat alles niets. Hierna zult gij het verstaan! De herder moest geslagen, en de schapen van de kudde verstrooid worden, om de kinderen Gods bijeen te vergaderen!

Eerst moest Hij in de dood gaan, zou Hij Zijn schapen het eeuwige leven geven!

Eerst moest het nacht worden zou de dag aanbreken en het licht schijnen in de duisternis!

Eerst moest Gods recht voldaan worden, de schuld betaald, de straf gedragen, het lijden, geleden, alle dingen volbracht worden, die voor Gods volk te doen waren bij de Vader!

Het moest eerst de ure der duisternis worden, de verrader uitgaan, de lantarens en fakkels aangestoken, de zwaarden en stokken gereed gemaakt worden, de bende te samen geroepen, Jezus gevangen, gebonden, bespot en voor Koningen en Stadhouders geleid worden, van Zijn volk verworpen, de Messias uitgeroeid worden, het lam geofferd, het bloed gestort, het vlees verbroken worden van Hem, Die Zich tot een

rantsoen stelde voor velen.

De Borg en Plaatsbekleder Zijns volks moest eerst als een lam ter slachting geleid worden en als een schaap stemmeloos voor zijn scheerders, Zichzelf opofferen voor de zonden Zijns volks. In Gethsémané werd de pers getreden! op Golgotha het recht voldaan! God was in Christus de wereld (Zijner uitverkorenen) met Zichzelf verzoenende, hen de zonden niet toerekenende, hebbende het woord, der verzoening in Zijn kinderen gelegd, daar de poorten der hel het niet overweldigen zullen. Geen steen zal van aardse gebouwen op de andere blijven; maar geen levendige steen van dat gebouw, daar Christus de uiterste hoeksteen van is, van de bouwlieden verworpen, maar bij God uitverkoren en dierbaar, zal verloren gaan. Niemand zal ze rukken uit de hand Mijns Vaders. Mijn schapen zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid! Vreest geen der dingen die gij lijden zult! Die Hij liefgehad heeft, heeft Hij tot den einde lief! Zijn waarheid is bestendig, Zijn trouw onwankelbaar, Zijn liefde onpeilbaar. Houdt u niet vreemd over de hitte (der verdrukking) onder u, die u geschiedt tot verzoeking, alsof u (iets) vreemds overkwame. 1 Petr. 4:12.

Het einde is gekomen. Het besluit baart, het zwaard is gewet, het bloed zal stromen, de buiken worden opengesneden, de vrouwen verkracht, de jongelingen gedood. Maar geen vreeze voor u, volk des Heeren! wij staan niet voor eigen rekening! Ziet niet op de naderende golven; maar op Hem, Die de golven verwekt! Koning Jezus, onze, uw en mijn dierbare almachtige, goedertieren, genadige Koning staat aan het roer!

Geen nood! de strijd tegemoet getreden! Moedig, aan 's Heeren hand, onder Zijn oog en banier, onder Zijn Koninklijke bescherming! Waar des Konings woord is, daar is heerschappij! Liefde maakt alle dingen dragelijk, geloof alles mogelijk, hoop alles licht. Het is de roede om onze zonden, maar het is een vaderlijke. Gaat zij diep, niet dieper als de Heere behaagt. Hij zal kracht naar kruis geven! Het geldt niet onze, maar Zijn eer!

Mocht de Heere, naar de onbegrijpelijke, onnaspeurlijke, diepe, grote, brede, lange, hoge, onomvattelijke en onpeilbare genade, mij, de aller-onwaardigste, meest Hem van u allen verloochend hebbende, gebruiken als een middel in Zijn hand tot uw bemoediging, vertroosting, vermaning en bestraffing. Hem is niets te wonderlijk. Daartoe wens ik met u een gedeelte van Christus' lijden te overdenken, zo de Heere mij door Zijn Geest daarin belijft te leiden. Hij roept dingen die niet zijn alsof zij waren. Niets is Hem onmogelijk. Hij heeft alle macht in hemel en op aarde. In de Naam van Jezus zullen zich buigen alle knieën dergenen die in de hemel, op en onder de aarde zijn. Hij versterke ons met kracht uit de hoogte en werke in ons het willen en het volbrengen naar Zijn welbehagen. Amen.

JEZUS ONDER DE HEIDENSE SOLDATEN

Johannes 19 : 1— 5.

Toen nam Pilatus dan Jezus en geselde Hem. En de krijgsknechten, een kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten die op Zijn hoofd, en wierpen Hem een purperen kled om en zeiden: wees gegroet, gij Koning der Joden! En zij gaven Hem kinnebakslagen. Pilatus dan kwam wederom uit, en zeide tot hen: ziet, ik breng Hem tot u uit, opdat gij weet, dat ik in Hem geen schuld vind! Jezus dan kwam uit, dragende de doornenkroon en het purperen kled. En Pilatus zeide tot hen: ziet de Mens!

- I. Letten wij vooreerst op het verband dezer woorden;*
- II. vervolgens op de handelingen en mishandelingen der krijgsknechten van de lijdende, zwijgende, verdragende Borg.*

I. Wat *het verband aangaat* geeft ons het woordje *toen* aan de hand.

- *Toen*; vooreerst aan de zijde Gods, toen het Gods tijd was, anders had Pilatus geen macht, als hem geen macht van boven daartoe gegeven ware.

- *Toen*; aan de zijde van Pilatus, toen hij een vergeefse poging gedaan had, om Jezus met gelijkstelling van Barabbas los te krijgen, het volk toegevend, zich van ongeoorloofde middelen bedienende, zijn rechterlijke macht niet gebruikende, zich uit de omstandigheden niet kunnende redden, een speelbal van het volk en zijn strijdige gevoelsbewegingen, tussen het veroordelen van een onschuldige en zichzelf in gevaar stellen van een oproer onder het volk, de oorzaak daarvan kunnende genoemd worden bij de Keizer, wegens het loslaten van één die de Joden zeiden zich voor Koning te hebben uitgegeven. Hinkende op twee gedachten; zichzelf willende behouden offert hij de onschuld op, geeft een oproerige, schreeuwende en bloeddorstige volkshoop toe; aangezet en aangevuurd door hun oversten, die hen recht en gerechtigheid hadden behoren te leren, kwam hij hoe langer hoe meer onder de wil van het volk, dat eens toegegeven zijnde, hoe langer hoe meer eiste, totdat hun wraakzucht volkomen voldaan was.

- Wat de omstandigheden betreft, ten derde, toen de Joden Barabbas hadden begeerd boven Jezus, de schuldige boven de onschuldige, de moordenaar boven de weldoener, het beeld des satans boven het beeld Gods.

II. De tijd wanneer gezien hebbende, gaan wij over tot het beschouwen van *de handelende en mishandelende Heidense krijgsknechten van het Lam Gods*, op bevel van Pilatus en tot verheuging der Joden, boven alles van hun overpriesters en ouderlingen.

1. Vooreerst geven wij acht op het bevel van Pilatus tot Jezus' geseling; daar wij niet behoeven aan te merken, dat Pilatus hier als rechter voorkomende op zijn bevel Jezus geselen liet, en dat zelf niet deed; trouwens niet met zijn handen, schoon zijn tong de gesel was, die de onschuld geselen liet. Hierbij kunnen wij opmerken, dat ook wat op ons bevel of toelating geschiedt, dat wij hadden kunnen en moeten voorkomen, ons toegerekend wordt, al laten wij dat ook door anderen uitrichten en volvoeren; daar zowel hij die het middel is, als hij die het middel gebruikt, beide schuldig staan; gelijk wij lezen dat de vonken van de gloeiende oven de mannen verteerden, die de onschuldigen op bevel van Nebucadnezar daarin moesten werpen.

2. Let ten tweede hier op de onrechtvaardige handelwijze van Pilatus, die de naam van rechter hebbende, de zaak miste, daar hij geen recht, maar onrecht sprak. Dus de naam tot de zaak in dit opzicht niets doet. Men kan de naam van 'n Christen hebben en heidens handelen, de naam van Gereformeerd hebben en Remonstrants zijn, de naam van overste hebben en onderdaan zijn, gelijk Pilatus hier onderdaan van 't volk was. Let hier op hoe het onrecht op de troon zit en het recht gegeseld wordt, hoe de schuld het meeste is bij hem die de schuldige moest straffen, en de onschuldige vrij laten; hoe de leugen triomfeert en de waarheid wordt doorploegd en vernederd.

3. Let hier op! Jezus als schuldovernemende Borg Zijns volks, dat met eeuwige geselslagen moest geslagen zijn geworden, eeuwig vervolgd door de vervloekingen der wet: vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al dat geschreven staat, dat hij dat doe; die de eeuwige geselslagen van een vertoornde Rechter, Die gewis recht doen moet, hadden moeten ondervinden, die uit het Paradijs gedreven, Gods wetten geschonden hebbende, met de eeuwige geselslagen van een wroegende consciëntie hadden moeten achtervolgd worden zijn. Let op hoe Pilatus, in de plaats van de Rechter van hemel en aarde, Die hem het zwaard in de handen had gegeven, (alle macht van God zijnde, alzo dat die de

overheden wederstaat, Gods ordinantiën wederstaat), de onschuldige Jezus (wat Hemzelf aangaat, dat Pilatus moest getuigen), als zijnde met de vloek Zijns volks beladen, en tot zonde gemaakt voor hun zonden, moest overgeven tot deze straf, die slechts slaven werd aangedaan en geen vrije burgers bij de Romeinen, bij wie die straf veel erger, heviger, wreder, verachtelijker en vernederender was dan bij de Joden, zijnde tevens een voorbereiding voor de kruisdood. Aldus eensdeels om de Joden tot ontferming te bewegen, na enigszins voldaan te hebben aan hunne bloeddorst, anderdeels om, dit niet gelukkende, dit tot een voorbereiding voor de kruisdood te doen verstrekken.

4. Let eindelijk ten laatste, hoe wij hier niet te zien hebben op Pilatus, die Jezus ter geseling overgaf en op de Joden die dat begeerden, en op de krijgsknechten, die dat uitvoerden, maar boven en voor alles, hoe wij hier te zien en te letten hebben op onszelf, die ons als rechters der waarheid en onschuld stellen, Gods Naam, eer en zaak laten vloeken, lasteren, schelden, vertrappen en verwerpen, hetzij op ons bevel of toelating of begeerte of als uitvoerders. Het nietige schepsel meer vrezende, dan Hem, Die beide ziel en lichaam kan verderven en werpen in de hel, zondigen wij tegen beter weten, tegen kloppingen der consciëntie en de vermaningen van anderen, tegen de overtuigingen des gemoeds en de uitspraak onzes monds. Het geselen der waarheid met onze tongen. Het geselen van Gods volk.

Dan, wij gaan over tot *de handelingen en mishandelingen der krijgsknechten*.

Gezegd hebbende, dat wij niet op de krijgsknechten, maar op onszelf moeten zien, als die Jezus dat aangedaan hebben en dagelijks aandoen. Jezus het Woord Gods, het afschijnsel van Gods heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld van Zijn zelfstandigheid, die de weg, de waarheid en het leven is, God geopenbaard in het vlees, die zoveel het vlees aangaat uit de vaders is, God te prijzen in der eeuwigheid. Het Woord is vlees geworden! Wiens Naam is Wonderlijk, Raad, sterke God, Vader der eeuwigheid! De enige Naam onder de hemel gegeven, door welke zondaars moeten zalig worden. Deze, die de wil Zijns Vaders tot zaligheid van Zijn uitverkorenen bekend gemaakt heeft, die leraar der gerechtigheid is het naar wie wij moeten horen, die Hogepriester is het, in Wie wij moeten geloven, die Koning, Die wij moeten gehoorzamen, die Leidsman Die wij moeten volgen. Al wat wij tegen het Woord en de wil Gods doen, doen wij hetzelfde als de krijgsknechten hier deden! Mocht de Heere er ons genadig in leiden!

A. Vooreerst dan hebben wij acht te geven op de personen, dan op hun handelingen.

Wat de personen aangaat, dat waren heidense soldaten, daar de Joden om hunner zonden wil onder het Romeins gebied gekomen waren, die hier samenstemmen met de Joden in het mishandelen, bespotten, en vertreden van Hem, Die hemel en aarde uit niet gemaakt heeft. Vooreerst zeiden we hadden wij te letten op de heidense soldaten of krijgsknechten, die Jezus mishandelden; hier letten wij op de gewapende dienstknechten van de overste der wereld, staande onder het gebied des duivels, vijanden Gods en het eeuwige leven, haters van. God, van elkander en van onszelf, geharnaste leviathans, die de drilling der lans verachten en met dikke hoog verheven schilden tegen God, en Zijn volk, ons verheffen, die niet willen dat Jezus Koning over ons zijn zal, die zeggen: wijk van ons; aan de kennis Uwer wegen heb ik geen lust! die Zijn banden verscheuren en Zijn touwen van ons werpen. Die met ons verduisterd verstand, onreine wil, verkeerde hartstochten, ongeregelde driften, zondige begeerten, vleselijke wellustigheden, wereldse grootsheden, opstaan tegen de Heere en Zijn Gezalfde. Met de helm van de hoogmoed, het schild van ijdel vertrouwen, het zwaard van eigen kracht, het harnas van eigen gerechtigheid, met het schoeisel van drift ten kwade, ons verzetten tegen de

Almachtige, in ongerechtigheid geboren, en in zonde ontvangen, dood in de misdaden en zonden, vervreemd van het leven Gods door de onwetendheid die in ons is en de verharding des harten, doende de wil des duivels, de vader der leegenen, den mensenmoorder van den beginne, de oude slang, de draak; levende, bewegende, vermakende ons in de zonden en ongerechtigheden, met de schepselen opstaande tegen de Schepper, en met de gaven tegen de Gever, verhard tegen Gods roepstemmen, geleerd ten kwade, geoefend in de zonden.

B. Zien wij nu hun werk, dat volgen wij in de verschillende delen.

Ten eerste *het nemen van Jezus, en het bijeenroepen en vergaderen van de bende over Hem.*

1. Ten eerste letten wij op de uitdrukking: *toen namen de krijgsknechten Jezus.*

Toen de tijd gekomen was, toen Jezus Zich vrijwillig over had gegeven, om de wil des Vaders te volbrengen, in de handen der zondaren, om de profetieën te vervullen, zo van de oude dag als van Hemzelf. Bevel gekregen hebbende van Pilatus namen zij Hem, Die de Satan de kop zou vermorzelen, Die de zee en stormen tot zwijgen bracht, Die de doden opwekte. Als vrijwillige slaven der zonden, dienstknechten des Satans, gehoorzamende de bevelen van de mensenmoorder, onder wiens macht en ijzeren scepter wij allen staan, onherboren, doen wij hetzelfde wat de krijgsknechten van de stadhouder deden aan Jezus.

Zij namen Hem met zich in het rechthuis, handelende met de waarheid naar eigen wil en zin, begeerten en bedoelingen, er over heersende! *Schijn* van recht uitoefenende, menende het wel te hebben en recht te handelen, namen zij Jezus met zich in het *rechthuis!* Het had de naam en niet de daad! Het recht woonde er niet in. Allen vergaderden tegen één, de ganse bende over Hem vergaderende, alle krachten te samen spannende, alle machten bijeen voegende, als bijen en vliegen, alle de wolven tegen één schaap, Die, als een lam ter slachting werd geleid en als 'n schaap stemmeloos voor zijn scheerders. Een teken van de ganse hellemacht op Christus losgelaten. De ganse bende van Zijns Vaders toorn, de ganse bende van de vloeken der wet, de ganse bende van Zijns volks zonden en ongerechtigheden, de ganse bende onzer krankheden op Hem gekomen, de schuldovernemende Borg Zijns volks, één voor allen! Niet één met Hem, Hij alleen tegen allen, onder allen, voor allen. Zó was de waarheid niet bij de menigte maar bij die Eéne, Die de waarheid zelf was! Zo vergaderden de kinderen der duisternis tegen de Vorst des hemels en Koning der aarde. Zo vergaderden de wateren zich tegen de rotssteen en de stormen om de hoge toren en dalen de regenplassen op de bergen. Zo pakken de wolken zich te samen, dringen dicht op één en breken los.

2. Hij, Die de sterren bij name roept, over Hem wordt een bende te samen geroepen; door Wie de hemelen gemaakt zijn, over Hem vergaderen de schepselen; door Wie alle dingen zijn, tegen Hem zijn alle dingen. Die alles beheerst, wordt door allen overheard, Die alle macht heeft schijnt krachteloos, Die de Satan bindt met eeuwige ketenen wordt vastgebonden, Die de hemel uitrekt als een dunne doek, wordt uitgerekt! Die de hemel kleedt met heerlijkheid, de lucht met wolken, het aardrijk met gras voor de beesten en kruid voor de mensen, die alle mensen kleedt om de schande onzer naaktheid te bedekken *wordt ontkleed door onreinen.*

De onschuldige in de handen der schuldigen, de reine in de handen der onreinen, de heilige in de handen der onheiligen, de Schepper in de handen van Zijn schepselen! Niet voor Hem zelf, maar voor de Zijnen, die overgegeven hadden moeten worden zijn aan de eeuwige tormenten des duivels, ontkleed van alle heerlijkheid, ontkleed van het beeld Gods, in onze eeuwige naaktheid en schande gesteld moesten zijn! die naakt

hadden moeten gaan in onze schuld, die eenmaal naakt gingen in onze onschuld, in Adam. De Schepper ontroven wij het Zijne, en geselen Hem met Zijn eigen werken, in het afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid, in Zijn volk, in Zijn Woord, dat wij ontkleden van Zijn heerlijkheid, ontnemen Zijn sieraad, beroven van Zijn eenvoudigheid, het kleed van gerechtigheid, heiligheid en onnozelheid, zuiverheid, reinheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, nederigheid, openbare belijdenis der waarheid afscheurende, elkanders eer, naam, sluiers afrukkende, boven alles Gods Naam, eer en zaak openlijk door de menigte latende vergruizen, vertreden, vertrappen; het woord, de waarheid, de trouwe, eerlijkheid, gerechtigheid, scheidende van de waarheid, ontdekkende elkanders schande en schaamte openlijk voor de wereld; laster werpende op elkander, verkeerde bedoelingen toeschrijvende aan elkander; eigen eer, aanzien, grootsheid, heerlijkheid, pracht en gezag, heerschappij zoekende, en daarmee de waarheid bedekkende en omkledende; eigen gerechtigheid hangende om de waarheid, de waarheid bedekkende met leugens, de liefde met haat, de trouw met ontrouw, de eerlijkheid met oneerlijkheid, het licht met de werken der duisternis en de oprechtheid met de onoprechtheid. Waar verschijnt de waarheid in deze dagen in haar eigen kleed?

Ontkleden wij haar niet met de ganse bende onzer vleselijke bedoelingen, wereldsgezinde handelingen, onheilige gewoonten? Is de waarheid, liefde en trouw wel kenbaar? Waar is de heiligmaking uit de rechtvaardigmaking vloeiende, als vruchten van een goede boom? Waar wordt Christus beleden, de waarheid zo als zij is, in haar eigen kleed? Wordt zij niet bedekt, verborgen gehouden, onteerd, met veelvervige bloedrode, eigen gemaakte versleten klederen (uit oude hoeken opgezocht) van ketterijen, dwalingen, eigen eer bedoelende, uit hoogmoed spruitende, wijzer zijnde dan de Heere! Hij zal door de vijanden, Pilatus bende te samenroepende over Zijn volk, onze klederen, bedekselen der schande, bloedrode rok van haat, nijd, twist en tweedracht, scharlaken klederen van hoogmoed, wereldsgezindheid, veelkleurig kleed van leugenen, geveinsdheid, huichelarij, vleselijkheid, pracht en praal komen ontnemen, ons in onze schande en naaktheid daar stellen voor het oog der volkeren, en het kleed van schande en slaafse dienstbaarheid op ons werpen!

Onze hoogmoed zal worden bespot, onze trotsheid veracht, onze wereldgezindheid betugeld, onze eer ontroofd en onze sluiers ons ontnomen worden! Ons pralen op onze werken, ons tol betalen aan de wereld, onze gelijkvormigheid met de kinderen der duisternis zal de Heere komen bezoeken!

De bende zal over ons te samen geroepen worden, bevel gekregen hebbende van de Stadhouder, om ons onze klederen te ontroven, het recht Gods uit te oefenen, Zijn oordelen uit te voeren, Zijn wil te volbrengen, Zijn besluit daar te stellen! De Filistijnen over u! De Heere zal ons komen onderzoeken en doorzoeken, ontnemen wat wij ontnamen, en geven wat wij niet gegeven willen zijn! Hebben wij de waarheid onteerd, wij zullen onteerd worden, hebben wij de waarheid vertreden, wij zullen vertreden worden. Wij hebben de belijdenis verborgen; maar de Heere zal ze openbaren en aan het licht brengen; wij hebben de waarheid verborgen, en onder gehouden in leugens en schandelijke handelingen; maar de Heere zal ze ontdekken en ontdoen van ze omgehangen klederen. Hij zal klederen van vreemde dienstbaarheid op ons werpen, samengeroepen benden zullen hun klederen van dienstbaarheid op ons werpen, en ons betalen voor onze hoogmoed met onze hoogmoed!

Zalig daar Christus de vloek voor heeft gedragen, de zonden op Zich genomen, beladen met onze schuld, onze schuld op Hem geworpen, de vloeken der wet op Hem gevallen, de toom des Rechters op Hem gedaald, omhangen met onze vloek, beladen met de last onzer zonden, onze krankheden op Zich genomen, onze schande gedragen; en voor onze

hoogmoed, rebellie, opstand tegen onze God, Schepper, Weldoener, ongehoorzaamheid, bedekselen der schande, wereldsgezindheid, pracht en praal, eer en aanzien, koningschap, Gode gelijk willende zijn, de onschuld verloren hebbende, met oneer bekleed geworden zijnde, ons verheffende op onze schande, heeft geboet en betaald! Zijne heerlijkheid verlaten, onze schande dragende, de onschuldige geworden tot een schuldige, de rechtvaardige tot een onrechtvaardige!

O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorgroendelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! Onze ongerechtigheden gedragen om Zijn gerechtigheid ons toe te kunnen passen, die eerst moeten ontkleed worden van eigene, zullen wij bekleed worden met Christus' gerechtigheid, die eerst in onze naaktheid gesteld zullen moeten worden, eerst ontkleed, zullen wij worden gekleed en bekleed.

3. En de krijgsknechten een kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten die op Zijn hoofd.

Bespottende Hem, die waarachtig Koning was in Zijn vermeend Koningschap, gelijk zij meenden, want dit blijkt uit hun ganse handeling. Zij zetten Hem, voor Wie de sterren duisternis zijn, een kroon van gevlochten doornen op. De Heere van hemel en aarde! Die zeide: Vader! verheerlijk Mij met die heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was. Hoe kronen wij de waarheid met listig samengevlochten redenen, samengeraapt uit ons vleselijk verstand en dwaze wijsheid, blindheid en onkunde! Niet van boven, maar van beneden onze wijsheid halende, een kroon van gevlochten doornen van menselijke leerstellingen, rechten en inzetten, eer bedoelende van mensen! Kronen van eigen gerechtigheid zettende op Hem, Die beladen met de doornvloek der Goddelijke om wraak roepende geschondene heiligheid en rechtvaardigheid, Gods gerechtigheid voldaan en betaald heeft door een vloek te worden voor vervloekten, beladen met de doornenkroon van Adams vloek; een doornenkroon bereidende van martelaarschap, bij 't verloochenen van Zijn borgtochtelijk, verzoenend, schuldbetaland lijden en sterven!

Een doornenkroon bereidende van verloochening van Zijn eeuwig woonschap, Godheid, Eenswezendheid met de Vader; dus Hem van Zijn heerlijkheid, waardigheid, aanbiddenswaardigheid berovende! Hem kronende met waarheid en leerstellingen, maar zonder vruchten van waarachtige bekering, gelijk de wel bladeren, maar geen vruchten dragende vijgeboom; Hem kronende in Zijn rechtvaardigmaking, maar verloochenende in de heiligmaking, en dus het eerste missende; want het zaligmakend geloof brengt vruchten voort, door het inzijn in Christus, ons leven met Christus verborgen zijnde in God!

Gevlochten doornenkronen, van aardse Koningen te kronen met de kroon die Koning Jezus toekomt en Christus kronende met een welberedeneerde samengevlochten kroon van ongelovigheid, ondankbaarheid, en vleselijke werken!

Gevlochten doornenkronen van liefdeloosheid, haat, nijd, twist onder elkander, die een kroon en sieraad van Christus moesten wezen.

Gevlochten doornenkronen van leden der Gereformeerde kerk, van Remonstrantse, Pelagiaanse, Sociniaanse, Arminiaanse beginselen, ja erger dan die allen. Ons land verzinkt onder de vloek!

Samengevlochten doornen, zijn wij geworden nabij de vervloeking der onbekeerden, die hun kronen niet werpen voor de voeten des Lams, en nabij de verbranding wat aangaat de boze werken en handelingen van Gods volk!

Zijn de samenkomsten en vergaderingen niet menigmaal gevlochten doornenkronen, dor, mager, stekelig, onvruchtbaar, vol haat, nijd, twist en tweedracht! Is de ganse kerk tegenwoordig niet een samengevlochten doornenkroon?

Welk een kroon staat er tegenwoordig op de kerk en Gods volk die de Kerk uitmaken? Welke kronen worden Christus bereid en opgezet? Waar is de onderlinge samenbinding, vereniging, groei en leven, leven en vruchtbaarheid? Zijn wij Naomi niet meer, mochten wij dan Mara (bitterheid) ons benoemen! Mocht er een roepen komen: de dood is in de pot!

En die gevlochten doornenkronen worden Christus op het hoofd gezet, met eigen handen, alsof de kroon, waarmee Zijn Vader Hem kroonde niet goed genoeg was en verflenst is!

Christus laat zich bespotten, maar niet altijd! Ook Hij bereidt een kroon van doornen die Hij ons op 't hoofd zal drukken, die ons bloed en tranen uit de ogen zullen persen! De Heere zal ons vlees met doornen kastijden, en de bende over ons te samen roepen. Zalig voor wie Hij de vloek heeft gedragen en de zegeningen verworven; dan is de doorn gezegend, dan wordt de roede geheiligd, die wij Christus Zelf in de hand geven, in Hem als Koning niet gelovende, ten minste niet belijdende en belevende.

4. Die steunt op eigen kracht, vleselijke wijsheid, mensenverbonden, aardse machten, groten der wereld of wat het zijn mocht, zonder enig en alleen op Christus macht te steunen, *steekt Hem een broze rietstok in de hand!* Die Hem aanbidden als Koning, maar niet beleven, staken Hem een rietstok in de hand!

Die menen of schijnen te menen, dat Hij Zijn ijzeren scepter en gouden kroon niet droeg, steken Hem een broze rietstok in de hand!

Die meer hen vrezen die het lichaam doden kunnen, dan Die beide ziel en lichaam kan verderven en werpen in de hel, steken Hem een broze rietstok in de hand!

Die menen dat onze dierbare Koning Jezus niet zou kunnen redden in de aller-moeilijkste omstandigheden, steken Hem een broze rietstok in de hand!

Die menen, dat Pilatus met zijn bende, Overpriesters, Schriftgeleerden, Ouderlingen, de scharen, iets vermogen zonder Hem, steken Hem 'n broze rietstok in de hand!

Die (mocht schaamte, dat wel eens gebeuren mag, mijn aangezicht bedekken!) in kerkelijke bedieningen geplaatst, de tucht niet gebruiken, steken Jezus een broze rietstok in de hand; of die ze verkeerd gebruiken, in eigen kracht! daarmee de gevlochten kroon slaande op Christus' hoofd en dat doen bloeden!

Onszelf wrekende en de wrake de Heere niet overgevende, dragen wij de ijzeren scepter, die Christus ontrukkende, en Hem een broze rietstok in de hand gevende! Door (Christenen hetende) heidense wetten in Kerk en Staat te gebruiken, steken wij een broze rietstok in Jezus' hand!

Door onze kinderen ten doop te brengen, en in de wereld op te brengen, avondmaal te houden en in de wereld te leven met de wereld, onze belijdenis af te leggen en nooit aangenomen te hebben, de Naam van 'Christen en van Gereformeerd te hebben, maar de kracht missende, de waarheid berovende van zijn kracht, schijn voor zijn, uitwendig voor inwendig, letter voor geest, is alles Christus in plaats van Zijn Koninklijke rechtmatige scepter Hem in de hand te laten, die er uit te nemen (schoon hij er in blijft, want dat kan de ganse hellemacht niet doen) en een broze rietstok in de hand te steken!

Ja, dat is bespotten van Hem, die met de mond, handen, knieën, schijnen tot Hem te naderen en het hart verre van Hem hebben! Biddende wat wij niet menen, aanbidden Die wij niet kennen of er niet voor erkennen, gelijk alle Godloochenaars, die Christus' Godheid ontkennen, zo wij niet bidden uit behoefte en begeerte, en het uitwendige geen teken is van het inwendige.

Als wij leunen op rietstaven van eigen kracht en gevlochten kronen van eigen gerechtigheid, en purperen mantels van eigen werken. Slaande Christus vlak in het aangezicht, door vlak tegen de waarheid in te handelen, de vermaning niet te horen, veel

min op te volgen, ja onze vuile boosheid daarop werpende, onze vijandschap en ingekankerde haat tegen de waarheid te kennen gevende, daar tegen spuwende, bespottende; zo weinig onze zaligheid achtende als speeksel dat wij uitspuwen, zo weinig om God gevende!

Zo verwerpende Christus, zo het beeld Gods verworpen hebbende! zo vijandig jegens Gods volk en die het beeld Gods dragen of in de vreze des Heeren wandelen en ons de waarheid zeggen! ja zo verwerpende de geboden des Heeren, door onze vleselijkheid, spuwende op 'hen die in de vreze des Heeren wandelen, omdat onze vleselijke werken bestraft worden, dat toeschrijvende aan werkheiligheid en wettischheid, door ons vleselijk en zorgeloos bestaan.!

5. Zo bracht Pilatus Jezus uit, deze woorden tot het volk sprekende: *ziet de mens!*

A. Overgegeven van Zijn eigen volk, voornamelijk van de Overpriesters en Ouderlingen, verraden van Zijn Apostel, verloochend van Zijn Discipel en Apostel Petrus, verlaten van Zijn vrienden, omringd van Zijn vijanden!

Overgegeven in de handen der zondaren, de Koningen der aarde zijn te samen opgestaan, en de oversten zijn bijeenvergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, Welke Gij gezalft hebt, beide Herodes en Pontius Pilatus met de heidenen en de volken Israëls, om te doen al wat Uw hand en raad te voren bepaald had, dat geschieden zou. Het was de ure der duisternis. Ziet die lijdende, zwijgende en verdragende Borg! Het was niet voor Hemzelf! Niet Mijn maar Uw wil geschiede, sprak de Heere Jezus tot Zijn Vader in Gethsémané, Wiens spijs het was de wil Zijns Vaders te doen. Die de Raad Zijns Vaders zou uitdienen, in Wien het welbehagen des Vaders was!

Die in de plaats gesteld als schuldovernemende Borg Zijns volks, al de last der zonden, zwaarte der schuld, vloek der wet, des Richters toorn, krankheden op Zich genomen heeft, door Wiens striemen ons genezing is geworden, die des Richters toorn heeft gedragen om des Vaders zegeningen ons te verwerven; Die met de vloek beladen, ons Zijn zegeningen schenkt! Die bekleed met onze ongerechtigheden ons bekleedt met Zijn gerechtigheid! Die al de last, zwaarte en het gewicht der dingen, die te doen waren voor Zijn volk bij Zijn Vader, heeft gevoeld; Die tot zonde gemaakt, voor Zijns volks zonden geperst werd tot het volbracht was; Die met Zijn oren hoorde, met Zijn ogen aanschouwde alle de ellenden, zonden, jammeren, ongerechtigheden; Die in Zijn heilige, vlekkeloze, onzondige natuur, in ziel en lichaam, de gevolgen van de zonden moest dragen, ja de zonde zelf in al zijn Godonterendheid, afschuwelijkheid, walgelijkheid, moest gevoelen! Eeuwig wonder van genade! De Vader geeft Zijn Zoon, de Zoon Zijn leven, bloed, gerechtigheid, heiligheid aan Zijn volk, van de Vader Hem gegeven voorde grondlegging der wereld! Die leed voor onze hoogmoed, zinnelijkheid, wereldsgezindheid, ongehoorzaamheid, ondankbaarheid, rebellie, op- en tegenstand tegen de Heere, onze Schepper, Die wij alles verschuldigd zijn, uitgenomen de zonden, die ons vervreemden van de Schepper en de schepselen doen stellen boven de Schepper, onze wijsheid boven des Heeren wijsheid, onze eer boven des Scheppers eer, schepsels vreze boven des Heeren vreze!

B. *Ziet de mens!* De schending van het beeld Gods! hoe wij Gods beeld verdorven hebben! Gods beeld vernielende, verguizende, vermalende, vertrappende, bespuwende, bespottende en verachtende! Hoe wij (Christus als de schuldovernemende Borg Zijns volks) Gods beeld in Adam geschonden hebben! Hem schendende, smadelijk handelende, verwerpende, bespottende, verachtende, ons speeksel op Hem werpende, onze verachting op Hem uitgietende! Verachtende, bespottende, bespuwende de waarheid, doen wij dat Christus aan, Die de weg, de waarheid en het leven is! Zijn volk

verachtende, doen wij dat Christus aan in hen, omdat zij het beeld Gods dragen! Gods geboden verachtende, verwerpende, bespottende, bespuwende, doen wij dat Christus en in Hem God de Vader aan, Die Zijn wet in Zijn binnenste ingewand geschreven had! Gods toorn droeg het Lam in de vloeken der wet, die op Hem kleefden, de slagen der wet die op Hem vielen, de smaadheden die op Hem zonken, de verachtelingen en bespottingen die op Hem uitgestort werden; Hij verdorven van die eeuwig verdorven hadden moeten worden zijn, Hij bespot van die eeuwig bespot hadden moeten worden zijn; Hij bespuwd van die een uitspuwsel geworden waren. Hij verworpen van hen die eeuwig van Gods heilig en vlekkeloos aangezicht verworpen hadden moeten worden zijn. Hij veracht, bespot, verworpen, gezeseld, smadelijk gehandeld om onze schending van Gods deugdenbeeld, de schending van de deugden Gods en de zonde van gekwetste Majesteit, opstand en rebellie tegen de Heere van hemel en aarde. Gods wetten vertreden, Zijn geboden veracht, Hem naar kroon en troon gestoken! Gods vloek op ons geladen, Zijn toorn verdiend, Zijn zegeningen onwaardig, verlaten van God en het schepsel! Die verstoken van de minste verkwikkende ademtocht een prooi van de duivelen in de hel, eeuwig de ontzaggelijke, ondragelijke, vreselijke toornfloed van de Heilige en Rechtvaardige Rechter van hemel en aarde hadden moeten ondervinden.

O eeuwig wonder hemel en aarde onbevattelijk en onbegrijpelijk! de Engelen begerig om in te zien! o diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! Wie heeft de zin des Heeren gekend, en wie is Zijn raadsman geweest! God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, God geopenbaard in het vlees; het Woord is vlees geworden. Gods Zoon tot zonde gemaakt! De gezegende een vloek geworden, de verheerlijkte een verachte! De beklede met Majesteit en heerlijkheid, ontkleed! Die gediend werd van alle de Engelen, bespot en bespogen van de zondaren en heidenen! Die de scepter draagt van hemel en aarde, een rietstok in Zijn hand!

C. *Ziet de mens!* Ons beeld in Hem, onze straf op Hem, Gods heiligheid en rechtvaardigheid in het straffen der overtredingen! Godmens ondersteund door Zijn Godheid om de last des toorns des Rechters van hemel en aarde te kunnen dragen; Gods eer ontroofd, Christus, voor Zijns volks schuld lijdende, van ere ontroofd; Gods heerlijkheid ontluisterd, Christus van heerlijkheid beroofd! Gods wil verzaakt, Christus overgegeven aan de wil van het vlees! de zonden veroordeeld in het vlees! ontkennende Christus' Godheid, wordt de ganse leer der verzoening ontkend, gelijk in deze dagen dat gepaard gaat! ontkennende de wraakvorderende gerechtigheid van Gods ontzaggelijke Majesteit, ontkennen wij het wezen Gods, de aard, de grootheid en lelijkheid der zonden, en Christus' lijden en sterven, dat Hij in het vlees gekomen is om zondaren zalig te maken, de gevallen mens in Adam wederom met God te verzoenen! Die is de anti-christ! Die niet dan een mens in Christus zien, staan met de blinde Pilatus gelijk, al verklaren zij Hem ook met hem onschuldig; al houden zij Hem voor een zoon der goden, van hogere oorsprong dan van een menselijke natuur, ja voor de allervoortreffelijkste der geschapen wezens; zij geven Hem met Pilatus over! zij ontnemen Hem Zijn eer en heerlijkheid, aanbiddende een spotkoning, het maaksel hunner eigen handen en het vormsel van hun eigen inbeelding; kronen Christus, de Gezalfde des Vaders met eigen gemaakte kronen, gevlochten met hun eigen vingers, die 'drukkende op Zijn hoofd in eigen kracht.

D. *Ziet de mens!* De hoogmoed, trotsheid, eigenwaarde, werkelijkheid en kracht, bespottende de Christus, uit genade niet zalig willende worden! God tot zonde

makende, door zonder voldoening aan de geschonden Deugden Gods een weg ter verlossing daar te stellen! God tot leugenaar makende door de vloek op de overtreding van de wet bedreigd, ten dage als gij daarvan eten zult, zult gij de dood sterven, weg te nemen zonder vervulling daarvan!

Ziet de mens! Zijn heerlijkheid, glans, majesteit, eer en aanzien, hoogmoed en trotsheid, pracht en praal, weidse klederen, doornen kronen en purperen mantels en gebroken rietstaven! De mens gekroond, God ontkroond, de mens Gode evengelisch willende zijn, gekleed door de duivel!

Zie in Christus als in een spiegel uzelf! zie de ware gedaante des mensen in die spiegel van Gods rechtvaardige toom, het was toch niet voor Hemzelf! Zie daarin de verhoging, verheffing, aanbedding, verheerlijking, vergoding van de mens!

D. Zie daar mens, uzelf! Zie daar christen! Christus in uw plaats! Ziedaar schepsel de toorn des Scheppers over de zonde! de liefde des Vaders in het geven van Zijn Zoon en het straffen van de zonden Zijns volks in Zijn Zoon! Zie het verwerpen van Christus, geen gedaante of heerlijkheid aan Hem, geen gestalte, dat wij Hem zouden begeren! de zonden veroordeeld in het vlees. In Hem onze koninklijke waarde in zijn ware gedaante ten toongesteld. De steen des aanstoots en rots der ergernis voor alle hoogmoedigen, beminnaars van zichzelf, eerzoekers voor zichzelf, lofbejagers der mensen, verheffers van de menselijke waarde en rechten van de mens, deugdaanbidders zonder erkenning van alle menselijke onmacht en onbekwaamheid en verlorenheid, doem- en vloekwaardigheid! Christus verwerpene, Die de zonden tentoongesteld heeft! Zijn Koningschap bespottende! Zijn Koninklijke waardigheid en heerlijkheid miskennende en verloochenende! Uitwendige eerbewijzingen zonder inwendige behoeften! uitwendige vertoningen zonder inwendige begeerten! uitwendige kniebuiging zonder inwendige gebrokenheid en gebogenheid des harten! Godsdiensten zonder God! Erediensten zonder Gode ere te geven! Christenen zonder Christus! gereformeerd zonder reformatie! gebouwen zonder grondslag! afscheiding van uitwendige menselijke inzetten zonder verbinding aan Gods geboden! Letterkennis zonder Geestes bevinding! Waarheid zonder warmte! Licht zonder leven! Strijd voor de waarheid, zonder strijd tegen de zonden! Vrijheid des vleses zonder vrijheid des geestes! Verheffing van het schepsel zonder vernedering voor de Heere! Laag vallen op anderen en zichzelf verheffen, strijden voor het mindere en het meerdere overgevende.

Jezus lijdt het meest van Zijn volk voor wie Hij heeft geleden! Hoe meerder licht hoe meerder leven, want het licht is 't leven der mensen. Hoe meerder kennis hoe meerder liefde, want dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen de enige waarachtige God en Jezus Christus Die Gij gezonden hebt; en God is liefde. Het koninkrijk Gods bestaat in vrede, gerechtigheid en blijdschap. Gods vreze wordt gemist, Gods eer niet bedoeld! Wij leven onszelf, het licht is duisternis geworden, het zout smakeloos, het goud verdonkerd! Er is een algemeen liberalisme uitgegaan, ongebondenheid, vrijheid des vleses, een iegelijk heeft 'n weg, die hem goeddunkt, daar is geen dragen van elkander, of 't is vermenging van vlees en geest, dat nooit te vermengen is.

Jezus zwijgt, en het vlees spreekt. De Heere houdt Zich verborgen, en de mens komt voor de dag. Wij liggen onder het oordeel van verblindings en verharding. De Heere geeft ons over aan het goeddunken onzer harten. Wij zijn blind voor de waarheid, onze gebreken en wegen! Er is geen kracht! Wij zijn onze sterkte kwijt! Allen hebben wij onze weg bedorven! Wij hebben allen Jezus en wij missen Hem allemaal! Wij spreken niet dat de Heere niet krachtens Zijn verbond nu en dan aan Zijn volk goed zou zijn, of geen mensen of kinderen zou bekeren. Hij is aan niets gebonden. Hij is vrij, maar wij gebonden!

Wij zijn blind, zodat wij tegen elkander lopen, maar onze mond houdt de Heere open, dat wij adem halen! Maar daarin ligt al mede het oordeel, dat wij daarmee onze verkeerde wegen en handelingen goed maken. Het is, nacht! de werking en vruchten des Geestes worden gemist in deze dagen, ter ontdekking, bevestiging en heiliging; de gemeenschap der heiligen, de beproeving des geestes, de doding der zonden, de vreze Gods en dus ook de vrede wordt gemist, de aarde en aardse dingen hebben de overhand, daar is geen loslating of losmaking van de zien- en zinnelijke banden en boeien, die ons kluisteren, daar is een strijden voor de zonden en een strijden tegen de Geest en Zijn werkingen, geen liefde tot de geboden des Heeren; geen volgen van het Lam. Wij zijn ziende en daarom blind. Wij zijn wijzer dan de Heere en Zijn woord en daardoor dwaas. Wij zijn doof voor de stem des Heeren en horende naar verleiding. Wij zijn traag in het goede, en snel in het kwade.

Wij zijn stom voor de daden des Heeren en sprekende van de daden der mensen, blind voor eigen en ziende op anderer gebreken. Het ontbreekt ons aan zelfkennis en aan Godskennis. Wij kennen de stem des Heeren niet meer. Wij missen Gods Geest. Wij zijn vol van eigen en ledig van 's Heeren werken!

Wij zoeken daar het niet te vinden is. Wij werpen het net aan de verkeerde zijde en geven geen acht op des Heeren daden. Wij horen de roede niet, en wie ze besteld heeft! Wij geven geen acht op de tekenen der tijden, en zijn onbereid voor Zijn oordelen. Wij waken en bidden niet. Het is nacht!

E. Jezus kwam uit, dragende de doornenkroon, en de purperen mantel, en de rietstok; Hem nu niet opgezet en omhangen en in de hand gegeven van de wereld, maar van Zijn eigen volk!

Jezus lijdt 't meeste van Zijn volk, door liefdeloosheid, 's vleses werken, schijnvereniging, hoogmoed, zelfverheffing, eigen kracht! Wij doen elkander aan, wat de krijgsknechten Jezus deden! Wij drukken en steken elkander. Wij bekleden en bespotten elkander! Werpen schande op elkander en ontdekken elkanders naaktheden, gebreken en verheugen ons daarin. Wij vleien elkander met de mond maar menen 't niet binnen in ons hart!

Wij doen elkander kwaad! Veroordelen 's Heeren werk lichtvaardig. Wij zijn ineengevlochten doornen, zonder Geestes vruchten of werken! Onze schande wordt openbaar! Zie de mens, onze naaktheid en schaamte worden ontdekt voor het oog der wereld! Wij bedekken de waarheid, bedroeven de Geest, liegen en bedriegen, de wereld gelijk! Wij zijn onkenbaar voor de wereld, een schouwspel voor mensen en Engelen. Onze sluier is ontroofd! Veelkleurige belijdenissen hangen wij om de waarheid! Kunnen de naakte waarheid niet verdragen! Zwijgen daar wij moesten spreken en spreken daar wij zwijgen moesten. Wij lijden als kwaaddoeners. Wij bereiden de roede en de doornen, het juk van vreemden ons door onze ongerechtigheden! Wij geven God oorzaak om te klagen, en heffen geen klaagtoon aan over onszelf! Wij bedekken Zijn oordelen, verbergen Zijn wil, bedoelen onszelf! Jezus zwijgt, lijdt en draagt, maar wij dragen niet het uniform van Christus, vertonen niet Zijn beeld, volgen Hem niet waar Hij gaat! kennen Hem niet! dragen Zijn juk en last niet, dat liefelijk en zacht is.

O Heere! dat wij zo gezondigd hebben! *O, wonder van verdraagzaamheid, wat draagt Gij in Uw volk!* Mochten wij de zonden niet kunnen verdragen! De vleselijke werken niet kunnen verdragen! De leugen, ongerechtigheid, haat, nijd, twist en tweedracht niet kunnen verdragen.

O Heere! weer dat juk van onze schouders! O Heere! ontdek Uw volk! O Heere! ontnem Uw volk de bedekselen der schande! Dat rieten scepters dragen! Dat onze

vingers verstijven en lam worden om geen doornenkronen te vlechten voor elkander! Dat onze monden gesloten worden om geen speeksel op elkander te werpen! Dat onze knieën stijf worden om niet te bukken voor schijn, dat geen wezen heeft, voor de werken van onze handen, en het weefsel van onze vingers om dat te aanbidden!

Laat ons Uw gramschap dragen, Uw roede kussen, Uw oordelen billijken! lijden, wat Gij ons op wilt leggen, zwijgen onder Uw kastijdingen, dragen Uw slagen. Laten de benden der heidenen zich over ons verzamelen, door U geroepen om onze zonden, Die geen onverschillig aanschouwer van al deze gruwelen onder Uw volk, gekocht door Uw bloed, zijn kunt. Die gewis komen zult en niet achter blijven.

Als de krijgsknechten komen over ons, en ons ontkleden en met doornen ons beproeven, ons drukken en benauwen, het ons bang en zwaar maken! Als Romeinse soldaten zich om ons verzamelen, op bevel van hun Pilatus, Rome's Stadhouders, rode purperen mantels ons worden omgehangen, bespot en veracht; op onze hoofden gereden wordt; de geestelijke en wereldlijke priesters en heidenen, ja ons eigen volk ons overvallen! *sta dan op tot de strijd!*

Vervult dan Uw belofte: *als haar bange zal zijn, zullen zij Mij vroeg zoeken.* Heilig Uw roede en oordelen, beproeving en verzoeken aan de zielen van Uw volk! Laten ons de zonden meer drukken dan de slagen! Laten de overtredingen ons meerder en zwaarder wegen dan de mate der benauwingen; laten onze werken ons banger vallen, dan hun verdrukkingen! Laat de roede bloeien; honig uit de roede komen! Laten Uw slagen op Uw verhard, versteend, onvermurwd volk tranen voortbrengen door het breken onzer harten in ootmoedig berouw.

Breek onze harten, eer de vijanden onze beenderen breken, zet onze harten in brand, eer zij onze lichamen verbranden, laat het zwaard des Geestes door onze zielen gaan, eer het zwaard des vijands onze lichamen kliëft. Geef kracht en sterkte, moed en vertrouwen, liefde en vreze voor Uw heilige Naam! Doe ons staan in Uw kracht! Verbreek onze krachten en volbreng Uw kracht in onze zwakheid en laat Uw genade ons genoeg zijn. Amen.

VII. Enige gedachten over de tien plagen van Egypte

Vermeerderd met twee gedichten over het vaderland

Firma B. de Kler
Leiden, 1904

Uit Luthers voorrede over de profeet Jeremia:

Wij leren uit Jeremia onder andere dit, dat, gelijk gewoonlijk hoe nader de straf is, hoe erger de lieden worden; en hoe meer men hun predikt, hoe hoger zij het verachten; dat men vat, wanneer God straffen wil, dat Hij de lieden verstokken laat, opdat zij zonder alle barmhartigheid ondergaan en met geen berouw Gods toorn verzoenen.

ENIGE GEDACHTEN OVER DE TIEN PLAGEN VAN EGYPTE

De eerste plaag

Water in bloed veranderd

In Exodus 7 : 17 lezen wij: *Zo zegt de Heere, daaraan zult ge weten dat Ik de Heere ben: ziet ik zal met dezen staf, die in mijn hand is, op het water, dat in deze rivier is, slaan en het zal in bloed veranderd worden, enz.* — Dit is de eerste van de tien plagen. De zegeningen in oordelen veranderd. Het klare, heldere, aangename, zoete en verkwikkelijke dorstlessende water, zo noodzakelijk, zo tot behoefte voor mensen als vee, als ook tot reiniging en verfrissing. En nu dat levende, vloeibare water, veranderd in bloed, zodat de vis daarin stierf en de rivier stonk, zo wezenlijk was dat wonder, *op een ogenblik* door de Schepper daargesteld. En bemerkt daarin hoe dat het bloed der daarin versmoorde kinderen tot hen riep om wraak en hoe dat de Heere gelijke zonden met gelijke plagen bezocht, en zij de gevolgen van hun eigen zonden moesten drinken. Het levende kind gedood, het levende water bloed! Het geliefde van de Jacobs kinderen ontnomen, ontnam hun de Heere (en als nog maar in het begin der oordelen) hun geliefde spijze de vis. *Ik zal wegrapen de vissen der zee, Zefanja 1 : 3.*

Gedenkt aan Nederland, de vroegere grote en kleinere visserijen, zo ruimschoots gezegend. En hoe dat bloed geworden water hun Gods oordelen en rechtvaardige straf aankondigde, zijnde alsmede een teken van hun haat, nijd en bloeddorst. Zij dorstten naar bloed, dat zij alsnu bloed drinken. Zo hadden zij hun eigen welvaart vermoord, daar om Gods volk de onbekeerden gezegend of gespaard worden. En dat werd niet alleen gevonden in hun stromen en rivieren en poelen, maar ook in alle vergadering van wateren, zowel in houten als in stenen vaten (vers 19).

Alzo dat het was algemeen, binnen- en buitenshuis en volkomen, en wel, gelijk mede betrekkelijk al de wonderen hetzelfde bespeurd wordt, op de allerergste wijze.

En de onderdanen kwamen niet vrij om de zonden van hun vorst.

Trouwens, zij waren het met hem eens. Nochtans waren er inmensselen van 's Heeren goedertierenheden en lankmoedigheden onder, als die rondom de rivier, ofschoon met moeite, nog graven mochten, opdat zij niet ten enenmale zouden omkomen, en zij ook bewaard moesten worden voor grotere oordelen.

En dit was in Egypte te erger, dewijl het aldaar niet regende (Deut. 11: 10 en 11). En welke zijn verder die wateren die in bloed veranderd zijn? Waar is Nederlands vroeger welvaren?

Waar zijn de gezegende genademiddelen? Waar is die frisse, levende, heldere, klare, eenvoudige, deftige, der amechtige, en moede verkwikkende en dorstlessende verkondiging van Gods Woord? Waar zijn die bronnen en fonteinen, springende en opgevende, wellende en vloeiende ter ere Gods en der zielen zaligheid?

Waar die rivieren van instellingen, waar de ziel zich in mocht baden en verfrist en als verjeugdigd uit verrijzen? Waar zijn die leraren en zielsbezorgers, als zovele fonteinen en rivieren te achten, daar de zuivere, leer der waarheid steeds uit hun mond gehoord werd en de belofte des Heeren vervuld werd, Jes. 16 : 18: *Ik zal rivieren op de hoge plaatsen openen en fonteinen in het midden der valleien?* Waar zijn die vreedzame en vruchtbare vergaderingen degenen, waarvan gezegd mocht worden: *al mijn fonteinen zijn binnen in u?* Waar zijn die onderlinge aanlopingen des Heeren als een waterstroom, waar de gebeden opwelden uit een gelovig en door Gods Geest bewerkt en aangeraakt hart, zowel in het verborgen als in het openbaar? Waar zijn die onderlinge vermaningen, vertroosting en leringen onder elkander, tot stichting en opbouw in dat leven des Geestes? Waar zijn die hogescholen en lagere als zovele hoge en lage wellingen, die rivieren en fonteinen van 's lands welvaren, beide in kerk en staat?

En waar zijn die vroegere zo gezegende, alom binnen en buiten vruchtbaarheid en geestelijke wasdom, door God de Heilige Geest bevrucht, verspreidende kerkvergaderingen? Waar zijn die Godsmannen, die getuigen des Heeren, waarvan gezegd mocht worden, hetgeen wij lezen in Openb. 11 : 6: *Deze hebben macht den hemel te sluiten, opdat geen regen regene in de dagen van haar profetering, en zij hebben macht over de wateren, om die in bloed te verkeren, en de aarde te slaan met allerlei plaag, zo menigmaal als zij zullen willen.* En wat zullen wij zeggen van de hoe langer hoe meer verbasterde jeugd, het rechtvaardige vruchtgevolg van alle waarheid en godzaligheid dodende leerstellingen? En die zielverpestende en vergiftige leerboekjes en boeken, en daarin vervatte vergiftige en eigen gerechtigheid en werken besluitende leringen, waar de levende het niet bij houden kan, evenmin als de vis in het bloed geworden water. Ja, die het alleen toelagen op het vermoorden van de zielen der mensen. En moeten wij van alle deze en andere wateren, grotere of kleinere, meerdere of mindere, binnen of buiten, hetzij de zee der maatschappij en des staats, of hetzij de rivieren der kerken en de fonteinen van haar leerstellingen, evenals haar leraren, hetzij levende en stromende rivieren of stilstaande poelen, en houten of aarden vaten (Ex. 7 : 19), ja, *alle* vergaderingen der wateren niet getuigen dat zij allen *bloed* geworden zijn.

Zijn niet de meeste, zo niet alle, maatschappelijke inzettingen en verenigingen en genootschappen enig en alleen om zijn vertrouwen op het schepsel te stellen en van de Schepper af te trekken, totdat zij eindelijk het bloed hunner eigene afgoden moeten drinken, gelijk de Egyptenaren het bloed der rivier, die zij aanbaden.

Er is oorlog in plaats van vrede, vloek in plaats van zegen, liefdeloosheid, haat, nijd en verbijting en verachting in plaats van liefde en vereniging, loerende op elkanders bloed en tegen elkander verdeeld, ieder bedoelende en zoekende zichzelf, alleen vrucht voor zichzelf voortbrengende.

En alzo is veranderd, ootmoedigheid en nederigheid in hoogmoed, eenvoudigheid en oprechtheid in huichelarij, en geveinsdheid, matigheid in gulzigheid, milddadigheid in gierigheid, wijsheid in dwaasheid. En alzo de vruchtbaarheid in onvruchtbaarheid, en de reinheid en beminnelijkheid in morsigheid, afzichtelijkheid en walgelijkheid veranderd. En waar vroeger waren springende fonteinen, en stromende rivieren van levende wateren, ja waar zelfs de stilstaande poelen deelden in die zegen, zowel als de grotere en kleinere, aanzienlijke en onaanzienlijke vaten, daar moet men zeggen dat in dit opzicht toegepast kan worden wat wij lezen in Openb. 16 : 3 en 4: *En de tweede engel goot zijn fiool uit in de zee, en zij werd bloed als eens doden: en alle levende ziel is*

gestorven in de zee. En de derde engel goot zijn fiool uit in de rivieren, en in de fonteynen der wateren: en de wateren werden bloed. En ook dat zal bevestigd worden aan de vijanden der waarheid, waar die tekst op doelt, en weshalve daar volgt in vers 5 en 6: En men hoorde den Engel der wateren zeggen: Gij zijt rechtvaardig Heere, Die is en Die was en Die zijn zal, dat Gij dit geoordeeld hebt; dewijl zij het bloed der heiligen en der profeten vergoten hebben, zo hebt Gij haar ook bloed te drinken gegeven, want zij zijn het waardig.

Zoveel van de eerste plaag om des besteks wille.

De tweede plaag

De opkomst van de vorsen

In Exodus 8 lezen wij van de tweede plaag der vorsen. En daar bemerken wij het opklimmende in dezelve. Hier krioelt alles van leven, maar van onrein, walgelijk, ondragelijk leven.

Een legio van dat heir des Heeren vervulde het ganse land. Opkomende uit de rivier (de Nijl), verspreidden zij zich in alle huizen en slaapkamers en bedden, tot in de bakovens en baktroggen; alles bezoedelende en hen geen rust latende, vervullende met hun gekwaak het ganse land der Egyptenaren, die den kinderen Israëls geen rust gelaten hadden, en hun sterk hadden aangedreven met woorden en daden, en doof gebleven waren voor hun klachten en die van hun kinderen, versmorende die in de vloed; en alzo konden zij in de straffen hun zonden bespeuren, als in een spiegel zo zij daar niet blind voor gebleven waren.

In Openb. 16:13 en 14 lezen wij: *en ik zag uit den mond des draaks en uit den mond des beestes, en uit den mond van de valse profet drie onreine geesten gaan, den vorsen gelijk. Want het zijn geesten der duivelen, en zij doen tekenen, welke uitgaan tot de koningen der aarde, en der gehele wereld, om die te vergaderen tot den krijg van dien groten dag des Almachtigen Gods.*

Ziet wat die dag vooraf ging, een gans zeer grote menigte van onreine, gedrochtelijke, wanstaltige en gans verfoeilijke gevoelens, beide in leer en in leven, bezoedelende alles wat zij aanraken of die daarmee in aanraking komen, vervullende de ganse lucht met hun geschreeuw en gekwaak van vrijheid, gelijkheid en broederschap, levende, gelijk de vorsen, in de alleronreinste sloten, goten en poelen van allerlei goddeloosheden, vol onrust en springende en huppelende, overal in en op, onder en bij, levende te water en te land, overal terecht kunnende, zich naar alles schikkende, ieder de boventoon willende hebben, en de een niet zwijgend voor de ander. Zeer begerig naar bloed, gelijk de vorsen naar het rode. Echter, het licht niet kunnende verdragen, boven alles in menigte zich vertonende bij de regen, wanneer er ergens hier of daar enig voordeel te bejagen is. Beminnende de *lauwe* wateren en de warmte, dan tierende en vrolijk zijnde, doch in de koude en de wintertijd niet bespeurd wordende, dan slapen zij *ongevoelig* door alles heen of zijn dood.

Een mond vol waarheid, maar een leven in alle goddeloosheden, meest bestaande uit hoofd en buik. Evenals de Efezeren roepende zonder ophouden, altijd datzelfde: Groot is de Diana der Efezeren.

Verenigd in dezelfde broederschap, elkander daarin ondersteunende, en helpende, en door hun oorverdovend geraas, alle andere stemmen versmorende, of daar niet naar horende, dan alleen zichzelf en hun medegelijken, en daarin zelden moede wordende. Evenals het onderwijs vol beweging en ijdel, winderig gekwaak, de mond vol hebbende van laster en ijdel gezwets, eigen eer en lof, en opgeblazen waanwijsheid, en gelijk wij

lezen dat deze uit de rivier opkwamen, alzo ook uit die vergiftigde rivier van goddeloos onderwijs, aan lagere en hogere scholen, alle die vreemde en gedrochtelijke geesten tevoorschijn komende. En alzo hun kaken vol hebbende van vloeken, zweren, meineden, liegen en bedriegen.

En waar wij dit mede besluiten hetgeen wij lezen: 1 Tim. 6:3,4 en 20: *Indien iemand een andere leer leert, en niet overeenkomt met de gezonde woorden onzes Heeren Jezus Christus, en met de leer die naar de godzaligheid is, die is opgeblazen en weet niets, maar hij raast omtrent twistvragen en woordenstrijd uit welke komt nijd, twist, lasteringen, kwade nadenkingen verkeerde krakelingen van mensen, die een verdorven verstand hebben, en van de waarheid beroofd zijn, menende dat de godzaligheid een gewin zij. Wijkt af van dezulken. O Timotheüs, bewaar het pand u toebetrouwd, een afkeer hebbende van het ongoddelijk, ijdel roepen, en van de tegenstellingen der valselijk genaamde wetenschap.*

En daarmede besluiten wij dit bandeloos en ongeremde volk, en gaan over tot de derde plaag.

De derde plaag

Het stof der aarde tot luizen

Al het stof der aarde werd luizen in het ganse Egypteland (Exodus 8 vers 17b).

Bemerkt de opklimming der plagen. En hoe de Heere de alleringste en onaanzienlijkste middelen gebruikt om de groten te beschamen, ofschoon zij tot geen beschaamdheid gebracht werden.

Zelfs niet toen de tovenaars erkennen moesten: dit is de vinger Gods (Ex. 8: 19 en Lukas 11: 20).

Daar de Heere het hun toegelaten had, onder Zijn besturende wijsheid, de vorige wondertekenen door toverij en begoocheling en door hun verband en verbond met de duivel, na te doen, bekenden zij dat zij bij dit bleven staan. En alzo liet de Heere hun het meerdere toe, om hun door het mindere te beschamen en te bevestigen wat wij lezen: Jes. XLIV: 25, 26. Zij, die anderen geplaagd hadden werden hier zelf geplaagd. En die anderen hadden geacht en veracht als het onreinste gedierte der aarde werden daar zelve mede getuchtigd. En die slechts woelden en wroetten in de aarde en het stof, werden met datzelve geslagen. En daar zij hun leven en vermaak zochten in dat dode stof, dat zij aanbaden, dat werd hun dood en kwelling; die kropen op en onder de aarde en daarna jeukten, werden met datzelve geslagen.

En alzo is het, zal het zijn tenslotte, en ook daaronder met alle moeilijke bezigheden der mensenkinderen, want al zijn dagen zijn smarten, en zijn bezigheid is verdriet. Zelfs des nachts rust zijn harte niet, datzelve is ook ijdelheid. Pred. 2 : 23, en vergelijk Pred. 2 : 26 en 3 : 20. Eenmaal wordt dat onze kwelling en pijniging en eeuwige knaging, zo alhier het stof en het stoffelijke, en de dingen *dezer* wereld onze enige en voornaamste en besluitende bezigheid hebben uitgemaakt. En zullen geslagen worden met het stof daar wij onze afgod van maakten. En brengen wij verder tot deze zaak alle onreine, vuile, lelijke, stinkende, walgelijke, schandelijke en schadelijke begeerten naar de dingen *dezer* aarde, beide ziel en lichaam gans en al verontreinigende en verfoeilijk stellende. En ook al die geheime en verborgen en snel zich vermeerderende en gans zeer onvruchtbare zonden, en deze uit die gans vervuilde en etterende hartzweren te voorschijn komende en zich naar buiten vertonende als die van gierigheid, verbijting en verachting van elkander, en alle lage kruipende en niets onbezocht latende tot alle bedrieglijke en heimelijke onderkruipingen gereed, en het vlees aanhangende en

aanklevende zonden en ongerechtigheden, in allerlei handel en wandel, nering en hantering, doortrokken en bezaaid met allerlei eigenbelang zoekende en bedoelende oogmerken. En ook alle luiheid en traagheid betreffende die dingen daar wij wakker en ijverig in behoorden te zijn. Boven alles die dingen die onze onsterfelijke zielen aangaan, om te walgen van onszelf en de dingen die vergaan om er ons hart op te zetten, of aan te geven. En dit waarlijk zou de vinger Gods bevonden zijn, zo die ons dat een walging en verfoeisel maakte, dat van nature ons leven is.

En dat wij walgden van het stof en onszelf. Waarlijk, dit was de vinger Gods. Maar ook dit is de vinger Gods, als wij geslagen en gebeten en gekweld worden met datgene, daar wij ons hart aan geven en op zetten, het stof en al het stoffelijke.

En daarbij laten wij deze derde plaag en gaan over tot de vierde.

De vierde plaag

De vermenging van ongedierte

Zie de opklimming. Een soort van ongedierte, alhier vele, ja een vermenging of gans zeer grote menigte kruipende en vliegende door elkander, en mens en vee veel feller stekende dan de voorgaande, zonder aanzien van personen, volbrengende Gods oordeel zonder onderscheid.

En alzo worden de dieren gebruikt om tegen de mens op te staan, als die tegen God opstond. En alzo bepalen ons de aanvallen der dieren, bij onze afval van God! Echter dit het doel niet zijnde, betreffende deze plagen bepaaldelijk daarover te spreken gaan wij dat voorbij en alleen in zoverre dit dienstig is tot ons oogmerk. Een zonde baart de andere, en doorgaans feller en bozer. Het kwaad is toenemende en zeer vruchtbaar en zich snel verspreidende en alles doordringende. En hetgeen eens een meer verborgen en geheime, knagende en alles doorkruipende zonde bevonden werd te zijn, dat wordt spoedig een openbare en veel geruchtmakende, daar vele lasteringen uit voortkomen. En, daarbij hebben wij te denken aan alle openbare en hoe langer hoe meer door- en voortbrekende zonden en ongerechtigheden, als daar zijn allerlei liegen, bedriegen, lasteren, en verbijten en vereten van elkander. En met verbitterde woede telkens bij vernieuwing, zonder aflaten op een ander aanvallende en met hun scherpe angels stekende of bijtende met hun vergiftige tanden.

Vandaar dat wij lezen in Ps. 78: 45: *Hij zond een vermenging van ongedierte onder hen, dat hen verteerde.* Een vreemde vermenging van allerlei gevoelens en leerstellingen, brengende veel geruis, gedruis en beweging aan, zodat beide de oren daarvan klinken. Hoge beschouwingen en inbeeldingen, en woorden vol ijdele verwaandheid en opvijzeling van menselijke deugd en eer. En daarbij vermeerdering van alle openbare goddeloosheden. Te veel om op te noemen of om zelfs slechts even aan te stippen! Een de zon verduisterende menigte derzelve. En daarbij allerlei boze geesten in de lucht, en vurige puistgezwollen veroorzakende, beten van het ongedierte! En allerlei, de een na de ander zich vertonende en elkander opvolgende modes.

En alle ongeneeslijke, kwaadaardige, snel doorwerkende en verpestende en aanstekende ziekten, en een alles opetende en verterende vloek des Heeren. En daarbij hebben wij te denken aan die rups en kruidworm en vliegende bijen van Assur, en die vliegen die aan het einde der rivieren van Egypte zijn, (verstaande daardoor vreemde krijgsbenden en soldaten), die de Heere zou zenden, (Jes. 7: 18 en 19) en die dan zouden komen, en alles zouden wegmaaien. En ook al dat onderscheiden ongedierte dat zou opeten of bederven de vrucht van boom en veldvruchten en verteren de vrucht van de wijnstok of doorknagen de sterkste palen en opeten de vrucht van hun gewas. Zodat zij belovende

zich veel, weinig ontvangen. En hierbij laten wij ook deze plaag, en gaan over tot de vijfde.

De vijfde plaag

Pest over het vee

Hier werden de Egyptenaren geslagen in hun goden daar zij het vee aanbadten. En alzo die de Heere slaan in zijn allerliefste afgoden, en daar wij hoogmoed mede bedrijven en ons hart aan geven en op zetten. En alzo werden zij geslagen in hun ijdel betrouwen. En daar zij Gods bezitting, zijn volk hadden beroofd, begon Hij hen te beroven van hun liefste bezittingen.

En alzo als de Heere ons van het onze ontnemt, het zij wat het zij, bezittingen, bloedsbetrekkingen, eer, daarom omdat wij de Heere niet hebben geëerd, en buiten Hem ons vertrouwen gesteld hebben op onze kracht, sterkte, wijsheid, rijkdom enz. en daarom ons datzelve ontnemt, of omdat wij Hem beroofd hebben van het Zijne, boven alles in de Zijnen.

En omdat wij God dat Zijne niet durven toe vertrouwen en daarom buiten Hem hulp zoeken of ons zoeken te waarborgen voor zijne oordelen of straffen of tegenspoeden door onze goederen en bezittingen niet den Heere maar het schepsel toe te vertrouwen, en daarin onze sterkte zoeken en elkander in zoeken te versterken.

Van daar die brandwaarborgen en verzekeringen. En omdat wij Hem niet erkennen voor het Zijne, en alleen onszelf daarin zoeken en bedoelen, eren en verrijken willen. En een tentoonstelling maken van Gods werken alsof die de onze waren, en onszelf kronen en malkander kronen, en God honen. En daarom lijdt het vee om onzentwil, (en hoevele jaren al in ons vaderland), daar er alsnog winst, (doch op een gans verkeerde wijze), gedaan wordt en handel gedreven met Gods oordelen. Ofschoon er alsnog inmengselen in zijn van des Heeren goedertierenheden, lankmoedigheid en verdraagzaamheid, nemende alsnog het mindere, en sparende het meerdere, dat ook daarna volgen zoude, de mensen zelve.

Zie aldus een duidelijke opklimming in de oordelen Gods.

En daar de mens, gelijk thans in Nederland beide bekeerd en onbekeerd *vast* en *volhoudt*, daar houdt de Heere ook *vast* en *vol*: En alzo werden de Egyptenaren geslagen in hun paarden daar zij zulk een hoogmoed mede bedreven, en in hun lasten dragende kemelen en ezelen alsmede in hun schapen en klein vee. En alzo is er ook een pestilentie gekomen, (en sedert hoe vele jaren ?) in de fierheid, kracht en sterkte en schoonheid en voorzichtigheid der paarden, in het onderling lasten dragen en geduldig lijdzaam verkeer der matig ingetogene en zichzelf verloochende, bruikbare en kuise, leerzame kemelen, alsook in de liefelijkheid en aangenaamheid en gezelligheid der geiten en de volgzzaamheid, nederigheid en zachtmoedigheid en vredelievendheid der schapen, alsmede in de arbeidzaamheid en gestadigheid en lijdzaamheid der ossen. En och, dat er eens een pestilentie mocht komen in onze eigen paardenkracht en sterkte en hoogmoed en dartelheid en wispelturigheid en weelderigheid, en alle ijdele mensenhulp en vertrouwen, Jes. 31 : 1. Alsook in alle luiheid en traagheid en vleselijkheid der ezelen, en in alle bemodderingen der reine wateren met onze voeten gelijk de kemelen doen, omstotende de zuivere belijdenis der waarheid met een goddeloze handel en wandel, alsook in het stoten der schapen onderling en zonderling (vooral ook als er erge buien zijn aan het groeien en broeien) in de losbandigheid en dartelheid (Hosea 4 : 16), der weelderige en vette koeien van Basan (Amos 4 : 1), alsmede in de wulpsheid der lammeren, begerende in de ruimte te weiden.

En daar mede besluiten wij deze vijfde plaag en gaan over tot de zesde.

De zesde plaag

Zweren aan mens en vee

Eerst kwam het hen van buiten aan, als nu aan en in hen. Eerst het vee en als nu de mens. Er is ook alhier wederom een opklimming. Hier werden de tovenaars openlijk tot schande gemaakt, (Ex. 11 : 11), onuitputtelijke zonden, onuitputtelijke oordelen. openbare zonden, openbare bekendmaking door de straffende hand des Heeren. Vreemde zonden, vreemde oordelen. Zweren zijn op zichzelf (ofschoon alhier plotseling op een almachtig woord des Heeren uitgesproken, zonder enige andere oorzaak dan de wil Gods om hun zonden, te voorschijn gebracht). Zweren zijn op zichzelf gezwollen aan de huid, uit bedorven bloed en sappen ontstaande, zijnde heet, vurig, brandende, smartelijk, sappen uitterende, en voedsel benemende, en daarbij afschuwelijk en walgelijk. Er zijn verborgene en openbare. En zien wij ook in dit oordeel des Heeren niet de zonden der Egyptenaren, als die de kinderen Israëls hard geslagen hadden met zweepen, en gewisselijk hun vele wonden, en daaruit ontstane verzweringen toegebracht? En openbaarden die uitwendige zweren, niet hun inwendige haat, nijd, afgunst en kwaadaardigheid en baldadigheid, en opgeblazen, uitpuilende hoogmoed tegen Israëls God en volk! En die zij met allerlei kwellingen hadden gekweld en met schande en smaad hadden overladen. En gelasterd met vele lasteringen. En openbaarde de Heere daardoor niet zichtbaar hun onstuimige verwoedheid en opgeblazen waan, gelijk als ook hun openbaar vloeken en zweren en uitbraken van alle godslasterlijke woorden en ijdele, afschuwelijke taal en leven en valse eden en verbonden. En daar hun ganse lichaam overdekt was met uitpuilende, etterende zweren met blaren uitbrekende (vers 10), als door de gans zeer vurige hitte opziedende en kokende. En alzo waren er zweren bij groten en bij kleinen, van de aanzienlijkste onder hen tot de allernaanzienlijkste zelfs tot hun vee toe (hun afgoden) die mede om hunner zonden wil die ellende onderworpen waren. En alzo vertonen die uitwendige zweren de inwendige zweren. En zijn die uitwendige geen teken van de inwendige.

En alzo die uitpuilende zweren van opgeblazen hoogmoed en opziedende met blaren van ijdele verwaandheid. Even gelijk die diep ingevreten zweren van inwendige haat en nijd en afgunst, gelijk die verharde en verouderde en gans bedorven en allergevaarlijkste zweren van *verstoktheid* en *verharding* én *door* en *voortgaan* in de diepste afkerigheid des harten- en ingekankerde vijandschap, in de zonden. En alle onuitgedrukte zweren van geveinsdheid. En alzo zweren op het hoofd van dwaze en bedorven wetenschap, opgeblazen in het verstand. Zweren op de ogen der begeerlijkheid, zweren op de oren, horende ijdele dingen en lasteringen, zweren op en in de mond vol kwaadsprekendheid en ongebondenheid, zweren op en in de handen van trouweloosheid, bedrieglijkheid en meinedigheid. Zweren op de knieën, buigende voor Baäl en Astaroth. En *gezamenlijk* neerknielende voor Nebukadnezars opgerichte beeld. En zweren aan de voeten, betredende verkeerde en verboden paden en wegen.

En waar zouden wij beginnen aan die gans zeer boze zweren, bespeurd wordende bij ouden en jongen. Etterbuilen en striemen van de voet af tot aan het hoofd toe, beginnende van de lagere tot de hogere scholen, tezamen scholingen van allerlei verkeerde dwalingen en godslasteringen tergende God in Zijn aangezicht, en Christus Zijn Gezalfde, smadelijk verwerpene. Bevestigende dat wij lezen in Psalm 2 : 3 en 4: *Laat ons hare banden verscheuren, en hare touwen van ons werpen. Die in den hemel woont, zal lachen. De Heere zal ze bespotten.* En waar zouden wij beginnen, laat staan

eindigen zo wij alhier spreken moesten van al die etterbuilen en zweren van vloeken, hoererijen, doodslagen (zozeer toenemende en bijkans ongestraft toelatende), sabbatschenderijen ons ganse land door, hoe langer hoe meer toenemende. En boven alles die met blaren opziedende spotgeest met al wat God en Goddelijk is. En verheffen van al wat des mensen is. Ik zeg, waar zouden wij beginnen? Een ding. Gave de Heere bij onszelf. Ps. 130: *Zo doe Hij ook aan mij*. En daarbij, dewijl deze stof onuitputtelijk zou zijn; zo wij als nog spreken moesten van al die builen en zweren van buik en ingewanden, en die hartzweren van *ondankbaarheid* en *ongehoorzaamheid* jegens die God onzer vaders. Die ons gered en verlost heeft uit de handen onzer vijanden; maar Wien wij als nu gezamenlijk hebben *verworpen*, en daarom ook van Hem *verworpen* zullen worden. En dit moet ik alsnog zeggen, eer ik van de zesde plaag afstap, dat de as van de bij God verheerlijkte profeten, bij de hemel opgeworpen en over gans Nederland verstrooid, eenmaal zweren met opziedende blaartjes aan ons worden zal. En gawe God, uit genade, om Zijns zelfs wil ten goede.

De zevende plaag

Hagel en donder en vuur

Looft den Heere, vuur en hagel, sneeuw en damp, gij stormwind, die Zijn woord doet, lezen wij in Psalm 148 : 7 en 8. *Vreselijk zijt Gij, o God, en wie zal voor Uw aangezicht bestaan, van de tijd Uws toorns af? Gij deed een oordeel horen uit den hemel; de aarde beefde, en werd stil als God opstond ten oordeel, om alle zachtmoedigen der aarde te verlossen, Sela. Want de grimmigheid des mensen zal u loffelijk maken*: lezen wij in Psalm 76 : 8 t/m 11a. En al deze dingen worden vervuld in deze plaag. *Want de Heere is groot, en zeer te prijzen, Hij is vreselijk boven alle goden*, enz., daar geen einde aan zou zijn dat alles op te tellen. En gelijk Gods Woord vol is van de ere van Zijn heilige Naam. Vreselijk in al Zijn doen en werken. Hij is bekleed met Majesteit en Heerlijkheid. *God is grotelijks geducht in den raad der heiligen*: enz. Echter bedwing ik hier mijn pen, waar de zaken en woorden te veel zouden worden, en bepaal mij bij de plaag die God zond onder de verwerpers van Zijn grote en vreselijke Naam. Water en land beide waren vervuld met Zijn oordelen en gericht, ook de lucht en de elementen derzelve zouden met dezelve vervuld worden:

*Water, aarde, lucht en vuur,
Zijn gereed ter elke uur,
Hem te dienen in Zijn wegen,
't Zij tot oordeel of tot zegen!
Zalig dien het brengt tot God,
Wee die met Zijn oordeel spot!*

En dit laatste was het geval bij de Egyptenaren. Onder al de slagen en oordelen werden hun harten niet vernederd, maar wel nog meer verhard. Een geveinsde betuiging soms onder, doch blijvende verharding na dezelve. En nu tot de zaak zelf. En ook hier klimmen de oordelen van de aarde naar de hemel, daar de zonden desgelijks waren groeiende. En daar de zonden opklimmende zijn naar boven, daar dalen de oordelen naar beneden. En naar dat de eerste vermeederen nemen ook de laatste toe. De zonden zijn de aantrekkings-elementen van de oordelen, Zij maken die gemakkelijk. Verharden zij hun harten, de Heere zond de harde hagelstenen. Bleven zij koud of doof voor de roepstemmen des Heeren; Hij riep te harder en luider in de vreselijk gedruis makende koude hagelstenen? Bleven zij even vurig in de zonde, en in de geweldige stormwind derzelve, even gelijk zij geweldig gedreven hadden de kinderen Israëls met zeer harde

woorden en slagen, dat niet zonder zeer zware vloeken en bespotten en honen van de God der Hebreëen zal toegegaan zijn, en misbruik wellicht van die allergeeduchtste elementen van des Heeren gramschap, donder en bliksem, daar zij als nu mede bezocht werden. En bleven zij even toornig tegen de Heere; Hij toonde dat het hard is de verzenen tegen de prikkels te slaan, en dat een gans ijdel en *nietig* stof *niets* vermag tegen den Allerhoogste.

En zo wij onze aandacht vestigen op vroegere zegeningen, als een milde en vruchtbaar makende regen, liefelijk van boven af en nederdalende, beide in Kerk en Staat, beide bedorven en verpletterd door de grote hagelstenen van menselijke wetten, rechten en inzettingen, verwondert het ons dat die vroegere zegeningen in oordelen veranderd zijn, en dat hetgeen eertijds oordelen geacht werden te zijn, zegeningen waren, doch dat thans voor zegeningen worden geschat, oordelen bevonden worden te zijn?

Verwondert het ons, dat vanwege het missen van die liefelijke regen des Geestes en de vruchtbaar makende en verwarmde zonnestrallen, vanwege het vermeerderen der ongerechtigheid bij het gebrek aan liefde, (daar het geloof gemist wordt), bij zulk een zeer koude en gure barre luchtgesteldheid het alles in hagel is verandert? Vroegere leer druppelende als een regen, en redenen vloeiende als een dauw en vallende als stofregen op de grasscheutjes en als druppelen op het kruid, zijn veranderd in harde hagelstenen, die al het gewas des velds en de boombloesems en vruchten hebben weggemaaid. En alzo is bevestigd geworden wat wij lezen in Psalm 78 : 47, 48: *Hij doodde haar wijnstok door den hagel; en haar wilde vijgenbomen door vurige hagelstenen. Ook gaf Hij haar vee den hagel over, en haar beesten den vurige kolen. Hij zond onder hen de hittigheid Zijns toorns, verbolgenheid en verstoordheid, en benauwdheid met uitzending van boden van veel kwaads.* En alzo de edelste bronnen van bestaan, beide in Kerk en Staat, godsvrucht en waarheid, de zuivere leer der rechtvaardigmaking, en de vruchten der zelve, en alle bronnen van ware blijdschap en liefde verbrijzeld. Hij verbrak het verbond en besnoeide ze niet meer, en gaf haar over aan het wild gedierte, en het goeddunken van hun harten en gaf hun een scheidbrief.

En alzo werden door de hagelstenen der ketterijen beide in leer en in leven getroffen, leer, leraren en alle genademiddelen, alle vergaderingen en verenigingen buiten God, en alle onderwijs in hogere en lagere scholen en huisgezinnen en binnenkameren.

Gebeden vloeiende van de Geest, vermaningen onder elkander enz., en het zingen van Psalmen en geestelijke liederen, veranderd in koude en harde hagelstenen tegen elkander. En alzo is bevestigd geworden hetgeen wij lezen in Jesaja 32 : 19: *Maar het zal hagelen daar men afgaat in het woud, en de stad zal leeg worden in de leegte, in plaats van hetgeen vroeger bevonden werd te zijn een woonplaats des vredes en wel verzekerde woningen en stille geruste plaatsen.* Een vluchten tot Jareb en Ekron en een ijdel vertrouwen op nietige mensenhulp en gebroken Egyptische rietstaven en bakken die geen water houden. Een bouwen en vertrouwen op gans nietige menselijke inzettingen en verbintenissen bij het verbreken van de verbintenissen Gods. En daardoor Gods oordelen over ons luide ingeroepen. *En de Heere zal Zijn heerlijke stem doen horen, en de nederlating Zijns arms doen zien, met grimmigheid van toorn, en een vlam des verterenden vuurs, stralen en een vloed en hagelstenen,* Jes. 30: 30. *En de hagel zal den toevlucht des leugens wegvagen, en de wateren zuilen de schuilplaats overlopen,* Jes. 38: 17b. En alzo wederom worden gelijke zonden met gelijke straffen bezocht. Gods donderstem voor 's mensen, boven Gods woord zich verheffende stemmen, bliksemstralen voor vurige helse geesten uit de afgrond opgekomen, en verlichtende *alles* met een helse gloed, vurige kolen voor vurige blakende vijandschap, haat, nijd en twist onder elkander. En het gedruis van een geweldige stormwind vanwege het stormen tegen den Heere en al Zijn oordelen. En verbrekende de hagel zowel het kruid des velds

als al het geboomte deszelven (Ex. 9: 25). Zowel groten als kleinen, edelen en onedelen, kinderen en ouderen werden geslagen. Wie zal den dag Zijner toekomst verdragen en wie zal bestaan als Hij verschijnt? *Vanwege de verbolgenheid des Heeren der heirscharen, zal het land verduisterd worden; en het volk zal zijn als een voedsel des vuurs; de een zal den anderen niet verschonen*, Jes. 9 : 18.

En Ik zal met hen rechten door pestilentie en bloed, en grote hagelstenen, vuur en zwavel regenen op hem en zijn benden en op de vele volken, die met hem zullen zijn, Ez. 38 : 22. En alzo beduiden die grote hagelstenen, de vijanden, die de Heere zenden zal! En gans verderfelijke oorlogen, gepaard gaande met pestilentie en hongersnood. Een tijd van grote beangstheid en beroering en beving, schrik en vrees. Een teken van Gods heilig en rechtvaardig oordeel, daar wij 's hemels goedkeuring over lezen in Openb. 16 : 7: *Ja Heere, Gij almachtige God, Uw oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig*. En alzo zal de Heere bevestigen hetgeen wij lezen in Jes. 29 : 6: *Gij zult van den Heere der heirscharen bezocht worden met donder en met aardbeving, en groot geluid, met wervelwind, en onweder en de vlammen eens verterenden vuurs*. En wie zal alsdan bestaan. Gewisselijk niemand dan die bedekt is met Christus' gerechtigheid. En betrekkelijk welke de Heere gesproken heeft dat Hij ze zou behouden als door vuur. En daarmee besluiten wij deze zevende plaag en gaan over tot de achtste plaag.

De achtste plaag

Sprinkhanen

Hier bezocht de Heere het land bij vernieuwing, en dat de hagel had overgelaten, zou de sprinkhaan opeten. Hadden de Egyptenaren het volk Gods niet meer geacht en behandeld, ja opgegeten als sprinkhanen, hun loon onthouden en kwellende, zij werden nu met gelijke plagen bezocht, en bedreigd met hongersnood. Een oostenwind, door des Heeren almacht dag en nacht waaiende en blazende met groot geluid, bracht dit grote heirleger des Heeren aan. En alhoewel de sprinkhanen (Spr. 30 : 27) geen koning hebben, nochtans hebben zij God tot Koning, die met het Zijne doet dat Hem behaagt, en de bazuin blaast, die Zijn oordelen aanbrengt. Hadden zij des Heeren volk geweldig gedreven, blazende tegen hen, zonder naar hun klachten te horen, woede en moord, alhier werd 's Heeren heirleger ook geweldig, door Hem aangedreven, vertonende Zijn grote toorn (gelijk onlangs door Nederland en elders blazende, daar ook de spoedig ons overvallende en als op ons springende en alles bedekkende oordelen op volgen kunnen) door deze geweldig gedreven stormwind. Een teken van 's Heeren toorn, gelijk er staat geschreven in Job 27 : 21: *De oostenwind zal hem wegvoeren, dat hij henegaat, en zal hem wegstormen uit zijn plaats*. Even, en veel erger als de bazuin was, zijnde de oostenwind uit zijn aard een opdrogende, verzengende wind, gelijk wij lezen in Gen. 41 : 23: *door den oostenwind verzengde aren*, en de oostenwind heeft zijne vrucht verdroogd (Ez. 19 : 12) veel erger was het oordeel zelve, dat niets overliet.

En buiten 's Heeren oordelen over het veldgewas en de vrucht van het geboomte, dat door hetzelfde werd verteerd, zouden wij door hetzelfde ook verstaan kunnen, vooreerst alle vreemde, over alles heen springende, gedrochtelijke en wanstaltige leerstellingen, verduisterende door hun grote menigte het licht van de zon der waarheid, behorende onder het kruipende gedierte, nochtans vleugels hebbende als der vogelen. En aangedreven door den oostenwind (Job 15 : 2) waarmee hun buik vervuld is van eigen eer en verlichting, en opgeblazen hoogmoed en eigenlievendheid, en gelijk wij lezen van Efraïm, dat hij zich weidde met den wind en den oostenwind najoeg, en de Apostel (Ef. 4 : 14) spreekt van alle wind der leer, en alle menselijke opgeblazen rede en

wijsheid en vonden. En *leraars*, die een schoon gelaat betonen naar het vlees (Gal. 6 : 12) belovende vrijheid, zijnde zelf dienstknechten der verdorvenheid, en met allerlei nieuwigheden en verderfelijke leerstellingen het land vervullende, een mensenaangezicht vertonende, (Openb 9 : 7) doch leeuwentanden om te verscheuren, die haar kussen, en schorpioenstaarten om te steken bekorende door haar zacht (vleiende) vrouwenhaar en betoverende door haar sirenengezang. En alzo alle vreemde en wonderlijke geesten, huppelende door elkander, alles verterende en verdervende dat hen ontmoet, bomen en velden berovend van blad en leven, bloeisel en vrucht, onverzadiglijk verslindende en het liefst en het tierigste in de warmte, waar, gelijk de vroegere vorsen in hun reten en poelen, uitwendig voordeel is te bejagen, elkander verterende en zichzelf. Alzo hebben wij daardoor te verstaan alle onreinigheden, beide in leer en leven, en alle sprinkhanenbekroningen, gelijk deze kronen dragen op hun hoofden. En een koning over zich hebben, de engel des afgronds. En alzo daardoor ook verstaan moet worden sprinkhanenwetten, sprinkhanenonderwijs, sprinkhanenbelijdenis, sprinkhanenverbintenissen en – beloften, sprinkhaneneden, spelende met Gods oordelen en springende over Zijn Woord.

Alzo hebben wij door die sprinkhanen ook te verstaan de roomsen, daar wij onder gekomen zijn, en gewisselijk verder onder komen zullen, alsmede de vleeselijke vijanden, die de Heere onder hun aanvoerder Apollyon, *andermaal* tot ons zenden zal, roepende (Jesaja 46 : 11) een roofvogel van het oosten, en om ons over te geven (Jesaja 46 : 20 t/m 24) in de hand des volks van het noorden, die meerder zijn dan de sprinkhanen, zodat men ze niet tellen kan. En alsdan zal de Heere bevestigen hetgeen Hij gesproken heeft, door de dienst van Zijn profeet in Nahum 3 vers 15: *Het vuur zal u aldaar verteren, het zwaard zal u uitroeien, het zal u afeten; vermeedert u als de kevers, vermeedert u als de sprinkhanen.* En alsdan zal de Heere op ons springen met Zijn oordelen, en of wij die dans ontspringen zullen. En daarbij laten wij dit.

De negende plaag

Duisternis

Alzo zijn wij gekomen tot de negende plaag. Ook hier vinden wij een opklimming derzelve. Er was duisternis veroorzaakt door de menigte der sprinkhanen. En deze duisternis ging vooraf aan het verduisteren van het licht van hun eerstgeborenen, hebbende zij ook gelijk terecht aangemerkt wordt, het licht van de eerstgeborenen, of van al het mannelijke geboren zaad der eerstgeborenen, zijnde (Exodus 4 vers 22) het Israël Gods verduisterd. En wederom was *deze* duisternis gelijk ook al de andere plagen op het ergste en verschrikkelijkste. Ja zodanig een duisternis, die zij tasten konden, en die hen bond in hun plaatsen.

Trouwens wat is er liefelijker, aangenamer en noodzakelijker dan licht, en wat is er verschrikkelijker en akeliger dan de duisternis, de woning van alle boze geesten. Deze duisternis was een tastbaar teken van hun verblindheid en verharding; verstoktheid en ongeloof. En een allerduidelijkst en allerlaatste teken van de eeuwige, helse en allerakeligste en naarste duisternis, waarin zij, en dat zeer spoedig, gestort zouden worden. En dat vanwege het geheel en al vrijwillig verwerpen van al de vermaningen en waarschuwingen en wondertekenen des Heeren. (En hoe lang, hoeveel en hoe duidelijk en zicht- en tastbaar, gedurende zo vele jaren, inzonderheid in ons Nederland, dat land *eenmaal* van licht, kennis, waarheid en klaarheid.

Werden de inwoners van Sodom en Gomorra niet eerst met blindheid geslagen, eer dat zij *alle* verteerd werden met vuur uit de hemel? En was de schijnbare verlichting (gelijk

alzo mede in onze dagen, of veeleer nachten te noemen, daar het ongedierte te voorschijn treedt) niet voorafgegaan de dagen van de zondvloed, en voor de verwoesting van Babels toren, bestaande in bouwen, planten, en alle eigen eerezuchtige schepsels *verbintenissen*, en *associaties* en *contracten*, *concordaten* en *verzekeringen* en schepselsverenigingen, als zijnde één van hart en spraak, en handel en wandel tegen God en al Zijn geboden en inzettingen, allen als verachtende de stem Gods door Noach, als geslagen (en dat *alle*) in de allervaste banden en kluisters van de allerdikste duisternis.

En was deze duisternis geen teken van het wegnemen van alle licht der vermaningen en waarschuwingen, als veracht hebbende het licht en het woord Zijner Profeten, en alle Zijne wondertekenen in het landschap van Cham of van Kanaan (dat land van koop-handel) geven hen vervolgens *geheel en al* over aan hun eigen goeddunken en bedrieglijkheid hunner harten. Gevende hun die raadsbesluiten, waarbij ze niet leven konden, maar gewisselijk daarin de dood zouden vinden. Wee ook hen, als Ik hen verlaten zal hebben, als die het licht tot duisternis en de duisternis tot licht gesteld hadden. Bij lichten dage zou het land verduisterd worden, daar de ongerechtigheid vermenigvuldigd was en de liefde verkoud, als die de waarheid ten onder gebracht hadden door de leugen en de duisternis (de menselijke rede) bemind boven de *redelijke* godsdienst.

Er was een klagten bij de profeet: *duisternis bedekt den aardbodem, en donkerheid de volkeren*. En hebben wij door die duisternis niet te verstaan, alle dwalingen en ketterijen, afkerende van het licht, en het Woord des Heeren. Eigen hoogmoedige en helse geesten boven de Geest des Heeren verkiezende. En alzo duisternis bedekkende beide Kerk en Staat, en alle de raadsvergaderingen en menselijke maatschappijen. *En ach, werd alhier ons hoofd water en onze ogen een springader van tranen, die arme jeugd, ons kroost, dat gedoopte kroost bedekt met alle helse leugenleer en vonden van mensen*. En boven alles bedekt de duisternis de harten zelfs, (en dat het allergevaarlijkste, als zijnde het oordeel begonnen van het huis Gods) dergenen in wien het Goddelijk genadelicht is opgegaan. Een blindheid in Gods oordelen, blindheid in ons verstand en hart, blindheid in de beproeving der geesten, blindheid in de eigenlijke bron en de oorzaak van 's Heeren twist met Zijn volk. Gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis en pleiten voor de zonden. En wat hebben wij op deze blindheid te wachten, dan een dag van dikke duisternis en donkerheid, benauwdheid, angst en vreze. En daarom, omdat wij Gods licht hebben versmaad, en de duisternis liever gehad dan het licht. Wanneer de rook op zal gaan uit de put, en de zon en de lucht verduisterd zullen worden (of al reeds geworden zijn van de rook des puts), wat is daar anders van te verwachten, dan dat de sprinkhanen (Openb. 9) daaruit te voorschijn (gelijk zij bereids daaruit te voorschijn gekomen zijn) zullen komen om ons andermaal te pijnigen als de schorpioenen. En wee diegenen, daar geen genadelicht in de woningen van hun harten ontstoken is. En daarbij laten wij dit en gaan over tot allerlaatste of tiende plaag.

De tiende plaag

De dood der eerstgeborenen

Het licht was duisternis geworden en daarop volgde het uitblussen van het licht hunner eerstgeborenen. Hadden de Egyptenaren de eerstgeborenen des Heeren gedood, en het land met

hun geschrei vervuld, even gelijk zij gedaan hadden, deed en vervolgt hun de Heere.

Eerst was hun have en goed geslagen, en waren zij aan hun lichamen bezocht geworden, hier bezocht de Heere al de eerstgeborenen en dat wel ter *middernacht*. En alzo kwam de Heere al nader en nader en brak hun pilaren, leunsels en steunsels, eerste en aanzienlijkste, beide in de burgerstaat en de Godsdienst af. En alzo heeft de Heere begonnen van Jeruzalem en Juda weg te nemen, beide in Kerk en Staat, scholen en huisgezinnen, beide in de raads- en kerkvergaderingen, de aanzienlijke en eerste in wijsheid, benemende ons het licht Zijner kennis en overgevend aan de bedrieglijkheid onzer harten. En dat boven alles om het verwerpen van die Eerstgeborene des Vaders.

En was daar een groot geschrei in gans Egypteland daar er geen huis was, daar niet een dode in bevonden werd vanwege het doden der eerstgeborenen des Heeren, n.l. Israëls Zijn volk, waarom Egypteland bezocht werd met deze ontzettende plaag, hebben wij daarin niet een spiegel en voorbeeld bij hetgeen deze buiten de kennis der waarheid omdolende heidense Egyptenaren overkomen is, betrekkelijk hetgeen ons te wachten staat. Een zeer zware zondeschuld rust op Nederland: het verkopen van het eerstgeboorterecht, de *gereformeerde* belijdenis boven alles en door allen, beide in Kerk en Staat, scholen en huisgezinnen en het verwerpen van de eerstgeborene derzelve, die pilaar en vastigheid der waarheid: de rechtvaardigmaking des zondaars door het geloof. Hoe zijn die eerstgeborenen, die pilaren, die steunsels voor Kerk en Staat gevallen, die helden Israëls, die aanzienlijken, de held en de krijgsman, de richter en de profeet, (Ps. 74 : 9), en de waarzeggers en de ouden, den overste van vijftig, en de aanzienlijke, en de raadsman, en de wijze en de werkmeesters en die kloek ter tale is. En hoe heeft de Heere bevestigd; *Ik zal jongelingen stellen tot hun Vorsten, en kinderen zullen over hen heersen*, Jes. 3 : 2-4.

Hoe is die eersteling, het geloof en de eerste liefde, niet bij en onder het erfdeel des Heeren verflauwd en verzwakt, zodat de Heere klagen moet: *zal Ik geloof vinden als Ik op aarde komen zal* (met Mijn gericht)? En dat heb Ik tegen U dat gij uw *eerste* liefde verlaten hebt. Waar is die eerste vreze, geen slaafse maar kinderlijke, daar de Heere in alles werd gekend en erkend, en er zonder Hem niets werd begonnen en Hij de eersteling kreeg van alles, en Hij de eerste en de laatste was in al hun doen en laten, handel en wandel, gaan en staan, spreken en overleggen en dat zij zonder Hem niet konden, en Hij 't leven was van hun leven? Waar zijn die eerstelingen van oprechtheid en eenvoudigheid, nederigheid en zachtmoedigheid en vrijmoedige belijdenis, beogende elkanders behoudenis en de eer des Heeren?

En welk een geschrei ging er uit gans Egypteland op, vanwege het verlies van de eerstgeborenen, daar er bij ons een zwijgen is.

En kwam dat geroep en geschrei geheel ongedacht en onverwacht, ofschoon niet ongewaarschuwd, hoe spoedig zou dat geroep en dat geschrei ook niet in 't midden van ons gehoord kunnen worden. En waren de Egyptenaren in de middernacht, daar zij waren in een zorgeloze slaap, ook ons heeft een geest des diepen slaaps bevangen. Zodat ook betrekkelijk ons te vervullen staat: 1 Thessal. 5 : 3: *Want wanneer zij zullen zeggen: het is vrede en zonder gevaar, dan zal een haastig verderf hen overkomen, gelijk de barensood ener beruchte vrouw en zij zullen 't geenszins ontvlieden.*

HET VADERLAND

I

Het kan mijn geest ontstellen en verbazen,
 Als 'k om het leed van 't heilig Sion denk,
 Wat wij weleer in 's Lands historie lazen,
 Toen volgden wij des Heeren wil en wenk.

Maar nu, o God, hoe diep zijn wij gevallen,
 En Neêrlands hoop ligt in het stof geveld,
 Ik voel de hoop mij uit het harte vallen,
 Dat God nog eens ons Nederland herstelt.

Gij kunt, o God, ons Nederland herstellen,
 Gelijk weleer G' aan onze vad'ren deedt,
 En alle macht ter aarde neer doen vellen,
 Ofschoon het U geduriglijk vergeet.

Gij kunt alleen zijn ondergang beletten,
 En redden 't uit het allergrootst gevaar.
 Och, mocht Gij hier nog eens Uw voetstap zetten,
 En maaktet G' ons eens Uw beloften waar.

Gij kunt alleen ons voor de val bewaren,
 Geduchte Heer', weleer der vad'ren God.
 Nog blijft Uw oog gestaag op Neêrland staren,
 En toont ons goed hoezeer de vijand spot.

Och, mocht Gij eens de staat van Neêrland wenden,
 En vorst en volk doen buigen voor Uw troon,
 Ach, mocht G' ons nog eens rukken uit ellenden,
 Doen knielen voor het kruis van Uwen Zoon.

Och, mocht dat bloed ons zegenend overkomen,
 Verzoenend, Heer', onz' overgrote schuld,
 De zonden zijn als volle waterstromen,
 Wij zijn ter keel met alle kwaad vervuld.

Wij zien het niet en menen rijk te wezen,
 Geen dings gebrek en wijs in eigen oog;
 De jongen weet zijn vader niet te vrezen,
 De roe is weggeworpen, van omhoog?

Uw roede niet, die Gij omhoog zult heffen,
 En straffen 't kroost, dat Uw gebod verlaat,
 Gij zult ons volk met vele slagen treffen,
 Daar onze trots nog steeds al hoger gaat.

Eerst moeten wij de mate gans vervullen,
 Eer Gij de roe opheft voor aller oog,
 Eer Gij Uw macht ten klaarste zult onthullen,
 En dalen neer, Jehova, van omhoog.

Om 't werk te zien, dat nu reeds allerwegen,
 Door 't Vaderland gelegd wordt als een baan,
 In 't ijzer spoor, bij 't sluiten van Uw zegen,
 Gij ziet het werk der mensenkind'ren aan.

Gij zult er ook eens Uwen voet op zetten,
 Uw wagenen, die rollen over 't spoor;
 Och, mochten wij op Uwe roepstem letten,
 Maar 't valse licht gaat allerwegen voor.

't Zal eens geducht door alle landen klinken,
 De Koning komt, maakt volken u gereed.
 Die niet gelooft zal ten verderve zinken,
 En die de naam van mijnen God vergeet.

Een naam zo groot, zo heiliglijk te vrezen,
 O God, och of men Uwen naam ontzag,
 Och, doe ons veel in ' Lands historie lezen,
 Zo komen, Heer', Uw kind'ren voor den dag.

Och, doe ons recht in 't zondig harte delven,
 Bij 't licht Uws Woords, door Uwen Geest geleid,
 Bij 't kennen van de schuld en van onszelf,
 En zien wat heils de zonde ons bereidt.

Het boos vergif is diep in ons gezonken,
 Ten bodem toe gedrongen in ons hart,
 De beker maakt ons Land en Kerke dronken,
 Noch baart 't ons wee, noch geeft 't ons pijn of smart.

Het is ons zoet de aderen ingekomen.
 En met ons bloed vermengd en met de gal,
 't Heeft hoofd en hart en zinnen ingenomen,
 Dit is de vrucht van Adams beet en val.

Wij zijn van 't kwaad ter harte toe doorkankerd,
 Niets goeds of heels is er in huid of ziel,
 In dezen slijk heeft satan zich geankerd,
 Voor wie de mens aanbidde nederviel.

Sinds wij in hem en niet aan God geloofden,
 En luisterden naar zijne slangenstem,
 Sinds wij het licht van God in ons verdoofden,

Zijn wij zijn buit en dienen w' allen hem.

Zijn wij zijn kroost en is hij onze vader,
De satan is nu onze god en heer,
Hij woont in 't hoofd, in 't hart en ziel en ader,
En zoekt alleen zijn eigen roem en eer.

Rampzalig hij, wiens vader hij geworden,
En eeuwig blijft, als God Zich niet ontfermt,
Rampzalig die een lid blijft van zijn orde,
Hij lacht ons uit, wanneer de ziele kermt.

De laatste trek is uit ons hart gedreven,
Van Godes beeld, dat ons geheel ontviel,
En is zijn beeld ons in de plaats gegeven,
En afgedrukt in onze ganse ziel.

Des vaders beeld speelt in de kindertrekken,
Onwisbaar en ten volle uitgedrukt,
Hij werkt in ons, en zoekt ons op te wekken,
Tot alle kwaad, tot hem de list mislukt.

Tot hem de staf door Hoger wordt ontworpen,
En hem de prooi geslagen uit de hand,
En 'hallel hier en boven wordt gezongen,
Een kind is ons, in 't nieuwe Vaderland.

Een kind is ons, o wonder, weer geboren,
Een doemeling, verzonken in de schuld,
Werd uit genâ ten hemeling verkoren,
Voor wie de Heer' Gods rechten heeft vervuld.

O, wonder Gods, o eeuwig vrij ontfermen,
O grote kracht, van liefde en van genâ,
God wil een zoon, eens satans kind omarmen,
En reinigen in 't bloed van Golgotha.

De satan moet zijn prooi en vat verlaten,
Hoe fel hij woedt – het baat hem niet met al,
't Kan alles niets op Jezus' machtwoord baten,
De Satan knerst, de hemel maakt geschal.

Deez' ziel is Mijn, Ik heb haar aangeslagen,
Haar hart geraakt, in eeuwigheid is 't Mijn,
Dit kind zal nu voortaan Mijn beelt'nis dragen
Hij is de Mijn, Ik Jezus ben de zijn. *Amen.*

Het land is vol van zonden en ellenden,
 Van hoererij en hoogmoed, praal en pracht,
 Waarheen wij rechts of links onze ogen wenden
 't Is duisternis en een stikdonk're nacht.

Het is een kouw vol van onreine dieren,
 Een woud, daar wolf en beer en tijger huist,
 Waar raaf en kraai al krassend henenzwieren
 En roerdomp, uil en vledermuis daar kruist.

Het land is vol van allerlei gebreken,
 De vloek vervult schier thans het ganse land,
 De lastertaal zien wij het hoofd opsteken,
 't Staat rondom ons in lichtelaaie brand.

Er is geen stem, die zich in 't land laat horen,
 De wijzen zijn met dwaze volk in slaap.
 En komt er een, men zoekt hem ras te smoren
 De vos valt aan op 't weereleze schaap.

O tijd, o land, o volk, o vorst en koning,
 Verbasterd kroost van enen ed'len teelt,
 Weleer had hier Jehova Bond-Godwoning
 Waar nu niet één op Isrels harpe speelt.

Hos: 4. Er is geen trouw nog kennis in den lande,
 Zij breken door, de schuld raakt aan de schuld,
 Met bloed bevlekt zijn onze onreine handen,
 't Gedierte kweelt, 't is al met rouw vervuld.

Verduisterd wordt het land bij lichten dage,
 Het woord ontbreekt, men loopt vergeefs er om,
 Men hoort 't volk naar God noch godsdienst vragen,
 Verwoest, verwoest ligt 's Heeren heiligdom.

Zijn arke is lang in Filistijnen handen,
 Om onze schuld die dicht is saâmgepakt,
 Verscheurd is 't juk, verscheurd zijn Zijne banden,
 Zij zijn verscheurd, de grond is doorgezakt.

O wee ons nu, de twister is geweken
 De Heere is met Zijn volk het twisten moe.
 Er wordt vergeefs naar licht en hulp gekeken,
 Wij wachten niets dan Gods geduchte roe.

Zijn roede zal gewis maar zeker treffen,
 't Zal door ons merg en ingewanden gaan.
 God zal Zijn zwaard met Zijne hand opheffen,
 En voor de stad niet stille blijven staan.

Trek door, trek door, met Uw geduchte slagen,
In Uwe hand te vallen is ons best,
Ach, mochten wij het maar gewillig dragen,
Aan 't eind der roe komt toch de Koning lest.

Uw hand doet Gij, o Heer', ons reeds gevoelen,
Hoe zwaar zij valt, 't is naar de zonden niet,
Gij hebt er mee een vaderlijk bedoelen,
't Is goed, schoon men nu d' uitkomst nog niet ziet.

